

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL ÎN CONTEXTUL TRANZIȚIEI DIGITALE

Intangible

Digitizing Intangible Cultural Heritage

MANUAL
pentru specialiști

Erasmus+

Editura
PALATUL CULTURII
Iași - 2023

iNTANGIBLE:

Digitizarea patrimoniului cultural imaterial
în contextul tranziției digitale

Manual pentru specialiști

Număr proiect:
2021-1-RO01-KA220-VET-000034794

Co-funded by
the European Union

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Părerile și opiniile exprimate sunt totuși exclusiv cele ale autorilor și nu reflectă în mod necesar pe cele ale Uniunii Europene sau ale Agenției Europene Executive pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană nici EACEA nu pot fi considerate responsabile pentru aceștia.

Autori:

Ioana Baskerville

Adina Hulubaș

Introducere: Coralia Costaș

Contribuții text:

Deborah Hustić

Victor Munteanu

Ana-Maria Rață

Thrasos Tilemachou

Chrysi-Maria Triantafyllou

Editor: Coralia Costaș

Traducerea: Ana-Maria Rață

DTP: Thrasos Tilemachou

Coperta: Cătălin Hriban

Editura PALATUL CULTURII, 2023

Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași

Piața Ștefan cel Mare și Sfânt, Nr. 1, Iași 700028, România

Tel.: 0040 232 218383 Fax: 0332 408166

www.editurapalatulculturii.ro www.palatulculturii.ro

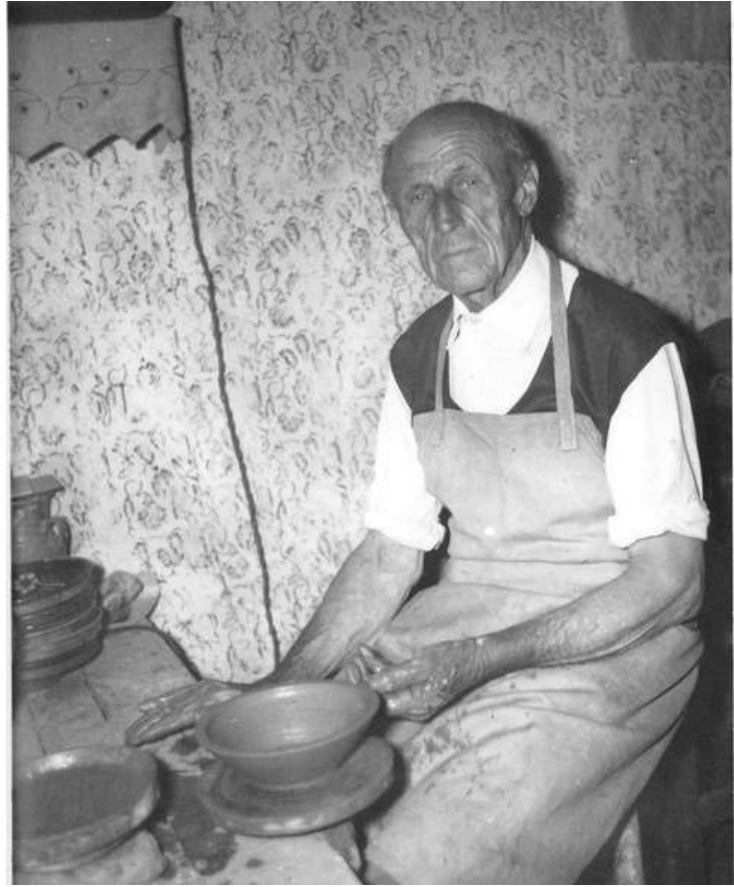
ISBN 978-606-8547-76-3

CUPRINS

1. Echipa

2. Introducere

3. Structura manualului

4. Module

Modulul întâi: Ce este PCI? Terminologia specifică domeniului

Modulul al doilea: Digitizarea patrimoniului cultural imaterial. Context, strategii, bune practici

Modulul al treilea : Programe și proiecte de digitizare a PCI la nivel național

Modulul al patrulea: Cum planific și implementez un program/proiect de digitizare a PCI la nivel local?

Modulul al cincilea: Cum îmi pot folosi competențele de digitizare a PCI?

5. Anexe

6. Bibliografie

ECHIPA

STANDOUTEDU

**COMPLEXUL
MUZEAL
NAȚIONAL
MOLDOVA
IAȘI**

Innovation Hive

**Academia Română
Filiala Iași**

Co-funded by
the European Union

INTRODUCERE

„INTANGIBLE: Digitizarea patrimoniului cultural imaterial în contextul tranziției digitale” (2021-1-RO01-KA220-VET-000034794) este un proiect de parteneriat strategic în domeniul educației și formării profesionale finanțat prin Programul Erasmus+, derulat pe parcursul a doi ani: ianuarie 2022 – decembrie 2023.

Consortiul proiectului include o instituție culturală, care are calitatea de lider de proiect (Complexul Muzeal Național „Moldova” din Iași – România), un partener din domeniul cercetării (Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” – Departamentul de Etnologie), o organizație din sectorul tehnologiei (Innovation Hive, din Larissa – Grecia), un partener specializat în educația STEAM și comunicare digitală (RADIONA, din Zagreb – Croația) și un furnizor de educație și formare profesională (Stando, din Nicosia – Cipru). Prin constituirea acestui parteneriat s-a urmărit crearea unei legături între experții din domeniul digital și cei din domeniul cultural, utilizându-se în acest scop contribuția și expertiza acestora, dar și dezvoltarea rezultatelor și formării profesionale relevante din cadrul proiectului, cuprinzând elemente inovative necesare adaptării domeniului cultural la tranziția digitală.

Un astfel de exemplu îl constituie elaborarea acestui manual, care își propune, la fel ca întregul proiect INTANGIBLE, să sprijine lucrătorii din domeniul culturii, în special pe cei ce activează în sfera patrimoniului cultural imaterial, să-și dezvolte și să-și îmbunătățească competențele digitale, astfel încât să se adapteze rapidei tranziții digitale, ce s-a răspândit pe aproape întreg mapamondul în ultimele decenii și mai ales în contextul pandemiei de COVID 19. După cum este semnalat în literatura de specialitate, în acest interval de timp procentul de utilizatori digitali din Europa a crescut de la 81% la 95%, desemnând un ritm mult mai alert în comparație cu cel din perioada ce a precedat pandemia [1], iar acest lucru a afectat atât viața profesională, cât și cea personală.

1. [Europe's migration to digital services during COVID-19](#) | McKinsey

INTRODUCERE

În perioada în care au fost închise publicului, muzeele din întreaga lume au dezvoltat o mare varietate de inițiative și experiențe digitale pentru a păstra patrimoniul cultural accesibil și pentru a menține relațiile cu propriul public. Acest fenomen de digitizare a patrimoniului a transformat resursele culturale ale Europei în puncte de trecere decisive către economia digitală. Având în vedere importanța patrimoniului și culturii pentru coeziunea și economia din spațiul european, specialiștii din domeniu au nevoie de abilități și competențe digitale corespunzătoare pentru a face față ritmului rapid al avansului specific inovației.

Cele mai importante îndrumări cu privire la digitizarea patrimoniului cultural imaterial se regăsesc în *Textele de bază ale Convenției internaționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial* (UNESCO, 2003) [2], document de referință pentru toți specialiștii din domeniu. Spre deosebire de obiectele de patrimoniu material, patrimoniul imaterial este cumva volatil, lipsit de palpabilitate, în același timp, însă, fiind la fel de material, la fel de important. Această particularitate face din PCI un domeniu și mai provocator, și de

aceea este atât de necesară utilizarea metodelor de digitizare pentru conservarea sa.

În prezent, progresul tehnologic furnizează instrumente de digitizare și de digitalizare ușor de folosit, ce sunt disponibile pentru profesioniștii din domeniu. „Digitizarea în scopul conservării creează produse digitale noi și valoroase, în timp ce conservarea digitală protejează valoarea acelor produse, indiferent dacă sursa originală este un obiect tangibil sau o informație ce s-a născut și trăiește digital” [3].

Cultura trebuie să fie accesibilă și, în consecință, să folosească maniere noi și inventive pentru a implica publicul. De aceea, digitizarea patrimoniului cultural a devenit abordarea principală utilizată în timpul pandemiei și este din ce în ce mai importantă pentru Europa zilelor noastre și pentru coeziunea acesteia. Manualul oferă, pe de o parte, posibilitatea celor talentați în sectorul tehnologiei să își completeze informațiile din domeniul culturii, iar, pe de altă parte, furnizează specialiștilor din domeniul culturii oportunitatea de a acumula cunoștințele teoretice referitoare la digitizarea PCI.

2. [1001_22 E ICH Basic Texts COV 2022.indd \(unesco.org\)](https://unesco.org)

3. Peter Conway, *Preservation in the Age of Google: Digitization, Digital Preservation and Dilemmas*, în „The Library Quarterly: Information, Community, Policy”, vol. 80, nr. 1, ianuarie 2010, p. 65.
<https://doi.org/10.1086/648463>

INTRODUCERE

Volumul cuprinde o introducere în domeniul PCI, o privire retrospectivă asupra literaturii dedicate conceptelor de digitizare și de digitalizare, pentru ca apoi să ofere exemple de inițiative de digitizare a PCI la nivel local și la nivel național. Prezentarea sintetică a răspunsurilor primite la chestionarul distribuit și interpretat în cadrul cercetării metodologice, precum și exemplele de bună practică identificate de parteneri completează cuprinsul publicației.

Avem convingerea că acest manual va reprezenta un instrument util pentru specialiștii din ambele domenii implicate, patrimoniul cultural imaterial și tehnologia informației și a comunicației, implicând un transfer de cunoștințe și aptitudini de la un sector la celălalt, furnizând, în acest fel, o imagine de ansamblu cu privire la conservarea patrimoniului cultural cu ajutorul progreselor tehnologice și contribuind la dezvoltarea încrederii în propriile competențe.

Structura manualului

Manualul este structurat în așa fel încât să ofere pași clari și accesibili pentru înțelegerea strategiilor și practicilor existente ce utilizează tehnologia digitală în vederea stocării, conservării și diseminării informațiilor referitoare la patrimoniul cultural imaterial. Astăzi, tehnologiile digitale sunt prezente în toate aspectele vieții noastre, de la servicii publice până la divertisment și comunicare cotidiană. În sectorul educațional, abordarea digitală este folosită tot mai des, generând posibilități nenumărate în ceea ce privește învățământul la distanță și conexiunile la nivel global; acum putem beneficia de instrumente educaționale digitale precum MOOC („massive open online courses”, i.e. cursuri online cu acces gratuit și cu distribuire la scară largă) sau platforme de învățare on-line și ne putem extinde cunoștințele în numeroase domenii, indiferent de locul în care ne aflăm.

Patrimoniul cultural imaterial este, însă, un univers al cărui element-cheie constă în interacțiuni sociale directe, conform definiției din Convenția UNESCO din 2003. Totuși, înregistrările pe diverse suporturi și medii au devenit deosebit de utile în asigurarea transferului de cunoștințe între generații și a unui acces facil din punctul de vedere al specialiștilor. Și atunci, cum poate fi comunicarea mediată relevantă în conservarea dinamicii vii a patrimoniului cultural imaterial? În influența sa carte ce analizează modificările aduse de internet culturii noastre, Hubert Dreyfus admite inferioritatea comunicării mediate digital în comparație cu cea față în față [4].

În concluzie, provocarea cea mai mare, în cadrul acestui proiect, a constat în găsirea unor modalități adecvate de a identifica exemple relevante de digitizare a PCI, în care transformarea patrimoniului viu în obiect digital să nu însemne trecerea în plan secund a relației dintre informație și realitatea patrimoniului viu, respectiv continua sa transformare. A fost necesar să găsim modalități creative care să permită menținerea informației relevante despre cultura complexă vie, chiar și în formele ei arhivate, așa cum propune Diana Taylor [5]. Înregistrarea video a unui ritual nu echivalează cu performarea propriu-zisă a acestuia, și astfel conștientizăm tensiunea ce poate apărea între arhiva digitală și patrimoniul viu.

Este necesar să evidențiem faptul că, deși în primul set de recomandări pentru protecția folclorului și culturii tradiționale (1989), UNESCO a subliniat importanța documentării și conservării documentelor referitoare la acest domeniu, mecanismele și directivele operaționale ce însoțesc implementarea Convenției UNESCO din 2003 acordă o mai mare atenție încurajării performării elementelor de PCI.

Această nouă abordare nu lasă în urmă filosofia inițială, cea a conservării, stocării datelor, ci mai degrabă dezvoltă o complementaritate funcțională. Un inventar al PCI trebuie să treacă dincolo de textele scrise sau înregistrate și să permită o înțelegere a oralului, non-verbalului, a senzațiilor de „aici” și de „acum” pe care purtătorii de patrimoniu le transmit publicului aflat în față lor.

4. Hubert Dreyfus, *What Computers Can't Do: The Limits of Artificial Intelligence*, Harper & Row, 1972, *passim*.

5. Diana Taylor, *The Archive and the Repertoire. Performing Cultural Memory in the Americas*, Duke University Press, 2003, *passim*.

Structura manualului

Importanța stocării unui astfel de tip de informații „vii”, nu doar pentru mecanismul intern al salvagădării patrimoniului viu, ci și pentru sprijinirea și stimularea producției culturale creative, va fi detaliată în cel de al cincilea modul al manualului.

Pentru a atinge acest obiectiv, echipa de proiect a conceput cinci module prin care să ofere profesioniștilor din domeniul culturii, muzeografilor, arhiviștilor, specialiștilor în IT, experților în management cultural, studenților din domeniul patrimoniului cultural o introducere în subiectul digitizării patrimoniului cultural imaterial, invitând pe toți cei interesați să participe la această călătorie din trecut spre viitor a conservării digitale a patrimoniului viu.

Întrucât conceptul de *patrimoniu cultural imaterial* este relativ nou, fiind elaborat de UNESCO acum 20 de ani în cadrul Convenției din 2003, **primul modul** cuprinde o prezentare amănunțită a istoriei și a caracteristicilor sale, precum și exemple din diferitele sale domenii, selectate cu predilecție din cele patru țări reprezentate în proiect.

Al doilea modul al manualului expune, mai întâi, demersurile întreprinse în ceea ce privește conservarea documentelor despre cultura tradițională, începând cu arhivele folclorice convenționale, ce reprezintă primele modalități de stocare a acestui tip particular de conținut informațional, cu mult timp înainte de elaborarea conceptului de *patrimoniu cultural imaterial*.

Chiar dacă vechile arhive folclorice aveau protocoale și mijloace tehnice care pot

părea primitive în comparație cu cele utilizate de arhivele digitale de astăzi, este important să conștientizăm faptul că sistemele lor interne de indexare și metadatele tradiționale au fost adesea adaptate și transpuse în noile formate digitale.

Modulul prezintă, de asemenea, strategii și planuri ce au influențat digitizarea patrimoniului cultural la nivel internațional, precum și exemple relevante de proiecte care au contribuit la atingerea stadiului actual și care ar putea motiva profesioniștii aspiranți din domeniul culturii să se angajeze în astfel de acțiuni.

O regulă foarte importantă stabilită în cadrul Convenției UNESCO din 2003 este crearea inventarelor naționale de PCI, elaborarea acestora revenind fiecărui stat parte la Convenție, cu respectarea propriilor prerogative și strategii. Deși UNESCO nu precizează dacă aceste inventare ar trebui să fie analogice sau digitale, filosofia de lucru privind salvagădarea PCI sugerează indirect necesitatea unui sistem flexibil, actualizabil de inventariere, un sistem care să poată fi ușor ajustat și îmbogățit, pe baza informațiilor primite de la comunitățile în care PCI este păstrat și transmis.

Modulul al treilea, dedicat sistemelor naționale de inventariere a PCI, este, prin urmare, menit să ofere sugestii și exemple de bune practici cu privire la modul în care această sarcină poate fi realizată cu ajutorul tehnologiei digitale, cea care face posibilă îndeplinirea obiectivului dinamic, antrenant de actualizare a bazelor de date referitoare la PCI.

Structura manualului

Înainte de a fi stocat și clasificat prin intermediul platformelor oficiale, PCI funcționează în primul rând la nivel local, unde este creat, practicat, realizat, produs și folosit de membrii respectivei comunități. PCI este despre oameni, PCI este pentru oameni, PCI este creat de oameni. Prin urmare, **modulul al patrulea** abordează această realitate foarte importantă, oamenii, și oferă sugestii strategice despre cum poate fi conceput un plan de conservare digitală a PCI care să-și propună să conserve PCI local fără a transforma acțiunile oamenilor în simple obiecte digitale.

Pornind de la convingerea noastră fermă că regimul PCI ar trebui dezvoltat și independent de sistemul birocrăției culturale, **al cincilea modul** reprezintă o introducere în vastele posibilități de utilizare a documentelor digitale din domeniul PCI ca pe o resursă culturală ofertantă și un stimulent pentru creativitatea profesioniștilor din cultură, în interiorul dar și în afara sectorului cultural. Modulul își propune să încurajeze activiștii culturali, susținătorii noii muzeologii sau ai educației deschise să utilizeze pe deplin potențialul patrimoniului cultural imaterial digitizat și digitalizat.

Anexa 1 a volumului cuprinde prezentări generice ale caracteristicilor sistemului PCI în cele patru țări, incluzând informații despre punerea în aplicare a Convenției UNESCO din 2003, cadrele la nivel național pentru gestionarea PCI (legi naționale privind salvagardarea PCI, organisme naționale de experți, alți actori guvernamentali implicați în documentarea

și arhivarea patrimoniului cultural imaterial național), sistemul de învățământ superior ce conferă diplome în domenii legate de cercetarea PCI, și, de asemenea, cele mai bune practici în domeniul digitizării PCI.

Rezultat al cercetării desfășurate în cadrul proiectului iNTANGIBLE, **Anexa 2** este o listă extinsă de bune practici și proiecte de digitizare a PCI implementate în Europa, dar și dincolo de continentul nostru.

Perspectiva noastră asupra digitizării și digitalizării PCI nu își propune să determine pierderea amprentei individuale și personale în performarea PCI, ci să permită conservarea legitimă a dreptului de proprietate a PCI, împreună cu un acces mai bun la acesta. Principalul scop al manualului este să formeze profesioniști în domeniu, să contribuie la găsirea inspirației și a instrumentelor potrivite pentru aceștia.

MODULE

Modulul întâi:
Ce este PCI?
Terminologia
specifică
domeniului

Modulul al doilea:
Digitizarea
patrimoniului
cultural imaterial.
Context, strategii,
bune practici

Modulul al treilea:
Programe și
proiecte de
digitizare a PCI la
nivel național

Modulul al patrulea:
Cum planific și
implementez un
program/proiect de
digitizare a PCI la
nivel local?

Modulul al cincilea:
Cum îmi pot folosi
competențele de
digitizare a PCI?

MODULUL ÎNTÂI

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

1.1. Patrimoniul cultural imaterial

(adesea abreviat PCI) reprezintă cunoștințele tradiționale ce ne-au fost transmise din generație în generație. Include observații practice asupra diverselor aspecte ale vieții, tehnici legate de meșteșugurile tradiționale, literatura populară, gândirea magică și artele spectacolului. Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, emisă de UNESCO în 2003, enumeră cinci domenii pentru ceea ce publicul larg denumesc „folclor”, cu mențiunea că ele reprezintă, de fapt, mai mult:

a. tradiții și expresii orale, inclusiv limba ca instrument al patrimoniului cultural imaterial

Exemplu: *dialectul tesalian din Grecia*. Locuitorii din nordul Greciei, din Tesalia, în special persoanele în vârstă și populația rurală, încă folosesc un dialect eolic, care are drept rezultat cuvinte „tăiate”, în sensul că ultimele vocale nu sunt pronunțate. Ei simplifică comunicarea de zi cu zi, făcând cuvintele mai scurte și mai rapide. Este un cod cultural care presupune apartenența la un anumit tip de patrimoniu și permite coeziunea socială între membrii comunității. În plus, cunoștințele tradiționale sunt mai bine transmise în dialectul tesalian, deoarece implică un mediu sigur, familiar.

© www.stemajourneys.com/people-of-thessalia

Co-funded by
the European Union

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

b. artele spectacolului

Exemplu: **Dansul Călușului**. Întâlnit în sudul României, mai ales în Oltenia, ritualul Călușului cuprinde o serie de jocuri, scenete, cântece și dansuri și este interpretat de dansatorii călușari, în formație exclusiv masculină, acompaniați de două viori și un acordeon. Tinerii sunt inițiați de un maestru dansator, care a moștenit cunoștințele despre descântece și pașii de dans de la predecesorul său. Grupuri de dansatori călușari, purtând pălării colorate, cămăși brodate și pantaloni împodobiți cu mici clopoței, execută dansuri complexe, care combină lovituri de picior, plesnituri de tocuri de pantofi, sărituri și balansarea picioarelor. Conform tradiției, grupurile de călușari, despre care se credea că sunt investiți cu puteri magice, tămăduitoare, merg din casă în casă cântând, dansând și promițând sănătate și prosperitate sătenilor. Călușarii continuă să se întâlnească și astăzi, sărbătorind dansul și priceperea lor muzicală în duminica de Rusalii.

© Institutul Național al Patrimoniului

MODULUL ÎNTÂI

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

c. practici sociale, ritualuri și evenimente festive

Exemplu: **Sărbătoarea Sfântului Trifon și hora** (Croată: *kolo*) **Sfântului Trifon**, tradiții ale croaților din Boka Kotorska (Golful Kotor), Croația. Elementul a fost inclus în Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității în anul 2022. Este definitoriu pentru identitatea populației venite din Kotor, unde Sfântul Trifon este sărbătorit încă din 809, an în care au fost aduși în golf membrii comunității. Înaintea liturghiei din ziua sfântului, 3 februarie, un băiat numit „Micul amiral” spune rugăciunea Sfântului Trifon. După slujbă se dansează în cerc în fața bisericii. Membrii organizației maritime Boka Navy poartă uniformele tradiționale și fac hora Sfântului Trifon. Pe parcursul următoarelor două luni, în toate orașele în care Boka Navy își desfășoară activitatea, păstrătorii se întâlnesc și sărbătoresc Noaptea Boka. În acest mod, patrimoniul cultural din Boka este adus în atenția publicului larg.

<https://min-kulture.gov.hr/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/st-tryphon-s-day-festivity-and-kolo-of-st-tryphon-traditions-of-boka-croats-in-croatia/23193>

Co-funded by
the European Union

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

d. cunoștințe și practici referitoare la natură și la univers

Exemplu: *Găsirea aurului aluvionar cu șaitrocul în Transilvania*. Se practică și acum în regiunea geografică cea mai importantă din România pentru extragerea aurului, numită patrulaterul aurifer și delimitată imagină pe hartă de localitățile: Brad – Săcărâmb – Zlatna – Baia de Arieș. Se ia o găleată de nisip din albia râului și se spală bine, până când apa devine curată. Nisipul se toarnă în șaitroc (vasul era făcut de obicei din lemn de paltin, însă astăzi se folosesc și lopeți de plastic) și se cerne în mod repetat, până când se îndepărtează tot pietrișul și noroiul. Aurul este greu și rămâne la fund. Cunoștințele și practicile referitoare la natură pot asigura durabilitatea mediului. Meșterii populari prelucrează lemnul și fac lopeți, căutătorii de aur experimentați oferă instruire, oamenii obțin venituri, iar turismul din zonă se dezvoltă – toate acestea fără a afecta cadrul natural.

Găsirea aurului aluvionar în Stănița – Hunedoara

© Georgeta Dulgheru

MODULUL ÎNTÂI

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

© agrotourism.com.cy

e. tehnici legate de meșteșuguri tradiționale

Exemplu: **Coșurile împletite în Cipru**. În frumoasa comunitate din Choirokitia, o casă veche tradițională renovată a fost transformată în „Muzeul și Atelierul Coșurilor Împletite”. Acesta este o instituție locală aflată în satul Ineia din districtul Paphos, fiind unul dintre numeroasele muzee regionale din Cipru. O colecție considerabilă de piese realizate prin împletire se află aici, cu precădere coșuri, alături de alte împletituri tradiționale, păstrând și prezentând turiștilor tradițiile satului. Coșurile sunt folosite și în obiceiul schimbului de haine între mire și mireasă. Tradiția cere ca familia mirelui și miresei să danseze în jurul tinerilor căsătoriți ținând un coș tradițional în care se află hainele lor. Ritualul așază întreaga căsătorie sub cele mai bune auspicii.

Toate aceste tipuri de elemente sunt intangibile în comparație cu patrimoniul pe care îl putem privi și atinge: monumente, situri naturale, precum Delta Dunării, sau obiectele în sine despre care nu ni se spune nimic (de exemplu, o lingură de lemn despre care nu avem informații). Poveștile și cunoștințele din jurul acestor manifestări tradiționale din prezent înseamnă PCI.

Co-funded by
the European Union

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

1.2. Patrimoniul viu

se referă la practicile și credințele *active*. Principala diferență între termenul „folclor” și patrimoniu cultural imaterial constă în faptul că acesta din urmă include obiceiuri, meșteșuguri și forme tradiționale de exprimare *aflate încă în uz*. Exemplificând, un folclorist poate studia bordeiele, care s-au construit în România până la mijlocul secolului al XIX-lea, însă un expert în patrimoniu cultural imaterial nu poate include în obiectul său de cercetare decât arhitectura țărănească. În acest caz, patrimoniul viu este reprezentat de casele de lut/lemn încă locuite. Se depun eforturi pentru transmiterea tehnicilor tradiționale de construcție și a metodelor de conservare în folosul caselor existente, nu și pentru revitalizarea construcțiilor a căror locuire a încetat cu decenii, secole în urmă (locuința monocelulară, adică având o singură odaie, este un asemenea exemplu).

1.3. Comunitate

Atunci când lucrăm cu patrimoniu cultural imaterial, un aspect important este reprezentat de implicarea comunității, care recunoaște anumite elemente ca parte a identității sale locale. În vechile societăți rurale, membrii comunității observau imediat apariția de haine sau obiceiuri neobișnuite și reacționau negativ. În prezent, comunitatea constă în păstrători de cunoștințe tradiționale, indivizi sau grupuri, care au primit informația culturală de la membrii familiei sau de la meșterii populari și doresc să o perpetueze. Comunitatea este compusă din toți factorii implicați menținerea patrimoniului cultural imaterial local. De exemplu, barca Batana din Rovinj a fost salvată de la uitare de câțiva entuziaști autohtoni care au fondat o asociație.

Metodele legate de meșteșugurile tradiționale au continuat să fie transmise în familie, iar practicile asociate, precum vechiul dialect folosit în zonă și cântecele tradiționale, au fost salvate prin eforturile comunității. Pentru mai multe informații, consultați: <https://www.batana.org/en/home>.

MODULUL ÎNTÂI

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

1.4. Abordarea de jos în sus

Se pleacă de la acțiunile inițiate cu ajutorul comunității, abordarea începe de la acest nivel individual și ajunge până la autorități locale, experți și factori de decizie la nivel național. În acest mod, salvardarea elementelor de patrimoniu imaterial este eficientă, întrucât răspunde nevoilor reale ale păstrătorilor de informație culturală. Deciziile referitoare la ce contează cel mai mult pentru oamenii locului și cum pot ei atinge obiective durabile prin PCI le aparțin lor, și nu specialiștilor în etnografie. De exemplu, în satul Schitu Stavnic din județul Iași, lucrează un singur olar, față de cei aproximativ 50 care practica acest meșteșug acum jumătate de secol. Daniel Ifrim este cel care a atras atenția Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale asupra faptului că sunt necesare câteva măsuri stimulative pentru ca olăritul să fie practicat în continuare: cupoane valorice pentru transportul vaselor la târguri, lemne pentru arderea ceramicii, asigurarea vizibilității meșteșugului în contexte diverse (activități școlare extracurriculare, evenimente publice, ateliere organizate în cadrul taberelor de vară etc.). Măsurile de salvardare pot avea rezultate fructuoase doar dacă sunt consultați păstrătorii de patrimoniu cultural imaterial – indivizi, grupuri sau comunități întregi.

Daniel Ifrim, ultimul olar din Schitu Stavnic

1.5. Salvardare

Se preferă termenul de *salvardare* celui de *conservare* deoarece PCI se referă la *patrimoniu viu*, obiceiuri, practici și credințe active. *Convenția UNESCO din 2003 pentru salvardarea patrimoniului cultural imaterial* și directivele sale operaționale specifică faptul că muzeificarea și „înghețarea” elementelor nu sunt potrivite pentru sporirea gradului de conștientizare a valorii deosebite pe care o poartă cunoștințele tradiționale. Salvardarea concretă implică deopotrivă obiective socio-economice și educaționale pentru transmiterea cu succes a informației culturale. Principalele măsuri de salvardare sunt inventarierea, prezentarea informațiilor referitoare la patrimoniului cultural imaterial într-o manieră sistemică, creșterea gradului de conștientizare, încurajarea indivizilor să înțeleagă și să aprecieze PCI și revitalizarea, întărirea practicilor aflate pe cale de dispariție.

CE ESTE PCI? TERMINOLOGIA SPECIFICĂ DOMENIULUI

1.6. În concluzie, PCI este mai mult decât:

folclor: patrimoniul cultural imaterial se referă la obiceiuri, practici și superstiții prezente, care sunt recunoscute de indivizii și de comunitățile care le transmit. Membrii comunității se definesc prin aceste elemente de cultură. Folclorul implică și credințe și meșteșuguri pierdute, cunoștințe tradiționale care nu mai pot fi utile în contextul socio-economic contemporan;

tangibil: *Convenția pentru patrimoniul mondial* din 1972 face referire la situri naturale și/sau culturale de valoare universală excepțională. Nu există, însă, o ierarhie în aprecierea patrimoniului cultural, iar obiectele rezultate sunt parte din contextul care implică transmitere și recunoaștere socială. Patrimoniul tangibil este adesea definit prin autenticitate, în acest mod oprind schimbarea, pe când PCI evoluează în mod constant și se adaptează la nevoile oamenilor;

natură: conceptul „peisaj cultural” a apărut în 1992 din necesitatea de a defini relația de interdependență dintre natură și cultură, conform *Convenției pentru patrimoniul mondial*. Acesta ilustrează „evoluția în timp a societății și așezărilor umane sub influența constrângerilor și/sau oportunităților fizice aduse de mediul natural și a forțelor succesive sociale, economice și culturale, externe, dar și interne”. De exemplu, peisajul minier Roșia Montană, amplasat în lanțul metalifer al Munților Apuseni din vestul României, reprezenta, la momentul înscrierii, cel mai important, extins și divers din punct de vedere tehnic complex minier aurifer subteran roman. Mineritul a fost practicat în zonă și în perioada medievală continuând până în epoca modernă. Ansamblul este amplasat într-un peisaj agro-pastoral care reflectă în mare măsură structurile comunităților ce au susținut minele între secolele XVIII–XX.

© Radu Sălcudean, World Heritage Convention

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

CONSERVARE PRIN DIGITALIZARE

Înseamnă „administrarea activă, de-a lungul timpului, a conținutului digital pentru asigurarea unui acces continuu” (conform Bibliotecii Congresului Statelor Unite ale Americii).

- Conservarea prin digitalizare – nu înseamnă doar crearea unor copii de rezervă, nu doar depozitare, nu doar acces deschis.
- De la bunuri fizice la bunuri create în format digital SAU de la format analog la format digital.

Galeriile, bibliotecile, arhivele și muzeele (sau „GLAM”, prescurtarea în limba engleză) sau „instituțiile memoriei” sunt principalele locuri în care patrimoniul cultural este constituit, organizat, depozitat, conservat și diseminat. În ultimul deceniu, marile schimbări epistemice aduse de tehnologia digitală în metodologia de conservare utilizată de instituțiile GLAM au determinat evoluții noi, complexe, atât în ceea ce privește infrastructura IT, cât și în domeniul pregătirii personalului. Utilizarea pe scară tot mai largă a tehnologiei digitale de către instituțiile GLAM pentru atingerea scopurilor proprii în ceea ce privește conservarea este percepută ca o revoluție care ar trebui recunoscută și pregătită. Firește, această revoluție nu înseamnă că procesul trebuie luat de la început pentru a aplica strategii și modele de conservare în totalitate noi, ci mai degrabă că este necesară o adaptare treptată a strategiei de arhivare deja utilizate ce definește scopul instituțiilor GLAM. Acest modul arată modalitatea în care cadrul administrativ și protocolul de lucru existente în aceste instituții pot fi utilizate în avantajul configurării noului format digital.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

2.1. Digitizarea +/- digitalizarea PCI?

DIGITIZARE („convertire în format digital”)

Conform *Oxford English Dictionary*, digitizarea este „procesul de transformare a informațiilor într-un format digital, ce poate fi ușor citit și procesat de calculator”. În ceea ce privește subiectul nostru, digitizarea constă în transformarea informațiilor despre PCI, create și depozitate în format fizic, analog (nedigital), în format digital. Majoritatea instituțiilor GLAM colectează informații ce sunt create în mediu convențional, fizic, și abia ulterior le digitizează.

Ce tip de format analog este specific arhivării PCI?

- manuscrise, documente dactilografiate, fotografii, casete audio, casete video etc.

Pe parcursul ultimelor decenii, experții în arhivarea PCI au atras atenția asupra existenței unei liste foarte lungi de așteptare cu materiale analogice ce necesită digitizare.

- De ce ar trebui documentele analogice digitizate? Din cauza naturii efemere a materialelor analogice din arhivele tradiționale și, de asemenea, din cauza dificultății de a le accesa ori de câte ori este nevoie.

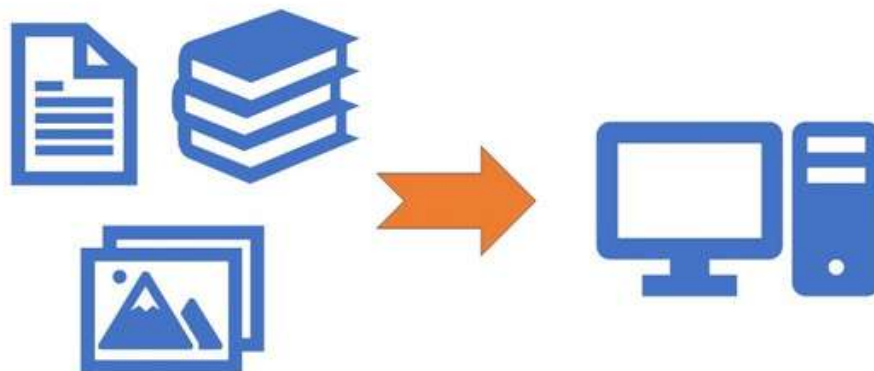
MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

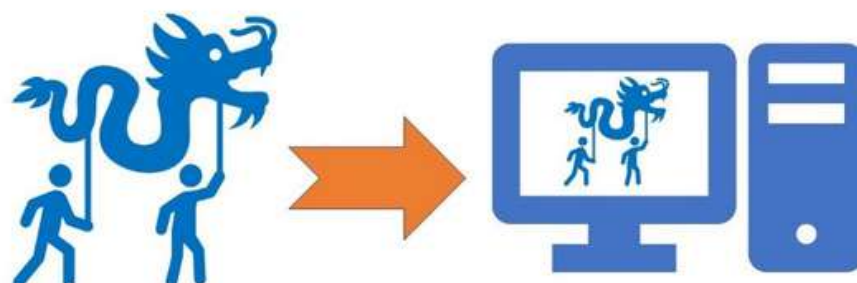
DIGITALIZARE („creat în format digital”)

Deși, în anumite contexte, este utilizat ca sinonim pentru *digitizare*, sensul mai precis, specific al termenului *digitalizare* implică utilizarea directă a tehnologiei digitale pentru înregistrarea, documentarea și salvagardarea PCI.

- Folosirea tehnologiei digitale pentru a colecta informații despre PCI și pentru a identifica comunitățile de persoane care practică aceste elemente oferă posibilitatea utilizării de modalități noi, îmbunătățite pentru diseminarea, transmiterea și învățarea PCI.
- În momentul de față, se remarcă o tendință spre o nouă „filosofie” în ceea ce privește arhivarea PCI și utilizarea respectivelor informații de arhivă: mai axată pe cooperare, interactivă, durabilă.

DIGITIZARE

DIGITALIZARE

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

2.2. De la hârtie la „cloud”. De la arhivele tradiționale de folclor la revoluția digitală

Ce este ARHIVA?

Arhiva reprezintă o colecție de informații dintr-un grup specific sau mai larg de subiecte care sunt depozitate și organizate în vederea conservării și utilizării pe termen lung. Uneori, include și cadrul instituțional asociat colecției, precum și spațiul fizic în care obiectele de arhivă sunt depozitate.

ARHIVA nu reprezintă neapărat un „loc” al trecutului, un simplu depozit de informații aparținând unui trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat.

FOLCLORUL nu este neapărat un produs al trecutului, întrucât implică o reflectare sau mărturie a prezentului.

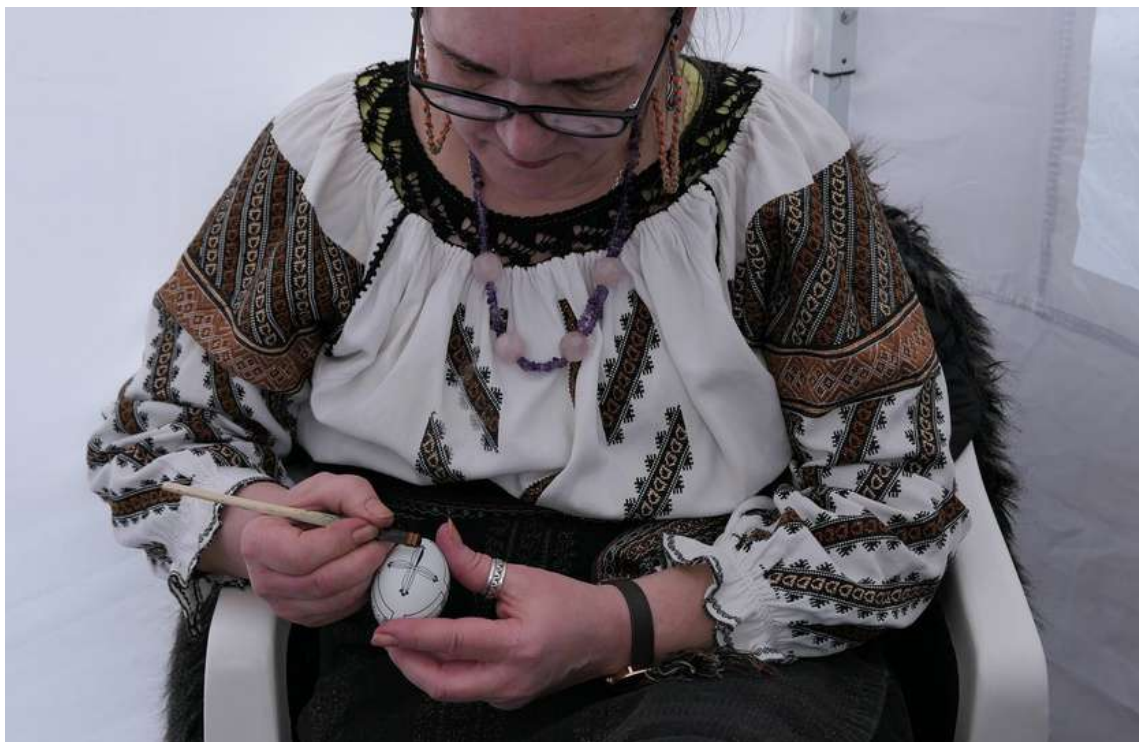
În multe țări europene, arhiva de folclor (având sau nu filiale regionale) a reprezentat principala instituție pentru documentarea, depozitarea și cercetarea culturii tradiționale, începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea. Ținând cont de data înființării și de resursele existente la acea vreme pentru notarea informațiilor, arhivele de folclor sunt constituite, în cea mai mare parte, din documente scrise de mână. Includ și fonduri de înregistrări audio și video, desene și fotografii, însă într-o proporție mai mică.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Memoria „arhivei” există sub forma documentelor, hărților, textelor literare, scrisorilor, vestigiilor arheologice, osemintelor, înregistrărilor video, filmelor, CD-urilor, despre toate aceste obiecte crezându-se că sunt rezistente la schimbare. Termenul din greacă se referă, etimologic, la „o clădire publică”, „un loc în care sunt păstrate mărturiile”. Provenind din arkhe, înseamnă și un început, locul central, al administrației. Schimbând intrările din dicționar după o dispunere sintactică, putem trage concluzia că, de la început, arhiva a susținut puterea. Memoria arhivei trece peste orice distanță, timp sau spațiu; investigatorii se pot întoarce să reexamineze un manuscris străvechi, scrisorile ajung, până la urmă, la destinație, iar discurile calculatoarelor redau uneori fișiere pierdute cu ajutorul programului potrivit. [6]

Importanța arhivelor de folclor în documentarea PCI este dată de faptul că acestea reușesc să ofere mărturiile unei dinamici neîntrerupte a patrimoniului viu, conectând, în acest fel, trecutul de prezent. Textele scrise permit cercetătorilor să identifice tradiții, surse și influențe literare. Arhiva de folclor, asemenea oricărei alte arhive, conține materiale care au dăinuit și care își găsesc relevanța în studii etnologice, istorice, furnizând contextul fenomenelor din prezent.

6. *Ibidem*, p. 18.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

O arhivă de folclor regională în România: AFMB – Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei

- înființată în 1970, la Departamentul de Etnologie al Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” din cadrul Academiei Române – Filiala Iași;
- cea de a treia cea mai mare arhivă etnologică din România;
- cuprinde circa 300.000 de documente, constituite începând cu anii 1930: note de teren scrise de mână, casete magnetice cu înregistrări audio, casete video, fotografie pe celuloid;
- o parte a arhivei este digitizată: benzile magnetice au fost transformate în fișiere .mp3 și transferate pe CD-uri audio;
- similar situației din majoritatea arhivelor de folclor din România, procesul de digitizare se află încă la început.

O colecție reprezentativă de folclor digitizată în totalitate: Colecția Națională de Folclor din Irlanda (NFC)

- cca 2 milioane de pagini manuscris, cca 500.000 de fișe de cartotecă, cca 12.000 de ore de înregistrări audio, cca 80.000 de fotografii, cca 1.000 de ore de material video:

<https://www.duchas.ie/en/info/cbe;>

- înscrisă în Registrul „Memoria Lumii” creat de UNESCO.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Prima arhivă de folclor în formă informatizată – Universitatea din Detroit

- include peste 42.000 de documente etnofolclorice, colectate între 1964 și 1993;

- a fost înființată de profesorii Frank M. Paulson și James T. Callow în 1964.

[The James T. Callow Computerized Folklore Archive | University of Detroit Mercy Libraries \(udmercy.edu\)](http://www.udmercy.edu/mercy-libraries/)

O inițiativă de conectare digitală a arhivelor de folclor autonome: SAMLA (Infrastructura națională pentru istorie culturală și arhive etnologice)

- un proiect de infrastructură ce urmărește să digitizeze toate arhivele importante de etnologie și folclor din Norvegia și să furnizeze un motor de căutare pentru a accesa informațiile pe care acestea le dețin;

- conține trei arhive etnologice: Arhiva de Folclor a Universității din Oslo, Departamentul de Cercetare Etnologică Norvegiană (NEG) de la Muzeul Norvegian de Istorie Culturală și Arhivele Etnofolclorice de la Universitatea din Bergen;

- scopul arhivei digitale este de a deschide calea pentru mai multe activități de cercetare privind permanențele și schimbările din istoria culturală norvegiană, dar și din cea nordică și europeană. Baza de date digitală va oferi posibilități de căutare avansată, în funcție de instituții și categorii de material. Mai mult, proiectul va fi armonizat cu infrastructuri digitale similare din alte țări.

<https://samla.w.uib.no/about-samla/>

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Primele arhive antropologice: Arhivele Antropologice Naționale – S.U.A.

- au la bază Arhivele Biroului pentru Etnologie Americană (BAE), primul birou de cercetare al Muzeului Smithsonian;
- instituția a fost fondată în 1879 de către John Wesley Powell, cu scopul de a fi depozitarul permanent al manuscriselor și fotografiilor referitoare la indienii americani, colecționate anterior în timpul anchetelor geografice și geologice derulate în vestul Statelor Unite;
- în 1965, BAE a fuzionat cu Departamentul de Antropologie de la Smithsonian, iar arhivele au fost denumite Arhivele Biroului de Antropologie de la Smithsonian;
- de la documentarea culturii americane, a trecut la documentarea culturilor din întreaga lume;
- în 1968, arhiva a fost redenumită „Arhivele Antropologice Naționale”;
- colecțiile includ peste 2,5 km de manuscrise, 635.000 de fotografii etnografice (inclusiv unele dintre cele mai vechi imagini din lume cu populație indigenă), 21.000 de opere de artă naivă, peste 11.000 de înregistrări audio și peste 2400 km de film etnografic și de înregistrări video etnografice, originale.

MODULUL AL DOILEA

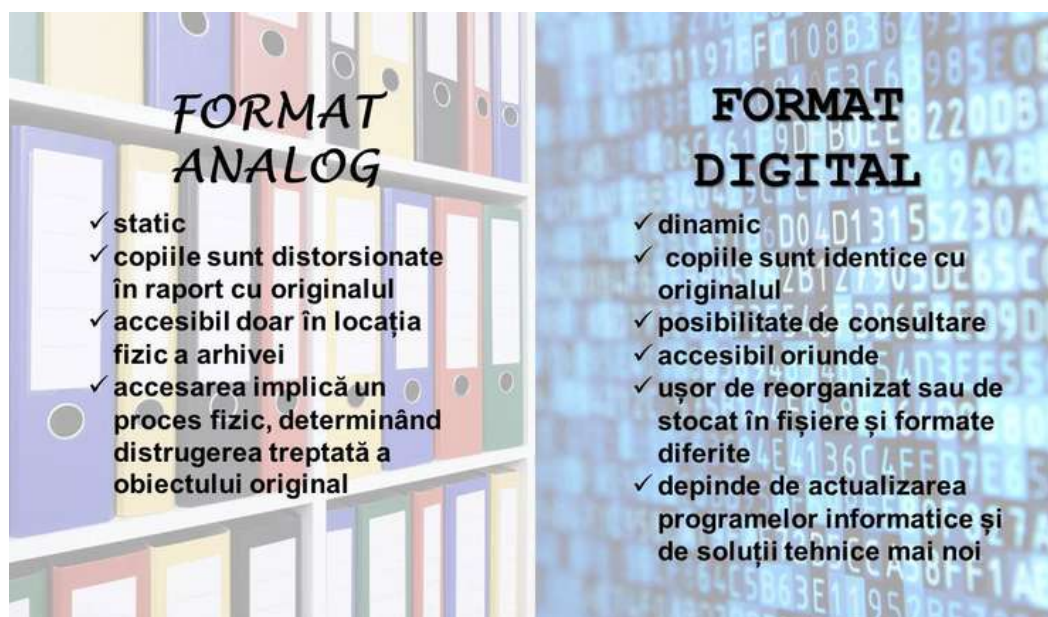
DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Un alt motiv pentru care colecționăm atât de mult material etnografic este faptul că ne-am angajat să conservăm tot ce creează un antropolog, dar și obiecte care aduc explicații referitoare la activitatea sa profesională sau la viața privată a acestuia. Pe lângă materialele etnografice obișnuite, precum note de teren, jurnale, fotografii, înregistrări audio și filmări, ne străduim să colecționăm și note de lectură sau de cursuri, solicitări de finanțare, recenzii în manuscris, corespondență de afaceri, personală sau profesională și jurnale personale. În consecință, nu colecționăm doar etnografie, ci și materiale care pot fi folosite pentru a realiza biografiile antropologilor americani. [7]

Un depozit digital accesibil de materiale antropologice: Registrul Wiki pentru date antropologice

- un proiect condus de Asociația Antropologică Americană;
- o resursă pentru antropologi, dar și pentru alți cercetători interesați de cultură, istorie, limbă și date de antropologie culturală în general;
- constă într-o listă extinsă de note de teren, materiale-sursă în domeniul etnografiei și date din nenumărate arhive fizice și digitale, realizate de zeci de antropologi de-a lungul ultimului secol.

https://anthroregistry.fandom.com/wiki/Registry_of_Anthropological_Data_Wiki

7. Robert Leopold, *The second life of ethnographic fieldnotes*, în „Ateliers du LESC”, 2008, <https://journals.openedition.org/ateliers/3132>.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

METADATELE ARHIVEI DE FOLCLOR

METADATE (metainformații) = date ce oferă informații despre alte date

Organizarea și identificarea de date într-o arhivă de folclor este de cea mai mare importanță, la fel ca în orice altă arhivă sau în orice instituție GLAM. Într-o arhivă de folclor, documentele deținute sunt organizate după criteriul tematic-tipologic și în conformitate cu sistematizarea impusă de istoria disciplinei: textele folclorice – conform criteriilor literare ale genurilor (narativ, liric și dramatic), informații etnografice privind diferite aspecte ale vieții tradiționale (arhitectură, ocupații, meșteșuguri), ritualuri familiale și calendaristice ș.a.

Sistemul tradițional de indexare a arhivelor analogice de folclor reprezintă o sarcină obligatorie nu doar pentru a organiza materialul dintr-un astfel de vast spațiu depozitar de informație, dar mai ales pentru a asigura o consultare ușoară. Proiectele de început ale folcloristicii clasice au constituit sursă de inspirație pentru apariția a numeroase categorii de metadate. Unul dintre principalele motive pentru colectarea folclorului atunci când folcloristica abia se constituia ca domeniu de studiu, și anume demersul istorico-geografic și comparativ, a determinat organizarea basmelor, culese din documente vechi sau din colecții mai noi, în funcție de loc și de conținut. Sistemul de clasificare a narațiunilor populare din toată lumea a dus la alcătuirea tipologiei internaționale a basmului, care a fost un proiect global de concepere a tipologiei locale, regionale, naționale a basmului, a tipurilor narative și a motivelor. Specialiștii în folclor narativ au creat sisteme specifice de organizare a vastului material disponibil pentru basm, în funcție de genuri, personaje și intrigă. A rezultat catalogul internațional al basmelor ATU (Aarne-Thompson-Uther), după numele principalilor cercetători care și-au dedicat întreaga carieră pentru a gestiona, în momente diferite ale ultimului secol, un proiect atât de complex, o întreprindere ce continuă și în prezent.

Detalii pentru identificarea benzii magnetice		Categorie etnologică	Titlul materialului	Tipul de interpretare (cântat, povestit, recitat)	Locul și data culegerii	Cules de	Informator
Arhivă	№. pistol	Genul	TITLUL	Cântat, povestit, recitat	Locul și data înregistrării	Cules de :	Informator
74	I 15	Oficiului	De Paști	povestit	Fundrișari febr. 1972	Lavin Berdan Lucia Cneș	Hărtană C. Gegea
74	I 16	Indulț-nisari	Albunărit, păstorit	-"-	-"-	-"-	-"-
74	I 17	Liric colindă	Prin cel nor-de vâșnel	cântat	Reghiu febr. 1972	-"-	Nanu Neacșa
74	I 18	-"-	Trecu Moș Cră-cium călare	-"-	Reghiu febr. 1972	-"-	Udrea Ștan
74	I 19	-"-	Noi suntem în să colindăm	-"-	-"-	-"-	-"-
74	I 20	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
74	II 21	-"-	"Jneacă" de la hai	-"-	-"-	-"-	Beaus Tonder
74	II 22	Credințe	larba ferului s.a.	povestit	Corbata sept. 1972	Lucia Cneș	Buta Sibria

Catalogul Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB) pentru inventarierea înregistrărilor audio

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Un alt tip de sistematizare și vizualizare masivă a informațiilor folclorice, sursă de inspirație pentru utilizarea tehnologiei digitale în lucrările de folcloristică și pentru elaborarea atentă a sistemelor de metadate, au fost proiectele cartografice. **Atlasele de folclor**, naționale sau regionale, redactate începând cu mijlocul secolului trecut, au generat o activitate ferventă de colectare de informații despre cultura tradițională în multe țări europene într-un mod care să illustreze distribuția geografică a acestor date. Cele câteva proiecte de cartografie etnografică ce continuă și astăzi, la o scară mai mică și urmărind subiecte specifice, folosesc programele de cartografiere digitală.

De la catalogarea „cu stilou și cu creion” la metadatele digitale

Taxonomiile folclorice din secolul al XX-lea au asigurat expertiza catalogării „cu stilou și cu creion”, ceea ce reprezenta, în fapt, crearea de metadate prin intermediul scrisului de mână. Transferarea acestui sistem fizic de metadate într-o lume digitală nu a modificat semnificativ scopul principal al strategiei referitoare la metadate, și anume nevoia de a stabili o legătură între diferitele categorii de „obiecte” ale unei colecții de folclor. De exemplu, AFMB utilizează două sisteme de indexare paralele: geografic și tematic. Alte colecții de folclor mai folosesc indexarea cronologică.

Secția de fișe a Bibliotecii Congresului (anii 1920)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f0/Card_Division_of_the_Library_of_Congress_3c18631u_original.jpg

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Sistemul de metadate cel mai utilizat de instituțiile GLAM este **Dublin Core**, cunoscut și sub denumirea de **Dublin Core Metadata Element Set** (DCMES), care este un set de cincisprezece tipuri principale de metadate pentru descrierea resurselor digitale sau fizice. Inițiativa **Metadate Dublin** (DCMI) este un proiect al Asociației pentru Tehnologia și Știința Informației (ASIS&T), o organizație non-profit.

1. **Contribuție realizată de** – „entitatea responsabilă de resursa respectivă”.
2. **Problematika abordată** – „locul și timpul subiectului resursei, aplicabilitatea spațială a resursei sau jurisdicția sub care resursa este relevantă”.
3. **Creator** – „entitatea responsabilă de crearea propriu-zisă a resursei”.
4. **Data** – „Momentul sau perioada de timp asociată cu un eveniment din ciclul de viață al resursei”.
5. **Descriere** – „prezentarea resursei”.
6. **Format** – „formatul fișierului, mediul fizic sau dimensiunile resursei”.
7. **Identificator** – „o referință clară la resursă într-un anumit context”.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

8. Limbă – „limba resursei”.

9. Publicat de – „entitatea responsabilă de punerea la dispoziție a resursei”.

10. Relație – „resursă relaționată cu o alta”.

11. Drepturi – „informații despre drepturile deținute în cadrul sau asupra resursei”.

12. Sursă – „o resursă relaționată din care derivă resursa descrisă”.

13. Subiect – „tema resursei”.

14. Titlu – „numele dat resursei”.

15. Tip – „natura sau genul resursei”.

https://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Core

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

METADATELE: pot fi stocate **intern**, în același fișier sau în aceeași structură în care se află datele (denumite metadate înglobate), sau **extern**, într-un fișier sau spațiu separat de datele descrise. Un spațiu de păstrare a datelor stochează, de obicei, metadatele detașate de date, însă poate fi proiectat să permită metadate înglobate.

Stocarea internă înseamnă că metadatele circulă întotdeauna ca parte a datelor pe care le descriu; în acest mod, metadatele sunt mereu disponibile împreună cu datele și se poate avea acces local la ele.

Stocarea externă permite colocarea metadatelor pentru întregul conținut, de exemplu într-o bază de date, pentru o căutare și pentru o gestionare mai eficiente.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Cercetarea conținutului digital, științe umaniste digitale, folcloristică de tip computațional

Conform unui raport întocmit de Consiliul American al Societăților Livrești, „cercetarea digitală” înseamnă:

- A. constituirea unei colecții digitale de informații pentru studiu și analiză;
- B. crearea de instrumente adecvate pentru constituirea unei colecții digitale;
- C. crearea de instrumente adecvate pentru analizarea și studierea colecțiilor analogice;
- D. utilizarea colecțiilor digitale și a instrumentelor analitice pentru a genera noi produse intelectuale;
- E. crearea de instrumente de editare pentru aceste noi produse intelectuale, în forme tradiționale sau digitale [8].

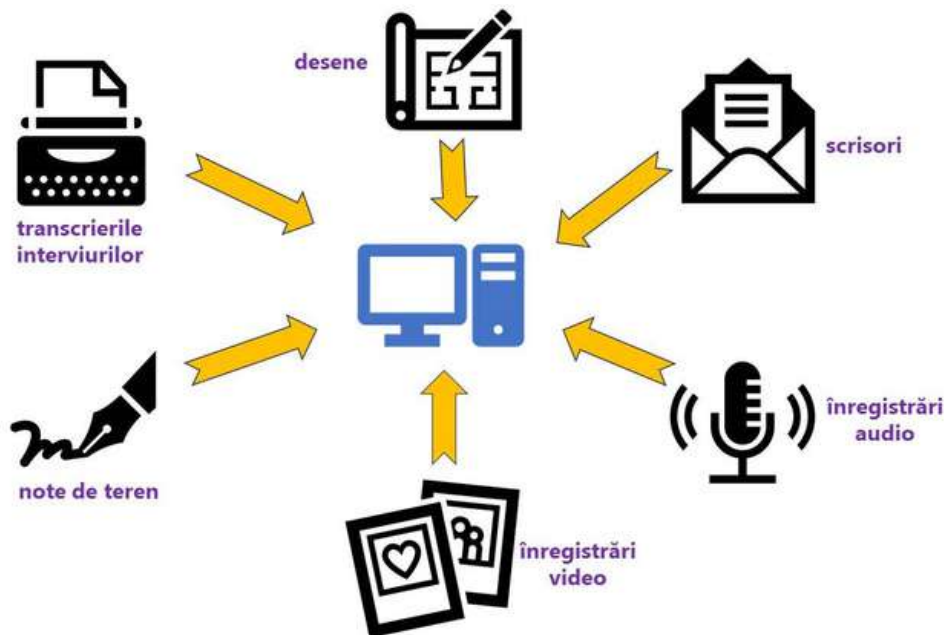
În folcloristică, apariția instrumentelor digitale nu este redusă doar la constituirea și conservarea informațiilor, ci se extinde până la analiza asistată de calculator a documentelor digitale, practica muncii de teren desfășurată în mediul digital, care este studiul comunităților online și al mediilor sociale mediate digital, abordări digitale în curatorierea colecțiilor etc. Dezvoltarea rețelelor sociale, a comunităților online, a diverselor baze de date pe internet, disponibilitatea unor resurse ce înainte erau greu de accesat, posibilitatea de a analiza digital seturi mari de date, motoarele rapide și eficiente de căutare a datelor digitale, posibilitățile aduse de cartografierea digitală, noile tehnici de înglobare 3D deschid tot atât de multe căi pentru cercetarea folclorică.

8. Paul N. Courant, Sarah E. Fraser, Michael F. Goodchild, Margaret Hedstrom, Charles Henry, Peter B. Kaufman, Jerome McGann, Roy Rosensweig, John Unsworth, Bruce Zuckerman, *Our Cultural Commonwealth: The Report of the American Council of Learned Societies Commission on Cyberinfrastructure for the Humanities and Social Sciences*, American Council of Learned Societies, 2006, www.acls.org/uploadedFiles/Publications/Programs/Our_Cultural_Commonwealth.pdf, p. 7.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

CE DIGITIZĂM ÎN CADRUL CERCETĂRII PCI?

După cum afirmă Timothy Tangherlini, expert în folcloristica computațională, există patru arii ale „digitalului” ce ar putea fi revoluționare în domeniul studiilor de folclor [9]:

- colectare și arhivare;
- indexare și clasificare;
- vizualizare și navigare;
- analiză.

Pentru ca arhivarea digitală să-și atingă potențialul maxim, este important ca „obiectele digitale” să permită acea accesibilitate pe toate platformele, să poată fi consultate, portate, distribuite.

Tehnologiile digitale au adus noi posibilități și cadre pentru conservarea, organizarea și vizualizarea informațiilor despre patrimoniul cultural. Modalitatea în care datele sunt procesate de către aceste tehnologii a necesitat o înțelegere aprofundată a unor concepte precum *arhivă*, *conținut* și *context*. Ca spațiu al bazelor de date multidimensionale, noua lume digitală înlesnește permanenta reconfigurare a sectorului nostru cultural.

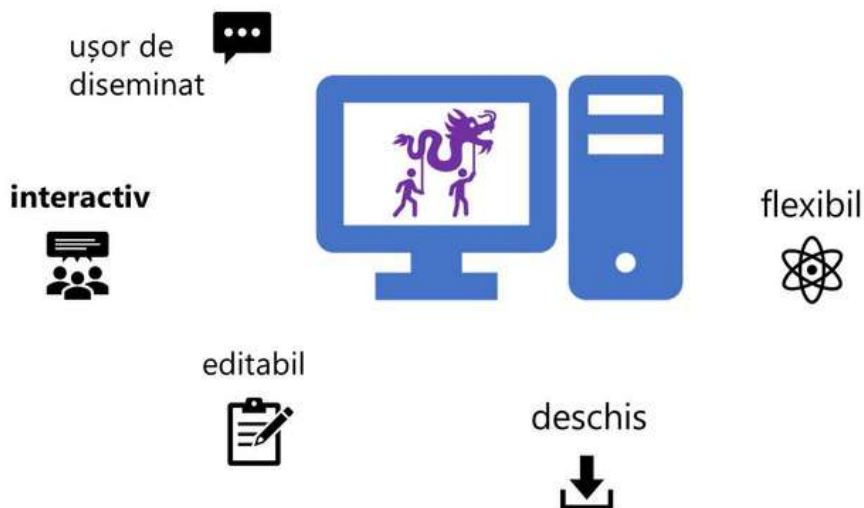
9. Timothy T. Tangherlini, *The Folklore Macroscopic: Challenges for a Computational Folkloristics*, în „Western Folklore”, 72 (1), 2013, p. 8.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Toți avem nevoie să ne creăm propria arhivă digitală...

Crearea de arhive digitale pentru mediul nostru profesional poate fi o motivație să utilizăm instrumentele gratuite și ușor de utilizat pentru a digitiza și organiza nou-createle obiecte digitale și în viața personală. Cea mai simplă colecție pe care o putem constitui corespunde unei colecții fizice aparținând unei biblioteci sau unei arhive; putem arhiva fotografii și înregistrări video despre evenimentele importante din viața noastră, mesaje către persoane pe care le prețuim, citate din cărți care ne plac etc. Crearea unei astfel de colecții personale poate fi similară cu crearea unui blog sau a unui album pe Facebook.

Avantajele obiectului digital

Memoria ca acțiune colectivă este evidentă în experiențele noastre zilnice cu calculatoarele, care fac ca memoria lor să pară – împotriva fizicii – permanentă și omniprezentă. Acum lucrurile rămân, dar asta nu pentru că memoria digitală este mai robustă decât hârtia; de fapt, chiar opusul este adevărat. Siliconul se degradează mult mai repede decât hârtia; paginile de internet – deși aparent solide și permanente precum GeoCities – dispar. În ciuda acestui fapt, digitizarea poate fi considerată o formă de salvare deoarece păstrează conținutul printr-un proces de reformatare: citirea, care înseamnă o scriere în altă parte. Toate calculatoarele citesc scriind în altă parte... [10]

10. Wendy Hui Kyong Chun, *Programmed Visions: Software and Memory*, *Software Studies*, Cambridge, MA: MIT Press, 2011, p. 18-19.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

2.3. Proiecte și recomandări europene

COMISIA EUROPEANĂ:

Patrimoniul cultural a fost o prezență constantă în politicile UE, tendința fiind evoluția către un patrimoniu digital european.

„Tehnologiile digitale oferă noi oportunități de a conserva conținutul cultural și de a face patrimoniul cultural mai accesibil tuturor tipurilor de public. Muzeele și organizațiile culturale care sunt deschise către utilizarea tehnologiei pot oferi vizitatorilor experiențe inovatoare și pot lăsa publicul să acceseze și să vadă de la distanță expoziții și materiale care nu sunt expuse” [11].

Cadrul instituțional: Direcția Generală Rețele de Comunicare, Conținut și Tehnologie (CNECT) din cadrul Comisiei Europene este responsabilă de politica, de coordonarea și de acțiunile de finanțare pentru sprijinirea digitizării și accesului online la materialul cultural și la conservarea digitală în statele membre.

Recomandările Uniunii Europene

„Accesibilitatea online a materialului cultural va permite cetățenilor din întreaga Europă să aibă acces la el și să îl utilizeze în scopuri recreative, educative sau profesionale. Patrimoniul divers și multilingv european va dobândi, astfel, un profil clar pe Internet, iar digitizarea materialului instituțiilor de cultură ale Europei le va ajuta pe acestea să își ducă în continuare la îndeplinire misiunea de a furniza accesul la patrimoniul nostru și de a-l conserva în mediul digital” (Recomandarea Comisiei din 27 octombrie 2011 cu privire la digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală, 2011/711/EU, art. 6, publicată în „Jurnalul oficial al Uniunii Europene”, L 283 din 29.10.2011).

Pentru a crea un spațiu european comun al datelor pentru patrimoniul cultural, pe 10 noiembrie 2021 Comisia Europeană a publicat o nouă Recomandare, cu scopul de a accelera digitizarea patrimoniului cultural [12] într-un format standardizat foarte accesibil, utilizând dezvoltarea noilor tehnologii, de la scanare 3D la învățare automatizată și inteligență artificială:

11. <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/european-digital-heritage>

12. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-proposes-common-european-data-space-cultural-heritage>

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Digitizarea nu determină în mod implicit conservarea digitală. Pentru a asigura accesul pe termen lung la bunurile digitizate, statele membre trebuie să planifice și să realizeze cu atenție conservarea digitală a bunurilor lor, luând în considerare toate provocările financiare, organizaționale și tehnice relevante pe termen lung. Obiectivele de conservare digitală pot include nu numai bunurile de patrimoniu cultural care sunt considerate prioritare pentru digitizare (de exemplu, bunuri expuse riscului, cele mai vizitate monumente și situri sau domenii cu un nivel redus de digitizare), ci și bunurile digitizate anterior. (Recomandarea Comisiei din 10.11.2021 privind un spațiu european comun al datelor pentru patrimoniul cultural, C(2021) 7953 final, art. 16)

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei

Rezoluția 2269 (2019), „Salvgardarea și consolidarea patrimoniului cultural imaterial în Europa” [13], își propune:

- să adapteze metode și instrumente digitale pentru inventarele PCI și pentru practicile de salvagardare, astfel încât acestea să poată fi armonizate în Europa (tehnic și metodologic) cu scopul de a încuraja schimbul ulterior de cunoștințe;
- să integreze acțiunea de politică PCI în strategia anunțată 2020 #Digital4Culture, utilizând potențialul digital pentru a spori efectele pozitive economice și sociale ale culturii.

Carta UNESCO pentru conservarea patrimoniului digital (emisă pe 15 octombrie 2003): recunoaște „patrimoniul digital” drept un nou tip de moștenire comună a umanității.

Deși concentrată pe amenințarea reprezentată de pierdere, și nu pe utilizarea sa, Carta subliniază importanța accesării acestui patrimoniu: „conștienți că accesul la acest patrimoniu va furniza oportunități largite de creare, comunicare și acces la cunoaștere pentru toți oamenii”.

<https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage>

13. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=26468>

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

2.4. Inițiative internaționale:

În plus față de numeroasele arhive digitale tematice create pentru diverse domenii culturale, există portaluri mai largi care colectează informații referitoare la patrimoniul cultural adunate de la mai multe instituții GLAM și care furnizează funcții integrate pentru identificarea și accesarea datelor despre patrimoniul cultural. Dintre acestea, cea mai importantă este Europeana.

EUROPEANA – platforma digitală a Europei pentru sprijinirea patrimoniului cultural

Misiunea platformei Europeana constă în sprijinirea sectorului patrimoniului cultural în parcursul său de transformare digitală. Ajută mii de muzee, arhive și biblioteci europene să ofere acces gratuit la versiunile digitizate ale operelor de artă, cărților și muzicii. Europeana a fost înființată în 2008 în cadrul Mecanismului pentru interconectarea Europei.

<https://www.europeana.eu/en>

PCI în Europeana?

Colecția „Construind cultura” a platformei Europeana: „De-a lungul timpului, artizanii și meșterii au creat patrimoniul prin remodelarea și reconstruirea culturii, lăsând moștenire abilități, cunoștințe și modalități de prelucrare”.

Pe **Europeana Pro:** proiectul „CRAFTED: Dezvoltarea și promovarea meșteșugurilor tradiționale și contemporane” (2021-2023), coordonat de Universitatea Națională Tehnică din Atena – Grecia; parteneri: 13 instituții din diferite țări UE.

Proiectul își propune să facă posibilă conservarea ambelor aspecte ale meșteșugurilor – material și imaterial – și să se asigure că acestea sunt înțelese și apreciate în comunitățile și culturile de care aparțin. În acest sens, proiectul a colectat peste 186.000 de noi înregistrări de foarte bună calitate, care prezintă obiecte materiale realizate sau utilizate de meșteri și documentează contextul imaterial al acestora, precum tehnica sau cunoștințele folosite. În plus, peste 26.000 de înregistrări existente deja în Europeana au trecut la nivelul de autorizare nelimitată.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

A elaborat și implementat metodologia inovativă de editare interactivă (necesitând interacțiune umană, de exemplu), care reorientează și extinde aplicabilitatea instrumentelor digitale moderne, incluzând instrumentele IA, către analiză de imagine, audio și semantică. Proiectul a îmbunătățit instrumentele existente de externalizare în masă și de agregare, astfel încât să suporte o îmbunătățire automată la scară largă a seturilor de date disponibile prin Europeana.eu. Pentru acest scop, proiectul a folosit experiența a două proiecte Generic Services anterioare – CrowdHeritage și Europeana XX – și a utilizat platforma de agregare MINT dezvoltată de Universitatea Națională Tehnică din Atena (NTUA).

Proiectul a sporit gradul de conștientizare cu privire la aspectele tangibile și intangibile ale meșteșugurilor europene prin intermediul activității editoriale. A găzduit trei evenimente „edit-a-thon” pentru a îmbogăți paginile Wikipedia cu informații vaste și diverse legate de patrimoniul pe care îl reprezintă meșteșugurile, inclusiv imagini și înregistrări video de pe Europeana.eu.

Exemplu din proiectul CRAFTED: POSTARE PE BLOG „Meșteșuguri grecești, identitate grecească. Patru înregistrări video care prezintă modul în care identitățile grecești sunt motivate de păstrarea meșteșugului țesutului, unind trecutul, prezentul și viitorul” [Greek crafts, Greek identity | Europeana](https://youtu.be/Gu7lbKOOV9k) (<https://youtu.be/Gu7lbKOOV9k>).

Resurse PCI care pot fi accesate direct pe site-ul Europeana: înregistrarea audio „Cântecul ciobanului”: Bărbulescu, Tita – voce; Busuioc, Alexandru – dirijor al Orchestrei „Doina Argeșului”; Societatea Română de Radiodifuziune – producător, 1959, INP, proiectul Culturalia (Biblioteca Digitală a României): https://www.europeana.eu/en/item/937/Culturalia_ab944307_4f02_4cf1_ae86_8cfd91f11fc6.

MODULUL AL DOILEA

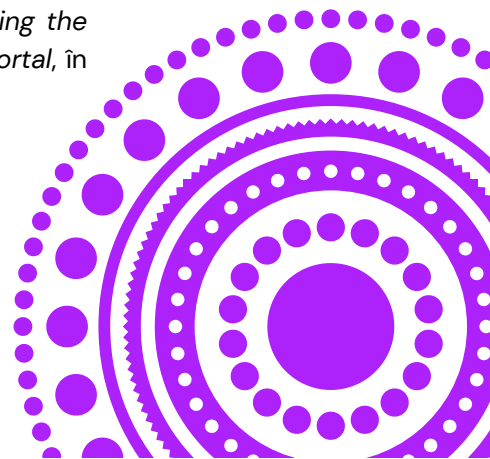
DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

QueryLab:

- este un prototip conceput pentru integrarea, navigarea, căutarea și conservarea patrimoniului material și imaterial pe Internet, prin intermediul căutării tematice, cuvintelor-cheie, extinderii interogării semantice și „cloud-ului de cuvinte”;
- principalul avantaj al acestui sistem constă în faptul că își propune să conecteze „ontologia” web a PCI cu arhivele naționale și locale existente în domeniul PCI, cel puțin prin etichetarea ca instrument pentru utilizatorii interesați să continue căutarea;
- planuri pentru dezvoltarea QueryLab [14]:

- „crearea funcțiilor «aproape de mine» și «calendar», pentru a permite explorarea elementelor de PCI aflate în apropierea utilizatorului într-un anumit loc și timp;
- crearea de indici fațetați, care să ajute la rafinarea interogărilor din inventarele găsite de serviciile de Internet;
- introducerea de algoritmi automați de extragere a cuvintelor-cheie, pentru a structura în mod automat căile tematice;
- crearea de „cloud” generali de cuvinte pentru arhivele de pe internet, și pe etichete, și pe cuvintele din titlu/descriere, în afară de cei asociați interogările specifice”.

14. Maria Teresa Artese, Isabella Gagliardi, *Integrating, Indexing and Querying the Tangible and Intangible Cultural Heritage Available Online: The QueryLab Portal*, în „Information”, 13, 260, 2022, p. 18, <https://doi.org/10.3390/info13050260>.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

2.5. Raport privind stadiul digitizării arhivelor PCI în țările partenere. Rezultatele sondajului desfășurat în cadrul proiectului iNTANGIBLE

În 2022, instituțiile partenere au realizat un sondaj, prin intermediul unui chestionar online, pentru a identifica nevoile specifice și lacunele din infrastructura și din pregătirea profesională în domeniul digitizării arhivelor PCI în cele patru țări implicate în proiect, și anume Croația, Cipru, Grecia și România. Chestionarul a inclus 31 de întrebări referitoare la: vârsta respondentului, aria geografică, genul, nivelul de studii, locul de muncă al respondentului, informații privind arhivele de patrimoniu cultural imaterial deținute de instituțiile în care lucrează, interesul de a participa la cursuri de pregătire profesională ulterioare. S-au utilizat mai multe tipuri de întrebări: închise, deschise, cu variante multiple de răspuns. Chestionarul a fost disponibil în cele patru limbi ale țărilor implicate în proiect, iar fiecare partener a analizat răspunsurile colectate în țara de proveniență.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Deși sondajul nu a urmat metoda realizării unui eșantion reprezentativ ca în ancheta sociologică, s-a ajuns la un echilibru atât în ceea ce privește varietatea răspunsurilor primite din diferitele zone geografice ale celor patru țări, cât și în ceea ce privește caracteristicile individuale ale respondenților, și anume gen, vârstă, nivel de studii. S-a obținut, într-un interval scurt de timp, o cantitate consistentă de informații cu privire la temele de interes, cunoștințele și preocupările profesioniștilor în domeniul culturii, grupul-țintă al proiectului.

În **Croația**, chestionarul a fost trimis profesioniștilor ce lucrează în sectorul muzeal, în special în muzeele în care există colecții de obiecte etnografice. Toți respondenții lucrează în instituții publice ce sunt finanțate de la bugetul național, municipal ori județean. Majoritatea acestor instituții folosesc fonduri europene sau aplică pentru acestea. Din cele șaptesprezece instituții participante, zece nu au arhivă cu elemente de patrimoniu cultural imaterial, iar opt nu au deloc arhive digitizate. Șapte instituții au confirmat faptul că dețin echipament pentru digitizare, restul nu dispun de o astfel de infrastructură. Răspunsurile arată că profesioniștii chestionați urmăresc activitățile ce se derulează la nivel național și internațional cu privire la digitizarea patrimoniului cultural și că sunt interesați de îmbunătățirea abilităților în acest domeniu.

În **Cipru**, 50% dintre respondenți au declarat că organizațiile din care provin nu au digitizat arhivele de care dispun, în timp ce 70% au răspuns că arhivele instituțiilor nu au fost digitizate și că nu știu dacă și când va fi demarat procesul de digitizare. Cei care au menționat că arhivele se află în proces de digitizare nu au o certitudine cu privire la data la care acestea ar putea fi operaționale, nici ca instrument de lucru intern, nici ca bază de date cu acces deschis. Majoritatea participanților au specificat faptul că organizațiile sunt deficitare în ceea ce privește finanțarea, echipamentul și facilitățile din acest domeniu. 62,5% dintre participanți au declarat că este foarte important pentru ei și pentru colegii lor să participe la activități de pregătire profesională în domeniul patrimoniului cultural imaterial.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Conform răspunsurilor primite din **Grecia**, majoritatea respondenților lucrează în domeniul PCI, alții – în sectorul privat. Cele mai multe instituții la care respondenții lucrează au o bază de date dedicată PCI. Sursele acestor baze de date sunt rezultatul combinării cercetării de teren și de birou cu cartografierea realizată de experți și cu cercetarea bibliografică. Aceste arhive conțin, în marea lor majoritate, diferite tipuri de documente (manuscrite, înregistrări audio-video etc.). Sursele de colectare a informațiilor pe baza cărora își derulează activitatea sunt, de asemenea, diverse: documente scrise (cărți, de exemplu) în format fizic sau digital, surse online (rețele de socializare, YouTube, diverse platforme culturale virtuale, pagini de internet ale instituțiilor culturale din țară și din străinătate) și, firește, propria cercetare de teren. 53,3% dintre cei chestionați au afirmat că arhiva instituției este cel puțin parțial digitizată, 33,3% au specificat că arhiva este în totalitate digitizată, iar 13,3% au avut un răspuns negativ în această privință, procentaje ce demonstrează faptul că Grecia a realizat un progres semnificativ în digitizarea PCI.

Cele mai multe răspunsuri au indicat faptul că, deși aceste arhive instituționale nu sunt digitizate, există speranțe și planuri pentru ca acest lucru să se întâmple. Pe de altă parte, foarte mulți dintre respondenții din Grecia (80%) au declarat că nu cunosc exemple de bune practici sau inițiative în domeniul digitizării PCI. Ceilalți au menționat ca exemple pagina de internet UNESCO sau informații despre finanțarea guvernamentală oferită de Ministerul Culturii din Grecia. Respondenții își doresc să afle informații despre astfel de inițiative și sunt interesați mai ales de modalități de digitizare, programe de finanțare, echipament necesar, personal pregătit pentru astfel de proiecte, instrumente inovatoare de digitizare a PCI, cum ar trebui digitizate și, implicit, salvagardate datele referitoare la PCI. Au existat inițiative de digitizare, precum arhive online, biblioteci digitale sau expoziții virtuale, pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial din această țară și promovarea sa către un public mai larg. Aceste eforturi urmăresc conservarea practicilor, obiceiurilor și expresiilor tradiționale ce reprezintă parte integrantă a identității culturale din Grecia.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

În **România**, toți respondenții lucrează în instituții care se ocupă cu salvagardarea patrimoniului cultural imaterial sau care derulează activități de cercetare, documentare, promovare a culturii tradiționale românești sau a altor grupuri etnice din țară. Aproximativ 80% dintre cei chestionați au precizat că instituțiile în care activează dețin arhivă de interes pentru proiectul nostru (cu informații referitoare la cultura tradițională sau la patrimoniul cultural imaterial); cele mai multe arhive au fost create pe baza cercetării de teren efectuate de-a lungul anilor de instituțiile deținătoare.

În ceea ce privește formatul documentelor depozitate, majoritatea acestor arhive includ o mare varietate de documente (combinație de documente scrise, vizuale, audio sau video). Sursele de informare utilizate de profesioniști în derularea activității constau în principal în cărți în format fizic. Conform rezultatelor sondajului, cca 50% din aceste arhive nu sunt digitizate, în timp ce restul sunt doar parțial digitizate. Dacă procesul de digitizare se află în derulare, acesta a fost început în urmă cu cel mult zece ani. În cazul arhivelor nedigitizate încă, se preconizează că vor exista astfel de planuri pe viitor și se menționează că există cunoștințe, personal și echipament necesare pentru a realiza acest lucru pentru aproape jumătate dintre ele. Doar 40% dintre respondenți cunosc exemple de bune practici de digitizare, care ar putea fi folosite ca sursă de inspirație pentru derularea de activități în această direcție. Subiectele pe care participanții la sondaj le-au indicat ca fiind de interes sunt: modalități de creștere a vizibilității bazelor de date, digitizarea informațiilor de teren, practici și tehnici utilizate în procesul de digitizare, proiecte legate de digitizare, surse de finanțare pentru proiecte de digitizare, informații cu privire la echipamentul necesar pentru digitizare, modalități de recuperare a documentelor, metode și tehnici utilizate în arhivarea documentelor, informații despre digitizarea arhivelor, cum se digitizează corect, cum pot fi conectate instituții similare, asigurarea accesului facil la bazele de date.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Concluzii

Pe baza răspunsurilor colectate de la profesioniștii în domeniul culturii din cele patru țări, considerăm că digitizarea patrimoniului cultural imaterial în această regiune capătă amploare, însă implementarea sa este la stadiul de activitate în derulare. S-au depus eforturi pentru documentarea și conservarea patrimoniului cultural imaterial cu ajutorul tehnologiilor digitale, existând și provocări, și oportunități. O parte considerabilă a arhivelor de PCI din aceste țări este încă departe de o digitizare exhaustivă și funcțională. În același timp, este recunoscută necesitatea finanțării adecvate, resurselor tehnice și umane, educației și formării profesionale în domeniu.

2.6. Cele mai bune și de succes soluții pentru colecțiile digitale PCI

Demararea procesului de digitizare într-o instituție este un proces descurajant. Nu implică doar achiziționarea infrastructurii potrivite (calculatoare, scanere și altele) sau a celui mai potrivit software disponibil, ci și pregătirea personalului pentru acest proces și, cel mai important, elaborarea unui plan pe termen mediu și lung pentru a crea și a menține noua colecție digitală.

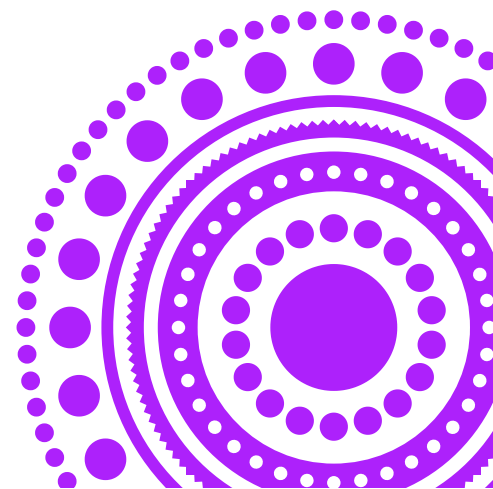
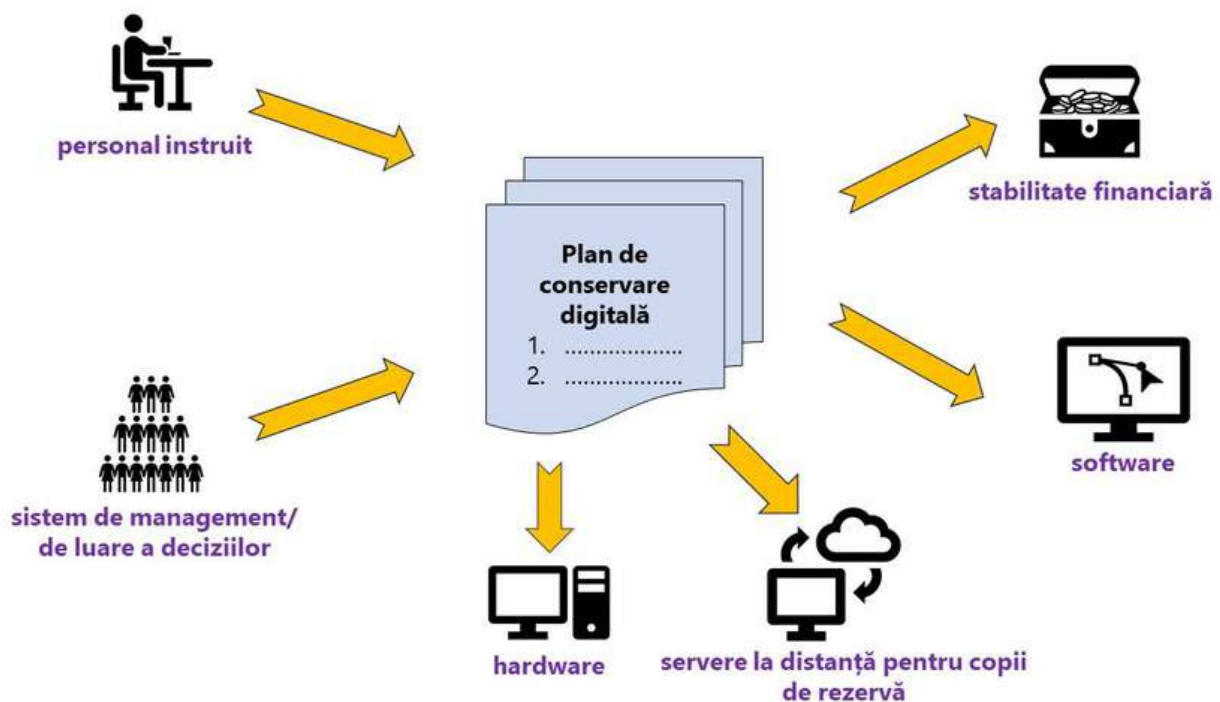
Așa cum subliniază adesea experții în conservarea digitală, digitizarea instituțională este în principal o problemă de management. Sistemul de administrare activă ce trebuie constituit atunci când se inițiază un plan de digitizare se va confrunța cu multe provocări pe care un astfel de proiect le aduce pe termen lung, precum: modificări în compartimentul de resurse umane și pregătirea suplimentară necesară, modificări în software-ul disponibil, dată fiind viteza cu care se îmbunătățesc soluțiile IT, întrebări legate de acordarea drepturilor de autor asupra informațiilor digitizate și a altor aspecte de proprietate intelectuală, lipsa resurselor suficiente de finanțare pentru a menține și îmbunătăți sistemul etc.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Trebuie întotdeauna avut în vedere faptul că obiectele digitale pe care utilizatorii le creează, depozitează și organizează în noua colecție digitală nu pot fi lăsate la nesfârșit fără îmbunătățiri, intervenții noi, suplimentare. Intervenția este motivată în principal de lipsa de actualitate a software-ului, de necesitatea de a evita riscul ca formatul în care obiectul digital a fost codat să nu mai fie utilizabil. Conservarea digitală este o sarcină continuă, pe termen lung, și de aceea necesită un angajament serios de la bun început.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

UZURA MORALĂ DIGITALĂ

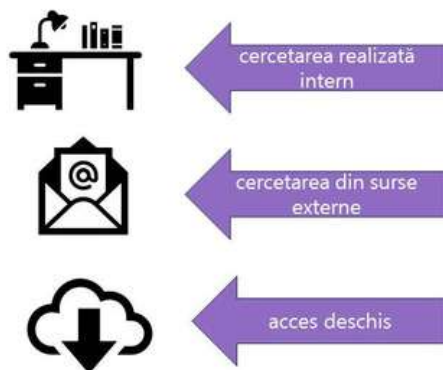
reprezintă riscul de a pierde date din cauza incapacității de a accesa bunuri digitale, întrucât hardware-ul și software-ul necesare recuperării datelor sunt în mod repetat înlocuite cu noi dispozitive și sisteme.

Echipamentul material tehnic și importanța actualizării software-ului

Înregistrarea video „De ce este importantă pentru toată lumea conservarea digitală?”, realizată de Biblioteca Congresului din SUA, explică de ce conținutul digital, spre deosebire de cel aflat pe suporturi tradiționale, depinde de tehnologie pentru a fi disponibil pentru generațiile viitoare și necesită o administrare activă care să îi asigure accesibilitatea continuă.

<https://www.youtube.com/watch?v=qEmmeFFafUs>

DE CE AVEM NEVOIE DE ACCES CONSTANT LA DATELE ARHIVEI DIGITALE

Fundația pentru Conservare Deschisă (OPF) (denumită anterior „Fundația pentru Planete Deschise”):

- o organizație creată în urma unui proiect de conservare digitală finanțat de UE;
- o organizație internațională ce susține tehnologia și cunoștințele pentru administrarea pe termen lung a patrimoniului cultural digital, furnizând clienților săi soluții de încredere pentru provocările conservării digitale (<https://openpreservation.org>).

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Cele nouă elemente ale unui **plan de conservare digitală**:

1. identificare – a planului în concordanță cu colecția pe care o definește, facilitând în orice moment accesul angajaților la plan;
2. statut și factori determinanți – inclusiv documentația pentru statutul planului și motivul pentru care a fost creat/revizuit;
3. descrierea cadrului instituțional – sublinierea contextului în termeni specifici, relevanți pentru colecție;
4. descrierea colecției – informații despre obiecte;
5. condiții necesare pentru conservare – de exemplu, informații necesare evaluării riscului la impact, costurilor și potențialelor probleme legate de drepturi;
6. dovada că s-a decis o strategie de conservare – inclusiv documentarea acțiunilor alternative, evaluării obiectivelor, decizia și efectul deciziei asupra colecției;
7. costuri – ce decurg din planul de conservare;
8. roluri și responsabilități – inclusiv reevaluarea planului;
9. planul acțiunii de conservare [15].

15. Christoph Becker, Hannes Kulovits, Mark Guttenbrunner, Stephan Strodl, Andreas Rauber, Hans Hofman, *Systematic Planning for Digital Preservation: Evaluating Potential Strategies and Building Preservations Plans*, în „International Journal of Digital Librarianship”, 10, 2009, p. 133–157.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Sistemul deschis de informații de arhivă (OAIS)

Modelul de referință OAIS descrie modul în care obiectele digitale ar trebui conservate pentru un anumit grup de utilizatori din momentul în care obiectele sunt depozitate într-un sistem până când acestea sunt diseminate, incluzând conservarea continuă și activitățile administrative efectuate în acest interval. Întrucât Modelul de referință OAIS este conceput pentru a fi aplicat într-o mare varietate de situații, nu este specific descrierii necesităților unei comunități anume. Este proiectat să fie total neutru față de context. Sarcina determinării grupului de utilizatori și a nevoilor acestuia este lăsată administratorilor arhivelor individuale. [16]

Cele șase responsabilități ale Modelului de referință OAIS:

- să negocieze identificarea informațiilor și să le accepte (organizația trebuie să decidă în prealabil ce tip de informații depozitează; strategii de dezvoltare a colecției);
- să obțină un control satisfăcător pentru conservare (posesia fizică a documentelor nu înseamnă neapărat și deținerea drepturilor intelectuale pentru mânuirea lor!);
- să determine care este comunitatea desemnată (utilizatorii finali ai datelor digitale conservate);
- să se asigure că informațiile pot fi înțelese în mod independent (să se asigure că informațiile vor putea fi înțelese, implicit utilizate, de comunitatea desemnată);
- să urmeze politicile și procedurile de conservare stabilite;
- să facă disponibile informațiile (posibilitatea de a oferi acces deschis sau doar acces pentru utilizatori autorizați).

16. Edward M. Corrado, Heather Moulaison-Sandy (ed.), *Digital Preservation for Libraries, Archives, and Museums* (ediția a doua), Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2017, p. 54.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

METADATELE – nucleul planului de conservare digitală!

Metadatele reprezintă una dintre tehnologiile fundamentale utilizate de militanții pentru conservare digitală pentru a organiza și recupera conținutul în sistemul de conservare digitală. La fel ca sistemele de conservare digitală sau ca formatele de fișiere, metadatele constituie un subiect complex, iar deciziile referitoare la metadate pot afecta serios accesul și utilizarea pe termen lung. Cu toate acestea, metadatele nu trebuie să devină intimidante, întrucât până și deciziile eronate legate de metadate pot fi reversibile dacă s-a păstrat documentația corect și dacă strategia de crearea a metadatelor a fost clară și eficientă. [17]

PREMIS (Dicționarul de date pentru metadatele de conservare):

- standardul internațional pentru metadate, pentru a susține conservarea obiectelor digitale și pentru a asigura aplicabilitatea pe termen lung a acestora;
- implementat în proiecte de conservare digitală din întreaga lume și utilizat în cadrul unor instrumente și sisteme de conservare digitală comerciale sau din surse deschise.

Citiți despre cum se utilizează PREMIS pe pagina Bibliotecii Congresului:
<https://www.loc.gov/standards/premis/>.

17. *Ibidem*, p. 177.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

CUM SE CREEAZĂ O COLECȚIE DIGITALĂ?

Exemplu de la American Folklife Center: colecția „Proiectul Ocupațiile tradiționale”

Proiectul Ocupațiile tradiționale (OFP) a fost inițiat în 2010 sub forma unui proiect multianual, de American Folklife Center (AFC), cu sediul în Biblioteca Congresului SUA:

- documentează cultura muncitorilor americani contemporani pe parcursul unei ere de tranziție economică și socială;
- cercetători de teren de pe teritoriul Statelor Unite au înregistrat peste 1800 de interviuri de istorie orală, audio și audio-video, cu muncitori ce activau în zeci de meserii, în industrie, meșteșuguri și alte profesii;
- interviurile complete au fost integrate în arhiva AFC de la Biblioteca Congresului;
- interviurile durează cca 50-60 de minute;
- sunt realizate cu muncitori care discută despre serviciul pe care îl au și despre experiențe de lucru formative, reflectând asupra pregătirii lor, asupra provocărilor și recompenselor, aspirațiilor și comunităților din care fac parte.

Una din numeroasele subcolecții din Colecția „Proiectul Ocupații tradiționale”: Tradiții culturale ale fierarilor din Upper Midwest, America

- interviuri cu 26 de fierari din Chicago, Illinois și Wisconsin realizate între 2011 și 2012 de James P. Leary, de la Centrul pentru Studiul Culturilor din Upper Midwestern Cultures – Universitatea din Wisconsin, Madison, și Clark D. Halker din Chicago, Illinois;
- colecția constă în principal din interviuri audio, dar este suplimentată cu o substanțială documentație fotografică, incluzând imagini realizate în timpul interviurilor și copii după fotografii informative, istorice găsite pe teren, realizate între anii 1950-1980, provenite de la persoanele care au fost interviuate.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

Exemplu de interviu din această subcolecție (Tradiții culturale ale fierarilor din Upper Midwest, America)

“Interviu cu Harold Clausen, realizat de James Patrick Leary, 21.07.2011”

[Share](#)

AUDIO RECORDING

Harold Clausen interview conducted by James Patrick Leary, 2011-07-21.

[« Back to Search Results](#)

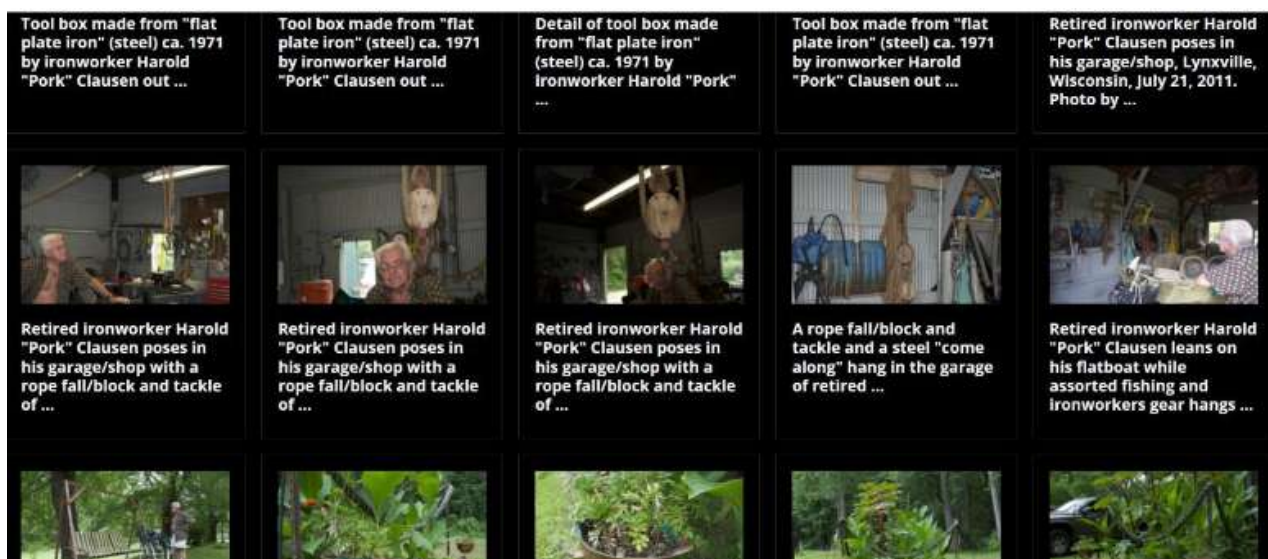
Interview of Harold Pork Clausen. This Part 1 of a 2-part audio interview and contains the bulk of the interview.

00:00 01:35:01

[Share](#)

Download: [Go](#)

- interviu audio divizat în două părți;
- conține 55 de imagini ale persoanei intervievate (exemplu de metadate pentru una din fotografii: Fostul fierar Harold „Pork” Clausen fotografiat în garajul/atelierul său, Lynxville, Wisconsin, 21 iulie 2011. Fotografie de Jim Leary. Imagini asociate cu interviul);

- secțiunea dedicată interviului are atașat un document .pdf cu rezumatul și cu transcrierea integrală a interviului.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

About this Item

Title

Harold Clausen interview conducted by James Patrick Leary, 2011-07-21.

Summary

Interview with Harold "Pork" Clausen focuses on his experiences as an ironworker. His wife, Sharon, joins in at the end of the recording session. The audio interview is in two parts: file afc2011062_00168_sr01 contains the main interview; afc2011062_00168_sr02 is an addendum containing a story about a fight between two foremen on a barge.

Names

Clausen, Harold Wayne, 1941- interviewee.

Leary, James P., 1950- interviewer.

Occupational Folklife Project, sponsor.

Created / Published

2011-07-21

Headings

- Clausen, Harold Wayne,--1941---Interviews
- Accidents
- Amusements
- Anger in the workplace
- Apprenticeship programs

Part of

Cultural Traditions of Ironworkers in America's Upper Midwest (26)

Occupational Folklife Project (1,037)

American Folklife Center (133,156)

Library of Congress Online Catalog (1,467,040)

Format

Audio Recording

Contributor

Clausen, Harold Wayne

Leary, James P.

Occupational Folklife Project

Dates

2011

Location

Lynchville

[↑ Back to top](#)

Acest proiect, asemenea întregii colecții a AFC, include un sistem foarte bogat de metadate. De exemplu, interviul descris mai sus este identificat prin următoarele metadate:

- **Titlul** articolului
- **Rezumatul** interviului
- **Numele** (al persoanei care realizează interviul, al persoanei intervievate, al sponsorului cercetării)
- **Data** creării/publicării
- **Format** (în acest caz, înregistrare audio)
- **Locația** (unde a fost realizat interviul)
- **Limba**

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

- **Genul** (în cazul ambelor tipuri de documente realizate: audio și video): „Interviuri (Înregistrări audio); Fotografii digitale--color--2010-2020/Interviuri; Istorie orală; Biografii”
- **Support:** „2 fișiere audio (WAV) (1:38:01): digital, audio; 55 fotografii: digital, JPEG, color; 2 manuscrise: PDF, DOC, fișiere text”
- **Rubrici** (întocmite pe baza conținutului interviului): Clausen, Harold Wayne,-1941-Interviuri, Întâmplări, Întâmplări amuzante; Furie la locul de muncă; Programe de ucenicie; Lucrători plătiți cu ora; Îmbrăcăminte; Familie; Folclor; Meșteșug; Ocupații riscante; Bună dispoziție la locul de muncă; Jargon (Terminologie); Glume; Sindicate; Obiceiuri; Cultură materială; Feste; Calitatea vieții profesionale; Narațiuni; Ritualuri și ceremonii; Fierărit; Fierari-Middle West - Interviuri; Fierari Middle West-Viață socială și obiceiuri etc.
- **Subiect** (cuvinte-cheie ce pot fi căutate și care ușurează conectarea articolelor din colecție): Întâmplări, Întâmplări amuzante, Furie la locul de muncă; Programe de ucenicie; Lucrători plătiți cu ora; Fotografii digitale, Locul evenimentului, Familie, Folclor, Meșteșug etc.
- **Arhivă:** Library of Congress Archive of Folk Culture, American Folklife Center, 101 Independence Ave. S.E., Washington, DC USA 20540-4610 <http://hdl.loc.gov/loc.afc/folklife.home>
- **Element de identificare digitală și număr de control** create pentru sistemul de clasificare internă al instituției
- **Notificare cu privire la drepturi și Notificare cu privire la acces**
- **Formate suplimentare de metadata:** MARCXML Record; MODS Record; Dublin Core Record.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

CELE MAI BUNE FORMATE PENTRU CONSERVAREA FIȘIERELOR TEXT

- **(Păstrează toate datele): formatul CSV** (fișier cu separator virgulă)
 - fișier text care poate conține doar cifre și litere și care structurează datele conținute sub formă de tabel
 - utilizat în general pentru schimb de date, mai ales atunci când acestea sunt într-o cantitate mare și trebuie transferate dintr-o aplicație în alta
- **(Păstrează toate datele) PDF/A:** versiunea standardizată a formatului de document portabil (PDF), special concepută pentru a fi utilizată în arhivarea și conservarea pe termen lung a documentelor electronice.
 - PDF/A diferă de PDF prin faptul că nu permite funcțiile necorespunzătoare arhivării pe termen lung
- **(Păstrează parțial date):** RTF, XML, HTML

CELE MAI BUNE FORMATE PENTRU CONSERVAREA FIȘIERELOR AUDIO

- **(Păstrează toate datele): FLAC** (codec audio gratuit fără pierderi):
 - un format audio compresat gratuit
 - poate fi utilizat pentru a comprima un fișier audio până la aproape jumătate din dimensiunea sa inițială
- **(Păstrează parțial datele) WAVE** (format de fișier audio de undă): prezintă dezavantajul de a avea dimensiuni mari
- **(Păstrează parțial datele) MP3** (MPEG-1 audio layer 3): pierde din calitate

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

CELE MAI BUNE FORMATE PENTRU CONSERVAREA IMAGINILOR

- Formatul **TIFF** necompresat (format de fișier imagine etichetat)
 - în ultimul timp, TIFF 6.0 este considerat cel mai bun format pentru digitizare
- **JPEG 2000**: are avantajul că este semnificativ mai mic decât TIFF

DE LA OBIECTELE FIZICE LA CELE DIGITALE: CE FORMAT SĂ ALEGEM?

Pentru cei interesați, la adresa de mai jos poate fi accesat un ghid care prezintă pas cu pas procesul de digitizare a diferitelor tipuri de PCI:

<https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/digitization/guide-digitizing-intangible-cultural-heritage.html#3>.

Software specializat în digitizarea și arhivarea PCI

FEDORA (sau Flexible Extensible Digital Object Repository Architecture) reprezintă o structură pentru registre de conținut și pentru administrarea bunurilor digitale, pe baza căreia pot fi construite sisteme de repertorii instituționale, arhive digitale și biblioteci digitale. FEDORA este arhitectura de bază a unui registru digital, și nu aplicația completă de administrare, indexare, descoperire și livrare. Proiectul FEDORA a debutat în 1997 utilizând o subvenție oferită Universității Cornwell de către agențiile guvernamentale din Statele Unite. Sistemul FEDORA putea include o varietate de „obiecte digitale”, de la texte, publicații, fotografii și înregistrări video până la seturi complexe de date.

OMEKA (cunoscut și sub denumirea Omeka Classic) este un sistem gratuit, de tip sursă deschisă, de administrare a conținutului colecțiilor digitale online și permite utilizatorilor să publice și să expună obiecte de patrimoniu cultural. OMEKA reprezintă o soluție facilă, în comparație cu tipul de software tradițional dedicat arhivelor instituționale precum FEDORA.

MODULUL AL DOILEA

DIGITIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL. CONTEXT, STRATEGII, BUNE PRACTICI

OMEKA utilizează standardul de metadate Dublin Core. A fost dezvoltat inițial de Centrul Roy Rosenzweig pentru Istorie și Noile Mijloace Media, la Universitatea George Mason. Din 2016, proiectul OMEKA a fost dezvoltat de organizația non-profit Corporația pentru Burse Digitale. În 2017, proiectul a lansat Omeka S, o versiune nouă destinată utilizării instituționale, furnizând posibilitatea de a găzdui pagini de internet multiple care derivă dintr-o sursă comună de resurse. Proiectul original, Omeka Classic, va continua să existe alături de Omeka S deservind proiecte individuale și formatori.

<https://omeka.org/classic/docs/>

LIBNOVA:

- cea mai avansată platformă de conservare digitală;
- creată în 2009 pentru a furniza platforme digitale de nivel superior, care să permită organizațiilor să-și salvgardeze conținutul într-un mod mai eficient;
- utilizată de instituții mari și mici de pe întreg globul, aplică cea mai avansată tehnologie de conservare digitală;
- furnizează cea mai avansată platformă digitală;
- ajută utilizatorii să fie mai eficienți în mai multe etape ale ciclului de conservare digitală;
- a primit o subvenție pentru cercetare de la Uniunea Europeană;
- „Misiunea noastră este să salvărdăm patrimoniul cultural și științific al lumii. Pentru totdeauna”.

Până la urmă, ceea ce este dezvăluit prin opțiune digitală în noul lor impact asupra acțiunilor de arhivare este o percepție mai veche dar care a fost ignorată: arhivele nu prezintă o societate trecută, terminată, ci, ca întotdeauna, așa cum a subliniat Raymond Williams, prezintă societatea noastră, cea prezentă, care face selecția, păstrarea, utilizarea și constituirea propriilor și multelor sale povești într-o refacere continuă și întâmplătoare. Mai degrabă societatea prezentă și generația actuală de arhiviști vor explora rapid, în era digitală, viitorul pe care tot ei îl vor crea, căutând surse bine stabilite, și nu supraviețuirile și selecțiile aleatorii ale trecutului. Mă întreb ce arhive ne vor fi mai mult pe plac – cele pe care le-am creat despre trecut sau cele pe care ne propunem să le creăm despre viitor? [18]

18. Lilly Koltun, *The Promise and Threat of Digital Options in an Archival Age*, în „Archivaria”, 47, 1999, p. 134.

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

3.1. Planurile naționale de conservare digitală

În prezent, țările din întreaga lume pun în practică planuri generale de digitizare în diferite sectoare, o inițiativă ambițioasă ce intenționează să valorifice avantajele aduse de revoluția digitală. Deși nu se bucură de aceeași recunoaștere în toate regiunile geopolitice, patrimoniul cultural reprezintă un domeniu important ce angrenează astfel de strategii naționale.

Un motiv important pentru a digitiza patrimoniul cultural este pericolul pierderii, ce reprezintă și motivația inițială și constantă a întregii filosofii UNESCO de conservare a patrimoniului cultural [19]. Atât patrimoniul cultural material, cât și cel imaterial, de importanță națională și universală, trebuie pus sub protecție, deoarece reprezintă o resursă fragilă, ce este afectată de timp, de dezastre naturale sau de dezastre provocate de om. Dacă înainte de trecerea la tehnologia digitală, strategia de protejare se baza mai ales pe mijloacele materiale (restaurare, colectare, arhivare etc.), instrumentele puse la dispoziție de tehnologia digitală au creat o modalitate suplimentară, stocarea digitală.

Natura fragilă înglobată de patrimoniul cultural și posibilitățile existente pentru stocarea virtuală a acestuia pentru viitor au furnizat o motivație serioasă pentru inițierea de programe naționale de digitizare a patrimoniului cultural.

19. Paul Betts, *Humanity's new heritage: UNESCO and the rewriting of the World history*, în „Past & Present”, nr. 228, august 2015, Oxford University Press, p. 250.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Planul de acțiune pentru digitizarea patrimoniului cultural realizat de Ministerul Culturii din Estonia

Instituțiile publice ale memoriei dețin în total peste 900 milioane de obiecte de patrimoniu reprezentative pentru cultura estoniană. Până în acest moment, s-a digitizat cca 10%. Digitizarea reprezintă cea mai bună, în unele cazuri singura modalitate de a garanta conservarea patrimoniului în cea mai adecvată manieră și de a-l face disponibil pentru cât mai multe persoane posibil.

Ministerul Culturii din Estonia a elaborat un plan de acțiune pentru digitizarea patrimoniului cultural. Acesta are ca obiectiv să facă accesibilă în format digital o treime din patrimoniul cultural deținut de instituțiile memoriei până în 2023 și să modernizeze infrastructura de stocare a informației.

Planul de acțiune vizează patrimoniul datat în perioada 1900–1940. Sunt digitizate documente, publicații, fotografii, filme și obiecte, ținându-se seama de faptul că, în procesul de digitizare a patrimoniului cultural, trebuie făcute alegeri importante.

Întrucât în intervalul de timp specificat nu se poate realiza digitizarea întregului patrimoniu cultural disponibil, obiectivul planului de acțiune este ca până în anul 2023 să fie disponibile digital: 3% din patrimoniul documentar; 32% din artefacte; 60% din patrimoniul foto-video și 28% din cel tipărit.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

3.2. Inventarele naționale de PCI și implementarea Convenției UNESCO din 2003

Din punctul de vedere al instrumentelor generale, aproape globale, de administrare la nivel național a implementării digitizării PCI, cel mai important este sistemul de inventare naționale. Acestea au o puternică valoare instituțională, normativă și chiar politică, întrucât reprezintă o cerință a Convenției UNESCO din 2003. Articolul 12 din Convenția din 2003 subliniază necesitatea ca statele-părți la convenție să elaboreze inventare cu elementele de PCI active pe propriul teritoriu național: „Pentru a asigura identificarea, în vederea salvagădării, fiecare stat parte va întocmi, în funcție de propria situație, unul sau mai multe inventare cu patrimoniul cultural imaterial existent pe teritoriul său. Aceste inventare vor fi actualizate periodic”. Există cel puțin două modalități prin care UNESCO verifică dacă statele pun în practică această recomandare:

- descrierea structurii și actualizarea sistemului de inventare naționale, obligatorii în formularele pe care statul trebuie să le completeze pentru a înscrie noi elemente în Lista Reprezentativă UNESCO, și furnizarea hyperlink-urilor (URL-urilor) către paginile dedicate elementului nominalizat, dacă inventarul este disponibil în mediul online;
- descrierea sistemului de inventariere trebuie realizată în cadrul raportării periodice privind implementarea Convenției, pe care fiecare stat-parte trebuie să o trimită la UNESCO o dată la șase ani.

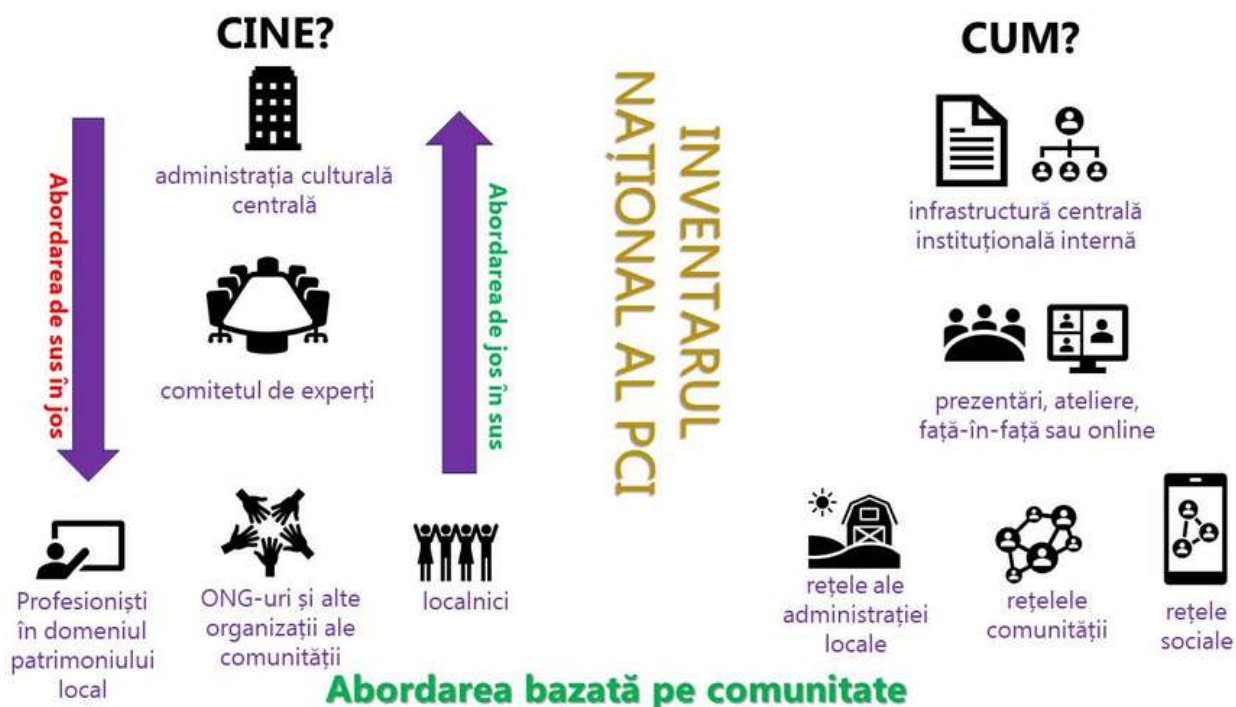
Descrierile obligatorii trebuie să includă informații despre concepția și formatul inventarelor de patrimoniu cultural imaterial, despre modul în care comunitățile, grupurile, indivizii, precum și alte părți implicate participă la inventariere, dar și cu privire la modul în care inventarele contribuie la salvagădare, de exemplu prin consemnarea viabilității patrimoniului cultural imaterial sau prin actualizarea constantă a datelor despre patrimoniul deja înscris.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Aceste inventare trebuie să reflecte diversitatea patrimoniului cultural imaterial existent pe teritoriul respectivului stat, iar comunitățile, grupurile și ONG-urile relevante ar trebui să participe inclusiv la inventariere. O condiție foarte importantă ce trebuie îndeplinită este aceea că inventarele trebuie actualizate în timpul perioadei de raportare, în special pentru a reflecta viabilitatea elementelor incluse deja pe listele UNESCO.

Întrucât Convenția UNESCO din 2003 are la bază responsabilizarea comunităților și a păstrătorilor patrimoniului, procesul de inventariere ar trebui să implice cât de mult posibil participarea actorilor direct implicați în practicarea și salvagardarea propriului PCI. În consecință, inventarierea națională ar trebui să consistă în principal în activitate pe teren, dialog extins și consultare cu comunitățile locale care practică și transmit patrimoniu viu. Cu toate acestea, în practică, majoritatea statelor au adoptat protocoale de inventariere ce implică un sistem mai strict sau mai lejer de luare a deciziilor la nivel central. Modul în care acest sistem centralizat ar trebui să funcționeze, astfel încât să respecte caracterul participativ în realizarea inventarului, ar presupune stabilirea unor canale de comunicare viabile și a unor parteneriate între instituțiile publice și private implicate.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Aceste canale de comunicare trebuie să transmită un protocol ușor de urmărit cu privire la modul în care se poate contribui la inventariere, un protocol ce trebuie urmat de indivizi ce nu sunt experți, ci membri activi ai comunităților deținătoare de patrimoniu. Se presupune că statul găsește mijloacele potrivite pentru a disemina cunoștințele necesare inventarierii și pentru a lucra la dezvoltarea inventarului național, printr-o conexiune solidă între nivelul central și cel local. În acest fel, întregul sistem de inventariere beneficiază în cel mai mare grad de mijloacele digitale de comunicare, atât în procesul de lansare a apelului pentru depunerea de noi elemente de patrimoniu pentru inventarul național, cât și în actualizarea celor existente deja.

Un sistem digital care funcționează bine ar reprezenta cel mai bun mod de instituire a unui proces colaborativ și incluziv, în care să se regăsească păstrători de elemente de patrimoniu, cercetători, instituții culturale naționale sau regionale, organisme consultative, experți independenți, curatori în domeniul patrimoniului cultural imaterial, muzee, ONG-uri etc.

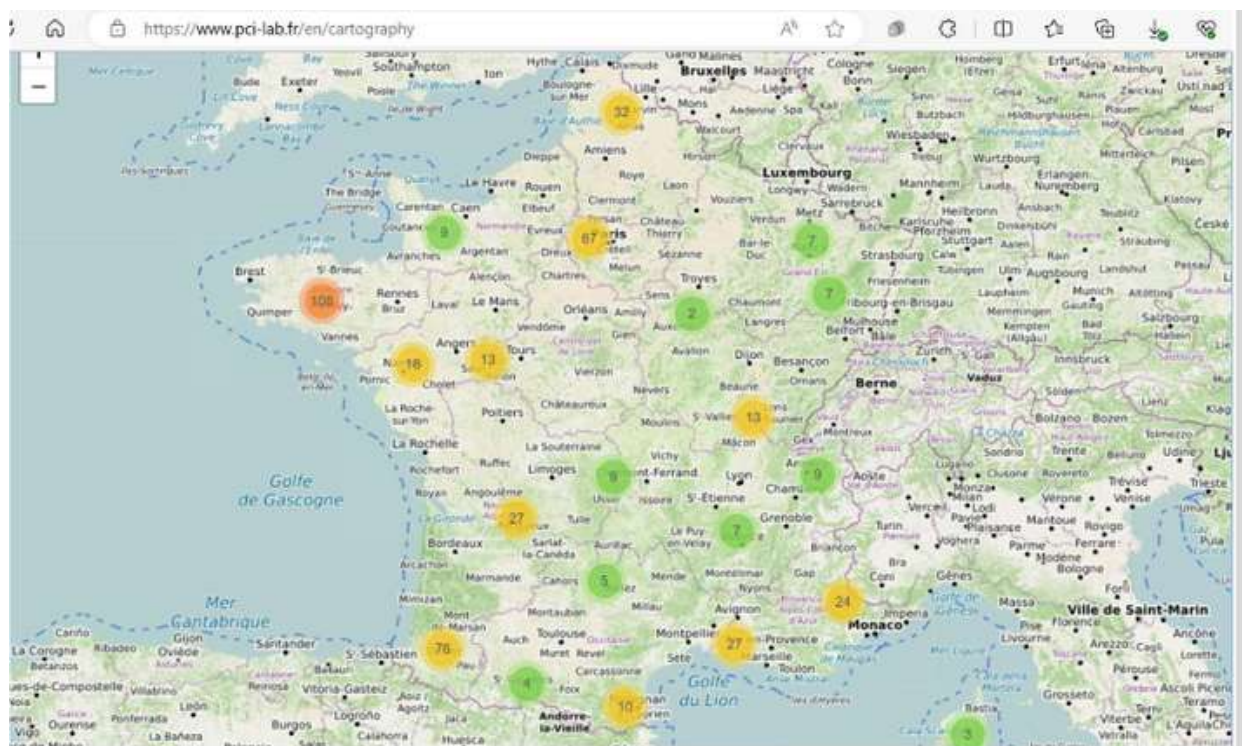

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Care este formatul inventarelor naționale?

- **Principiul de ordonare a elementelor de PCI.** Elementele de PCI înscrise în majoritatea inventarelor naționale din Europa sunt organizate după domeniu, unele sunt localizate pe o hartă interactivă, altele sunt ordonate cronologic, în funcție de data înscrierii sau aprobării, sau doar în ordine alfabetică.
 - **Exemplul Slovaciei:** inventarul național al PCI (organizat ca o enciclopedie electronică, „Cultura populară a Slovaciei în cuvinte și imagini” – <https://www.ludovakultura.sk/encyklopedia/>) utilizează ordinea alfabetică și oferă un motor de căutare foarte util, ce permite utilizatorilor să găsească elementele în funcție de categoriile de PCI, precum și în baza altor criterii legate de conținut.
 - **Exemplul Ungariei:** pe pagina de internet a inventarului național al PCI, elementele sunt prezentate după anul înscrierii: http://szellemikulturalisorokseg.hu/indexO_en.php?name=en_f22_elements.
 - **Exemplul Franței:** elementele înscrise în inventarul PCI al Franței sunt așezate pe o hartă digitală: <https://www.pci-lab.fr/en/cartography>. Inventarul francez este un exemplu relevant de vizualizare a datelor și de cartografiere relațională, iar întreaga pagină de internet dedicată inventarului este concepută astfel încât să invite și publicul să participe, să ajute la actualizarea și analiza datelor.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

- **Analog sau digital:** Majoritatea inventarelor din Europa sunt, de asemenea, disponibile online, pe o pagină de internet specializată sau ca parte a unei pagini de internet aparținând unei instituții guvernamentale, dat fiind faptul că platformele online deschise asigură adesea acces nelimitat, consultare deschisă și, în unele cazuri, participare directă. Unele țări au și publicații cu inventarul sau cu câteva fotografii reprezentative, cu inventarul sub formă de cărți electronice sau de volume academice ce se pot descărca. Deși servesc scopul accesibilizării, astfel de materiale de diseminare presupun un proces complex de actualizare, deoarece orice modificare făcută în configurația unui element implică reeditarea publicației. Există multe țări care au decis să transfere inventarul online în structura unei publicații fizice, fie aceasta carte sau broșură, oferind astfel un instantaneu strategic din „viața” inventarului, deoarece publicația devine caducă odată cu apariția unei noi înregistrări.

EXEMPLU: inventarul național al PCI din Cipru la un click distanță!

Până în acest moment, structura administrativă responsabilă în Cipru de implementarea Convenției a publicat de două ori inventarul național al PCI sub formă de carte electronică. Cea mai recentă ediție a apărut în 2020 și a reprezentat o inițiativă a Comisiei Naționale UNESCO din Cipru, care este organismul responsabil de administrarea Inventarului național al patrimoniului cultural imaterial din Cipru.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Intitulat Patrimoniul cultural imaterial din Cipru – inventar național, publicația interactivă prezintă bogăția de tradiții și obiceiuri păstrate din generație în generație și legate de viața și activitatea ciprioților. Aceasta reprezintă cea mai recentă documentare fotografică la fața locului a performerilor, locurilor, tradițiilor, practicilor, tehnicilor, instrumentelor și obiectelor asociate primelor treizeci de elemente înscrise în Inventarul național al patrimoniului cultural imaterial (perioada 2009–2017) și în Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității (perioada 2009–2019).

<http://www.cyprusdigitallibrary.org.cy/files/original/26f56deab6d16748849017bc3d17f3df.pdf>

Editorul a valorificat foarte bine formatul digital al cărții, implementând utilizarea de link-uri care să îndrume cititorul spre materialele video referitoare la elementele descrise disponibile pe YouTube; aceste materiale video sunt distribuite pe canalul de YouTube al Comisiei UNESCO din Cipru. În acest fel, practicarea activă a PCI este prezentată într-o manieră simplă și antrenantă!

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Inventarul național al PCI în formă digitală prezintă un avantaj foarte important, și anume posibilitatea de a utiliza o mare varietate de seturi de date pentru a documenta și prezenta elementele de PCI. Inventarele în format analog conțin text și fotografii, pe când cele digitale pot include și înregistrări audio și video special concepute.

Harta globală a inventarelor naționale PCI

În 2017, datorită unui proiect implementat de către o organizație din Portugalia, toate inventarele PCI disponibile în mediul online au fost plasate în aceeași platformă pe baza distribuției geografice: <https://review.memoriamedia.net/index.php/map-of-e-inventories-of-intangible-cultural-heritage>.

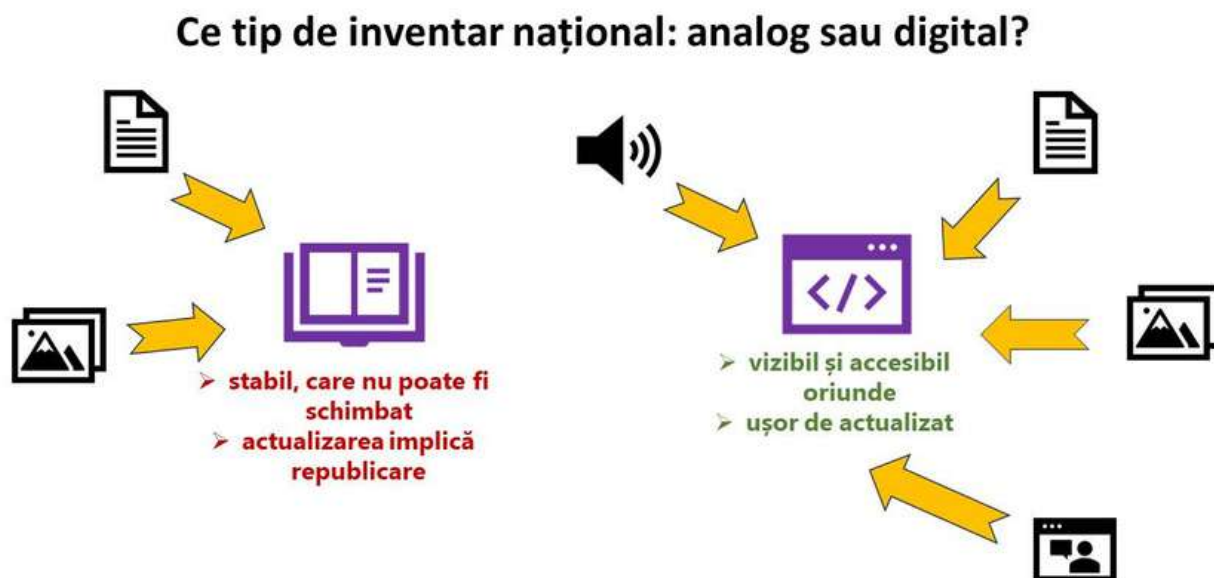
Varianta disponibilă în prezent a *Hărții inventarelor electronice de patrimoniu cultural imaterial* (2017) cuprinde 158 de inventare PCI: 88 naționale, 41 regionale/locale și 29 transnaționale.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

«Harta inventarelor electronice de patrimoniu cultural imaterial» prezentată în această lucrare înlesnește accesul direct către 158 de inventare electronice prin link-uri disponibile pentru țările în care acestea au fost realizate. Prezenta lucrare cuprinde o analiză preliminară a câtorva date ce caracterizează aceste inventare și lansează apelul de a participa la revizuirea și actualizarea acestei cartografieri. (Cercetarea a fost finanțată de FCT – Fundação Para a Cência e Tecnologia/ Fundação para a Ciência e Tecnologia din Portugalia – și a fost coordonată de Filomena Sousa.)

Inventarele prezintă, în majoritate, formate de baze de date (74%) și includ expresii culturale din 5 domenii ale PCI (48%). Dintre aceste inventare (sub formă de bază de date), majoritatea prezintă, pe lângă utilizarea de software diferit și de șabloane implicite diferite, o organizare «tradițională» divizată în câmpuri de date. De cele mai multe ori cuprind 5 câmpuri de informații referitoare la element: denumire, domeniul PCI, locație, descriere (succintă sau detaliată) și fotografii. Majoritatea acestor inventare organizate sub formă de baze de date pot fi interogate în trei moduri, utilizând: cuvinte-cheie, denumirea elementului și/sau domeniul PCI. [20]

20. Filomena Sousa, *Map of e-Inventories of Intangible Cultural Heritage*, în „Memoriamedia Review”, 1, 2017, p. 4.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Instrumente digitale pentru salvagardare (conform documentului LHE/22/17.COM/6.b, Paris, 31 octombrie 2022, o examinare a rapoartelor periodice depuse de statele-părți din Europa cu privire la implementarea mecanismului Convenției UNESCO din 2003):

- țările care au depus rapoarte în acest ciclu au furnizat dovezi cu privire la rolul important jucat de instrumentele digitale în implementarea Convenției. Platformele digitale au înlesnit posibilitatea de a comunica și de a colabora mai mult și mai eficient din perspectiva costurilor, mai ales acolo unde accesul la internet a fost disponibil la scară largă și au existat prevederi pentru utilizatorii cu dizabilități;
- utilizarea de instrumente digitale în vederea salvagădării a crescut în timpul pandemiei de COVID-19 (vezi următoarea secțiune);
- țările care au depus rapoarte au furnizat în mod frecvent acces online la inventarele de patrimoniu cultural imaterial și la datele de cercetare relaționate; unele au dispus de politici și programe ce au susținut acest lucru timp de mai mulți ani;
- accesul digital a promovat o implicare mai mare a comunității în procesul de inventariere, mai ales prin utilizarea de inventare wiki ușor de actualizat, prin instrumente de căutare, informații multimedia și link-uri pe rețele de socializare;
- crearea de arhive online cu informații despre patrimoniul cultural imaterial a permis într-o măsură mai mare sinergia dintre acțiunile din acest domeniu și cele legate de mediu și de patrimoniul material.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

„Viața” reală a unui element în inventarul național. Cum poate fi de ajutor mediul digital?

Experții preocupați de implicațiile ce stau la baza conceperii și funcționării inventarelor naționale de PCI au scos în evidență provocările cu care se confruntă statele în realizarea acestei sarcini fără a dăuna naturii dinamice a patrimoniului viu înscris în listele naționale.

Marta Severo, profesor de comunicare la Universitatea Nanterre din Paris, a cărei activitate de cercetare se concentrează pe utilizarea de instrumente digitale în domeniul științelor sociale, este adepta utilizării de platforme digitale pentru inventarierea PCI. În opinia sa, mediul digital ar putea rezolva unele dintre problemele care limitează procesul de salvagardare a PCI la nivel național, precum:

- abordarea de sus în jos care predomină în procesul de salvagardare a PCI, dat fiind rolul dominant atribuit instituțiilor publice din domeniu;
- riscul simplificării și „fosilizării” în cazul documentării și arhivării PCI [21].

Pericolul pe care inventarierea îl implică prin inevitabila materializare a unei manifestări a patrimoniului viu și separarea acestei practici de mediul social și cultural complex care o susține a fost subliniat și de alți cercetători. De exemplu, Alessandra Broccolini critică inventarul național al PCI din Italia (Beni Demoetnoantropologici Immateriali) din cauza tendinței de a simplifica excesiv și de a decontextualiza elementele de patrimoniu ce sunt procesate și catalogate: „Formularul BDI (Beni Demoetnoantropologici Immateriali) nu doar că forțează catalogatorii să obiectiveze un eveniment complex prin reducerea acestuia la un standard prin care să împartă aceeași limbă omogenă cu alte

21. Marta Severo, „Avant-propos”, în Marta Severo, Séverine Cachat (coord.), *Patrimoine culturel immatériel et numérique*, Paris, L’Harmattan, 2016, p. 8.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

tipuri de patrimoniu (fiecare bun are propriul număr de catalogare, care este unic la nivel național), dar, în plus, fragmentează evenimente complexe, precum ritualurile, în formulare multiple separate (comportamente cinetice, cântece, forme specifice de cunoaștere, momente individuale etc.). Fiecare astfel de element va fi considerat un singur *bun*; de exemplu, dacă o sărbătoare are loc pe parcursul mai multor zile și constă din momente multiple și sub-evenimente individuale ale ritualului (binecuvântarea animalului, pregătirea mâncării, comportament proxemic etc.), formularul obligă catalogatorul să realizeze câte un formular pentru fiecare «bun» reprezentat de aceste elemente individuale, cu toate că ele sunt apoi reunite într-un câmp al formularului în care toate sub-evenimentele pot fi identificate ca părți componente ale unui singur mare eveniment” [22].

3.3. Inventarele wiki de PCI: soluția pentru incluziune nelimitată?

Inventarele wiki reprezintă soluția aleasă de unele state pentru administrarea propriilor inventare naționale, în vederea asigurării cadrului participativ dorit. Aceste inventare folosesc *MediaWiki*, o platformă de colaborare și de documentare (<http://www.mediawiki.org>), a cărei principală calitate este aceea că furnizează oricărui individ instrumentul democratic prin care să publice informații despre propriul PCI.

22. Alessandra Broccolini, „Intangible Cultural Heritage Scenarios within the Bureaucratic Italian State”, în Nicolas Adell et al., *Heritage Regimes and the State*, Göttingen University Press, Göttingen University Press, 2017, p. 29.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Sistemul Wiki este utilizat în prezent de următoarele inventare naționale sau regionale de PCI, disponibile pe internet:

- Senegal: „WikiFatick” – Inventarul patrimoniului cultural imaterial al regiunii Fatick;
- Elveția: Portalul Wiki al patrimoniului cultural imaterial din Valais;
- Finlanda: Inventarul Wiki al patrimoniului viu;
- Republica Coreea: ICHPEDIA – Enciclopedia patrimoniului cultural imaterial din Republica Coreea;
- Scoția: Inventarul culturii vii din Scoția;
- India: Sahapedia.

Scoția: Inventarul Wiki al PCI din Scoția

- creat în 2008 de Napier University din Edinburgh și Museums Galleries Scotland;
- se bazează pe un software MediaWiki personalizat, ce a putut fi folosit la început de orice tip de utilizator, apoi accesul a fost restrâns, acordându-se numai unor utilizatori specifici [23].

Finlanda: Inventarul Wiki al patrimoniului viu

<https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>

- creat în 2016 și administrat de Agenția Finlandeză a Patrimoniului;
- indivizii și comunitățile în care se practică elementele de patrimoniu produc conținuturile pentru Wiki, discutând despre element, despre istoria acestuia și salvagardarea sa;
- Wiki poate fi modificat doar de utilizatorii înregistrați, însă formularul de înregistrare este deschis tuturor;
- instituția care administrează are rolul de moderator și administrator al platformei; pentru a fi înscrise în inventarul național al PCI din Finlanda, elementele din inventarul wiki trebuie să parcurgă un proces de selecție și să obțină aprobare din partea unui grup de experți care acționează independent de platforma digitală.

23. Joanne Orr, Sara Thomas, „From First Footing to Faeries: An Inventory of Scotland’s Living Culture”, în Marta Severo, Séverine Cachat (coord.), *op. cit.*, Paris, L’Harmattan, 2016, p. 199–206.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

3.4. Viitorul este... deschis și digital!

„Plonjează în lumea patrimoniului cultural imaterial!”

<https://ich.unesco.org/en/dive>

Un important instrument digital de vizualizare și conectare a PCI din lumea întreagă, realizat sub egida Convenției UNESCO din 2003, este cel lansat în 2008 – o vizualizare digitală a tuturor elementelor înscrise în listele Convenției, care a reprezentat un moment de referință în ceea ce privește posibilitățile pe care le oferă lumea digitală pentru îndeplinirea misiunii de promovare a PCI și pentru încurajarea comunicării despre patrimoniul viu.

- utilizează rețeaua semantică web și vizualizare grafică; oferă o mai largă navigare conceptuală și vizuală prin cele aproape 500 de elemente înscrise, iar vizualizările evoluează constant, întrucât sunt adăugate noi elemente, iar indexarea este perfecționată;
- explorează elemente variate din mai multe domenii, teme, geografii și ecosisteme și face posibilă vizualizarea conexiunilor dintre acestea;
- vizualizările proiectului au la bază un set de date vast și deschis.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Către posibilități oferite de formatul video: cele mai noi formulare de nominalizare pentru înscrierea elementelor de PCI în listele Convenției UNESCO din 2003

În 2017, mecanismul Convenției UNESCO din 2003 a inițiat o analiză generală a intenției și scopului mecanismelor de introducere pe liste; aceste procese îndelungate s-au finalizat în 2022, iar rezultatele lor, alături de alte decizii, au generat o versiune revizuită a formularelor de nominalizare pentru listele Convenției.

Noul formular al Listei reprezentative încurajează statele solicitante să includă materiale audio-video prin care să prezinte sprijinul, opiniile și reacțiile comunităților în care se practică elementul propus pentru înscriere.

Formularul de nominalizare ICH-O2 (revizuit la 17 ianuarie 2023):

Statele sunt încurajate să depună, în sprijinul celor afirmate mai sus, materiale audio-video care să reflecte părerea comunității.

- Sunt depuse materiale (scrise, audio-video sau de alt fel)
- (Instrucțiuni): Statele-părți sunt încurajate să depună materiale video în care comunitățile, grupurile și indivizii se exprimă în limba dorită.

MODULUL AL TREILEA

PROGRAME ȘI PROIECTE DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL NAȚIONAL

Către crearea unei platforme online pentru schimbul de bune practici în salvagardarea PCI

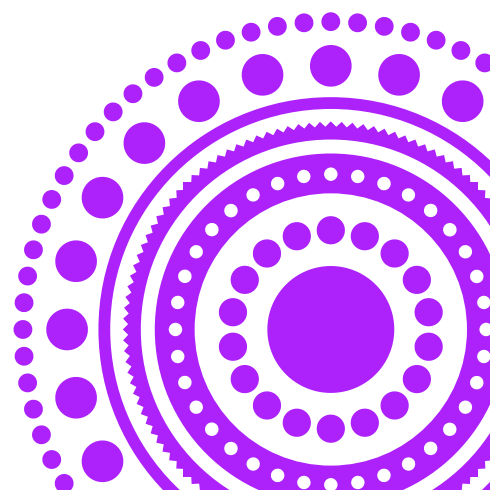
În ultimii ani, mecanismul Convenției UNESCO din 2003 a încercat să identifice modalități mai bune de comunicare interculturală, de promovare a activităților de salvagardare din întreaga lume și de generare a unei implicări mai directe a oamenilor și comunităților în implementarea Convenției.

O soluție propusă pentru îndeplinirea acestui obiectiv, dezbătută recent, este crearea unei platforme online pentru împărtășirea și diseminarea experienței acumulate la nivel național în procesul de salvagardare. Această soluție a fost discutată mai întâi de către un grup de experți, în aprilie 2023, apoi recomandările acestora au fost analizate la nivel interguvernamental, în iulie 2023.

Se preconizează ca aceste planuri să fie aprobate și materializate în curând, chiar dacă organismul administrativ al Convenției este conștient că atingerea unui asemenea scop necesită un complex proces de planificare și concepere, infrastructură și resurse umane.

Crearea platformei online ar beneficia de toate avantajele comunicării digitale:

- o participare mai largă a comunităților deținătoare de patrimoniu, în afară de comunicarea oficială realizată de stat;
- schimb nelimitat și direct de informații despre PCI;
- utilizarea tehnologiei larg accesibile;
- vizibilitate îmbunătățită a listelor Convenției UNESCO din 2003.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

4.1. Întoarcerea spre membrii comunității

Deși s-ar putea crede că obiectivul principal al statelor care au acceptat Convenția UNESCO din 2003 este să realizeze colecții despre cât de multe elemente PCI pot identifica pe teritoriul național, principala atenție în procesul de salvagardare a PCI ar trebui direcționată către acțiunile preliminare de descoperire a mării varietăți și a complexelor performări de patrimoniu viu la nivel local. Activitatea importantă depusă în jurul patrimoniului viu nu are legătură cu cantitatea, ci cu calitatea și sustenabilitatea. Strategiile recomandate pentru implementarea Convenției UNESCO din 2003 sunt abordarea de jos în sus și cercetarea bazată pe comunitate, de aceea modulul de față oferă cititorilor câteva sfaturi și trucuri pentru documentarea și arhivarea patrimoniului viu.

Planul prezentat în continuare poate fi implementat atât în cazul unui loc, al unei localități sau al unui subiect, cât și pentru o categorie de PCI care este practică în mai multe locuri.

Planul urmărește, în spiritul Convenției UNESCO din 2003, o **inventariere bazată pe comunitate** și își propune să sprijine utilizatorul să descopere patrimoniul viu, care este în prezent practicat, apreciat și transmis cu grijă de comunitatea locală, și care este reprezentativ pentru identitatea culturală locală. Rolul central jucat de comunitate în implementarea Convenției UNESCO din 2003 și în procesul de salvagardare a patrimoniului viu a fost deja explicat în Modulul întâi. Scopul principal este documentarea PCI și organizarea unei colecții digitale de informații, însă este important să se acționeze de așa manieră încât activitățile de inventariere să fie corelate cu un plan ulterior de salvagardare, acesta fiind mesajul esențial transmis de Convenție.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

4.2. Realizarea inventarierii bazate pe comunitate și crearea unui inventar digital specializat

- **Pasul întâi: Adună documentația teoretică existentă cu privire la cultura tradițională din localitate sau la elementul de PCI**
 - Nu uita să aduni date ce țin de istorie, geografie, structură socială, etnică și profesională, viață culturală, religie, administrație și orice alte informații disponibile despre subiect -> creează, în arhiva ta digitală, un dosar de documentare digital care să stocheze rezultatele obținute!
 - Poți căuta informații despre cultura tradițională locală în volume etnografice, tratate de folclor, atlase culturale ale ariei mai largi sau ale regiunii în care este amplasată localitatea. Este posibil ca elementele de PCI de care ești interesat să fi fost deja documentate de alți cercetători sau referenți culturali -> creează, în arhiva ta digitală, un dosar de documentare digital cu rezultatele obținute!
 - Informații importante pot fi deținute și la nivel local - în mica bibliotecă din localitate, în arhiva muzeului local de istorie sau de etnografie -> adaugă aceste informații în dosarul de documentare digital pe care l-ai creat.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- **Pasul al doilea: Realizează un chestionar pe baza informațiilor adunate la pasul întâi**
 - Chestionarul trebuie să conțină întrebări cu privire la toate domeniile culturii tradiționale locale care au fost menționate în documentația teoretică rezultată la pasul întâi.
 - Nu uita să ceri informații detaliate de la respondenții tăi și asigură-te că înțelegi bine conceptul de chestionar etnografic!
 - Încearcă să găsești un model de chestionar în literatura de specialitate, care utilizează astfel de instrumente de cercetare calitative, precum cea din domeniile antropologie culturală, etnologie, studii de folclor.
 - De exemplu, dacă vrei să afli informații despre o sărbătoare locală, asigură-te că adresezi întrebări despre momentele în care se desfășoară diversele activități, spațiile festive, ritualurile conexe, îmbrăcămintea de sărbătoare, succesiunea temporală a secvențelor evenimentului, traseul procesiunilor, dacă acestea există, mâncărurile tradiționale etc., dar și referitoare la sensul și valoarea evenimentului pentru fiecare participant pe care vei avea ocazia să-l interviezi!
 - Este util ca în faza de planificare să consulți membrii reprezentativi ai comunității implicate, pentru a verifica relevanța întrebărilor tale. Aceștia îți pot oferi idei, iar tu îți poți testa ipotezele și poți corecta unele neînțelegeri ale subiectului, asigurându-te că ești pe calea cea bună.
 - Fii conștient de faptul că indiferent de cât de bine este construit chestionarul, trebuie să rămâi deschis și flexibil în timpul realizării interviurilor, să fii pregătit să pui alte întrebări, dacă este cazul. Chestionarul nu reprezintă un instrument de stabilire a standardului; acesta este doar un pas pregător pentru întâlnirea cu situațiile și variațiile vieții reale!

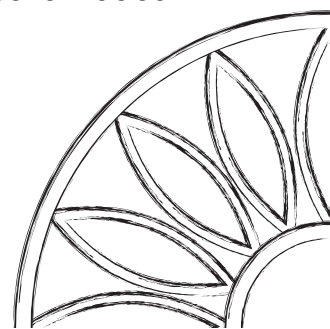

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- **Pasul al treilea: Înregistrează interviurile!**

- Procesul de inventariere trebuie să fie cât se poate de participativ și incluziv! Pentru a putea decide pe cine să intervievezi, încearcă să porți conversații normale, spontane cu oamenii din comunitate. Sesiunile de informare și discuțiile despre proiect purtate cu reprezentanții comunității vor fi de mare ajutor! Este posibil ca în cadrul acestor conversații să afli că există chestiuni despre anumite practici culturale pe care ar trebui să le eviți, întrucât membrii comunității au motive culturale sau rituale temeinice să nu dezvăluie astfel de informații către persoane din afara comunității. Organizează consultări de testare cu aceștia, aplică chestionarul pentru câteva persoane, pentru a vedea cum funcționează, și utilizează reacția pozitivă sau negativă primită pentru a îmbunătăți instrumentul tău de cercetare.
- Realizează o listă cu persoanele care vor fi principalii respondenți, printre aceștia numărându-se actori-cheie (membrii comunității care lucrează în domeniul cultural, în administrație, la biserică sau la școală, meșteri populari etc.) sau simpli rezidenți; în procesul de inventariere a unui element specific de PCI, nu intervieva doar practicanții direcți, ci și persoanele a căror implicare este mai puțin directă.
- Încearcă să incluzi locuitori de toate vârstele, genurile și cu pregătiri profesionale diferite, nu doar membrii cei mai influenți ai comunității! Firește că, în funcție de caracteristicile patrimoniului viu din comunitatea cercetată, poate fi necesar să alegi respondenți din categorii demografice specifice.
- Înainte de a începe interviul, cere consimțământul liber, prealabil și în deplină cunoștință de cauză al persoanei intervievate pentru a o înregistra și pentru a face publică înregistrarea. Notează dacă permisiunea a fost obținută pentru accesul public sau online.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

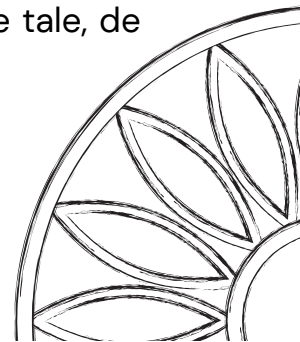
- Pregătește cu atenție echipamentul, audio și/sau video, pentru înregistrarea interviului. Nu uita să faci fotografiile, nu doar cu persoanele intervievate (dacă ai obținut acceptul acestora), ci și cu obiecte și artefacte create sau utilizate în practicile pe care le documentezi.
- Notează numele tuturor persoanelor pe care le-ai intervievat, precum și utilizarea de denumiri locale pentru desemnarea anumitor practici, instrumente, meșteșuguri etc.
- Nu fi surprins dacă vei constata că multe întrebări au rămas fără răspuns, chiar dacă în chestionar ai inclus subiectele documentate anterior în localitate. Dispariția formelor culturale este un fenomen natural, iar scopul tău principal este să găsești informații despre patrimoniul viu, nu despre formele culturale pasive. Rămâi mereu concentrat asupra prezentului!
- Nu fi uimit dacă obții opinii divergente și diferite asupra aceleiași chestiuni! Patrimoniul viu este un fenomen complex, iar oamenii îl pot vedea diferit, în funcție de propriile circumstanțe de viață, preferințe, interese. Nu există un singur adevăr! Fii deschis să primești opinii opuse în legătură cu același subiect!

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- **Pasul al patrulea: Creează-ți propria arhivă digitală!**
 - Arhitectura de bază a arhivei digitale (principii de sistematizare, domenii, categorii de metadate etc.) trebuie stabilită înainte de realizarea interviului. Cunoașterea din timp a categoriilor generice de conținut pe care dorești să le inventariezi te va ajuta să eviți acumularea de material sau informații irelevante.
 - Stabilește un protocol de introducere a datelor colectate, care să cuprindă un set de reguli sau pași de urmat atunci când seturile de date vor fi încărcate în arhivă.
 - Elaborează și respectă un sistem sau mai multe sisteme de clasificare pentru materialele rezultate, de la documentele scanate până la materialele video recent realizate. Este indicat ca metadatele să fie stabilite în detaliu și să fie adecvate tipului de informație obținut. Încearcă să găsești cele mai eficiente modalități de grupare a datelor colectate și să compari materialele corelate.
 - Realizează-ți propriul inventar digital utilizând mai mult de un criteriu pentru indexarea seturilor de date: domeniu PCI, respondenți, formate de fișier etc. În ceea ce privește tipurile de date, arhiva trebuie să conțină: înregistrări audio, înregistrări video, fotografiile, note și observații. De asemenea, lucrările rezultate, materialele listate sau obiectele referitoare la practicile PCI trebuie digitizate prin scanare sau fotografiere.
 - Pregătește un plan pentru accesarea și actualizarea informațiilor obținute.
 - Care va fi locația arhivei: calculatorul personal, un hard disk extern sau/și o bază de date pe internet? Răspunsul depinde de resursele tale, de planurile pentru viitor etc.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- **Pasul al cincilea: Comunică rezultatele! Nu considera că inventarierea și digitizarea reprezintă pasul final!**
 - Elaborează un plan de comunicare care să sporească gradul de conștientizare a publicului cu privire la disponibilitatea materialului din arhivă! Nu uita să acorzi întotdeauna acces nelimitat persoanelor intervievate!
 - Creează o platformă de comunicare socială destinată elementului/elementelor de PCI din localitate!
 - Invită localnicii, în primul rând respondenții, să se conecteze la platformă, comentează și distribuie părerile lor cu privire la informațiile pe care le-ai postat. Ține minte că opinia acestora este mult mai valoroasă decât a ta sau a altor persoane!
 - Cere unui expert în PCI să cunoască și să evalueze rezultatele tale și să continue cercetarea temei. Constatările tale pot contribui la apariția unor viitoare studii științifice cu privire la acest subiect. Organizează întâlniri-pilot între expert și performeri.
 - Solicită canalelor mass-media să disemineze informațiile, contribuie la elaborarea unei campanii media care să fie consistentă, corectă și să respecte imaginea comunității!

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- Nu uita că rezultatele tale pot fi utilizate în cadrul planurilor sau strategiilor de dezvoltare locală a comunității sau de mobilizare a comunității în proiecte culturale. Poți consulta, în această privință, grupuri de acțiune locală, experți în dezvoltare rurală și alte tipuri de instituții.
- Implică ori de câte ori este posibil membrii comunității în activitățile de diseminare, întrucât ei sunt cei care ți-au oferit informațiile respective! Ei sunt cei care au grijă constant de patrimoniul cultural imaterial pe care îl prezinți. Orice eveniment de conștientizare cu privire la PCI trebuie să includă câțiva reprezentanți ai comunității în care acesta este practicat. Prezența lor la aceste evenimente de diseminare elimină posibilitatea ca elementele de PCI să fie prezentate într-un mod inadecvat sau defavorabil comunității.
- **Pasul al șaselea: Creează un plan de salvagardare!**
 - Inspiră-te din activitățile de salvagardare enumerate în secțiunea următoare.
 - Cere opinia, sugestiile și criticile localnicilor; include ideile, nevoile și așteptările lor în planul de salvagardare!
 - Cere sprijinul grupurilor informale de practicanți, ONG-urilor specializate, autorităților locale, instituțiilor culturale locale.
 - Nu există un plan de salvagardare general valabil! Încearcă să-ți adaptezi planul la circumstanțele și caracteristicile locului sau ale tipului de patrimoniu.
 - Dacă patrimoniul cultural imaterial al comunității documentate are valoare comercială, pot fi prevăzute soluții generatoare de venituri, care să vină în sprijinul practicanților și purtătorilor de patrimoniu local, însă trebuie acordată o atenție sporită modului în care planul reifică și transformă patrimoniul viu într-un bun de consum! Intenția principală trebuie să fie evidențierea valorii simbolice și culturale, nu a celei comerciale a PCI!

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- **Pasul al șaptelea: Revizuieste!**

- Atunci când creezi planul de inventariere, ia în calcul necesitatea de a reveni și de a continua cercetarea sau chiar de a reface părți din aceasta. Inventarierea bazată pe comunitate este o activitate în continuă desfășurare! Colecția ta digitală de date reflectă patrimoniul „viu” doar dacă este periodic actualizată!
- Actualizarea inventarului este o strategie obligatorie, în spiritul Convenției, și te va ajuta să utilizezi pe deplin potențialul oferit de formatul digital al arhivei create.
- Interesul continuu pentru inventariere va acționa ca o recunoaștere pozitivă și va face ca localnicii să se mândrească și mai mult cu patrimoniul lor imaterial, consolidându-le sentimentul de identitate și continuitate, astfel motivându-i să se implice în practicarea și transmiterea acestuia. Aceasta este doar una din numeroasele consecințe pozitive neașteptate ale muncii tale!

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

4.3. Principalele măsuri de salvagardare, recomandate de materialele din programul de implementare al Convenției UNESCO din 2003, sunt grupate în trei mari categorii:

A. Identificare, inventariere, documentare, cercetare

A.1. Realizarea unei anchete de teren pentru a evalua viabilitatea elementului/elementelor de PCI

A.2. Selectarea unei echipe de cercetare și/sau a unei asociații de practicanți care să monitorizeze cu regularitate elementul

A.3. Organizarea și participarea la ateliere și conferințe științifice

A.4. Investigarea variatelor domenii conexe elementului/elementelor de PCI, în cadrul unor proiecte de dezvoltare locală sau rurală, strategii de turism, cercetare sociologică, comunicare cu mass-media, educație pentru patrimoniu etc.

A.5. Inventarierea și monitorizarea elementului/elementelor.

B. Transmitere, educație

B.1. Educație formală: elaborarea de instrumente pedagogice; realizarea de materiale de prezentare a elementului/elementelor în conformitate cu curriculum-ul școlii; invitarea meșterilor populari sau a practicanților la lecții; organizarea în școli de expoziții temporare sau de ateliere dedicate elementului; cercetare universitară tematică sau oferirea de burse pentru studenți în universități locale etc.

B.2. Educație nonformală: organizarea de ateliere interactive în instituții culturale, dedicate elementului/elementelor, realizate de înșiși purtătorii de PCI; încurajarea desfășurării de evenimente și activități de pregătire cu păstrătorii de PCI, organizate de organizații de tineret, mediatori culturali, agenți culturali, activiști culturali etc.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

C. Creșterea gradului de conștientizare, diseminare, popularizare în mass-media, publicare

C.1. Elaborarea de materiale educaționale și promoționale

C.2. Organizarea de vizite ghidate, itinerarii tematice în locurile în care se practică elementul de PCI

C.3. Expoziții

C.4. Demonstrații interactive

C.5. Desemnarea de ambasadori pentru elementul PCI

C.6. Editarea de publicații informative destinate publicului larg

C.7. Crearea de materiale documentare video și distribuirea acestora, în mod periodic, pe rețelele sociale

C.8. Crearea de strategii sustenabile pentru turismul local.

4.4. Arhiva PCI digitală a unui loc

După cum a fost menționat la începutul acestui modul, un tip de proiect ar putea fi dedicat documentării nu unui singur element, ci tuturor elementelor de PCI, care să fie cartografiate într-un singur loc, aparținând unei localități sau chiar unei regiuni cu trăsături culturale, etnice, lingvistice similare.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

EXEMPLU: Colecția digitală de literatură populară catalană: portalul web al Arhivei de Folclor din cadrul Universității Rovira I Virgili din Tarragona, Spania

- înființată în 1994 și digitizată în 2010: „Din 2012, arhiva are un portal web care are menirea de a îndeplini două scopuri: să publice activitățile derulate de personalul arhivei și să ofere un singur punct de acces online la baza sa de date specializată”;

- conține trei baze de date: ArxiuFolk – Baza de date a Arhivei de Folclor, RondCat – Motor de căutare pentru basmele catalane și BiblioFolk – arhiva bio-bibliografică a literaturii populare catalane;

- portalul web al arhivei (cele trei baze de date) a fost inițial destinat uzului intern, fiind consultat în proiectele de cercetare derulate în cadrul universității, însă mai târziu a devenit disponibil pe internet;

- arhiva își face cunoscute activitățile și noutățile inclusiv pe platformele dedicate de pe rețelele sociale (Facebook și Twitter);

- fișierele din baza de date a Arhivei de Folclor conțin următoarele informații:

(1) detalii despre persoana care a furnizat informațiile: nume și prenume, gen, vârstă, profesie, locul nașterii, locul de reședință și limbă;

(2) detalii despre document: data colectării, tip, titlu, textul documentului și informații contextuale și de analiză;

(3) detalii despre persoana care a colectat documentul: nume, prenume și vârstă.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

Fișierul ne permite să adăugăm documente de tip text sau grafice în format .pdf (precum graffiti, partituri muzicale sau capturi de ecran de pe telefonul mobil) și documente audio (de exemplu, un cântec sau un basm).

- baza de date RondCAT include informații despre 6.127 de basme și poate fi interogată după titlu, numele persoanei care a cules, colecție, regiune, țară, municipalitate, tip etc.

<https://www.arxiufolk.arxiudefolklore.cat>

Arhivă locală creată în urma inventarierii realizate în comunitate: Inventarul PCI din Newfoundland și Labrador (Canada)

- în 2006, în capitala provinciei Newfoundland din Canada a fost lansat un proiect-pilot de inventariere susținut de Fundația pentru Patrimoniul din Newfoundland și Labrador;

- cadrele didactice și studenții de la universitatea locală au intervievat rezidenții și au cules de la aceștia relatări, imagini și artefacte, au realizat fotografii și le-au oferit acestora aparate foto de unică folosință;

- Inițiativa pentru Arhivă Digitală a Universității Memorial (DAI) a pus la dispoziția acestui demers propria arhivă centrală, stocând informațiile colectate în timpul proiectului (<http://collections.mun.ca/>). DAI sprijină pe cei care participă la digitizarea informațiilor rezultate în urma inventarierii, se ocupă de conservarea pe termen lung a conținutului digitizat (imagini, materiale audio și video etc.) și reglementează accesul la acesta;

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- materialele adunate în cadrul proiectului pilot au fost digitizate, în inventarul PCI fiind introduse din 2010, peste 2000 de înregistrări destinate acestui proiect;
- inventarul este organizat în funcție de comunitatea din care s-a cules materialul și de subiect: <http://www.mun.ca/ich/inventory/profiles.php>, <http://www.mun.ca/ich/inventory/ICHtopic.php>.

4.5. Arhiva PCI digitală pentru un element

EXEMPLU: Proiectul Prometeu

- inițial, proiectul a reprezentat o măsură de salvagardare a festivalurilor dedicate focurilor rituale aprinse la solstițiul de vară în Pirinei, un element înscris, în 2015, de Andorra, Franța și Spania în Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității a UNESCO;
- pentru a cerceta și promova festivalul dedicat focurilor așa cum sunt acestea practicate de comunități într-o regiune ce se întinde pe teritoriul a trei țări, cercetători din opt instituții academice din țările respective, sub coordonarea Universității din Lleida, au început implementarea unui proiect cofinanțat de Fondul european de dezvoltare regională (ERDF) prin Programul Interreg V-A Spania-Franța-Andorra (POCTEFA 2014-2020);
- rezultatele planificate au inclus o pagină de internet, un simpozion internațional și un muzeu virtual, toate dedicate festivalului;
- apariția pandemiei de COVID-19 a oferit o motivație și mai puternică pentru a urgenta crearea muzeului virtual, întrucât spiritul festivalului, cu precădere contextul social specific de performare, a avut, evident, de suferit;
- au fost intervievați membrii unei echipe multidisciplinare, experți în domenii precum antropologie, muzeologie, jurnaliști, artiști, informaticieni, videografi, creatori de pagini de internet, dar și persoane din comunitățile reprezentative; aceștia și-au împărtășit aptitudinile, cunoștințele, opiniile, impresiile;

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

- la începutul anului 2021, provizoriul *Muzeu Prometeu* a devenit un loc virtual de întâlnire în care membrii comunităților implicate, cele din regiunea Pirinei, interacționau și făceau schimb de informații;

- în prezent, muzeul găzduiește diferite expoziții și secțiuni explicative cu privire la festival, spații participative, precum o hartă interactivă, care oferă posibilitatea de a căuta diversele orașe în care acesta se organizează, dar și un muzeu pentru copii, care cuprinde lecturi și jocuri legate de festival, sau o secțiune în care sunt postate contribuțiile comunităților, prin intermediul rețelelor sociale și utilizării de hashtag-uri;

- o hartă virtuală interactivă oferă informații despre toate localitățile în care se desfășoară festivalul și despre calendarul evenimentelor.

<https://prometheus.museum/en/museum-production/>

Rezultatele proiectului Prometheus:

- un sistem de comunicare: pentru a conecta și mai mulți oameni la spiritul festivalului;
- un muzeu virtual: pentru a permite vizitatorilor să (re)trăiască spiritul și energia festivalului;
- un simpozion științific internațional: pentru a disemina informațiile de specialitate cu privire la acest subiect;
- un portal pedagogic, prin intermediul căruia copiii din școlile locale pot să afle mai multe despre festival;
- prezentarea video a festivalului;
- buletine informative pentru destinatarii interesați să primească periodic noutăți despre festival și, anual, calendarul evenimentelor.

Pentru mai multe informații, consultați:

<https://www.prometheuspoctefa.eu/fr/bienvenue/>.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

4.6. O arhivă digitală PCI pentru seturile de date existente. Modelul Wijesundara-Sugimoto

Anterior am prezentat planul pentru crearea unei arhive digitale dedicate informațiilor referitoare la patrimoniul cultural imaterial recent documentat, acum abordăm problema realizării unei arhive digitale PCI cu informațiile existente deja pe internet. Wijesundara și Sugimoto [24] au elaborat o serie de recomandări pentru o astfel de necesitate. Sarcina dificilă pe care Wijesundara și Sugimoto își propun să o rezolve nu este procesul de agregare de date, ci gruparea omogenă de metadate eterogene editate în sisteme, cerințe sau scheme multiple:

24. Chiranti Wijesundara, Shigeo Sugimoto, *Metadata model for organizing digital archives of tangible and intangible cultural heritage, and linking cultural heritage information in digital space*, în „Libres”, 28(2), 2018, p. 58-80.

MODULUL AL PATRULEA

CUM PLANIFIC ȘI IMPLEMENTEZ UN PROGRAM/PROIECT DE DIGITIZARE A PCI LA NIVEL LOCAL?

„**Obiective.** Acest studiu își propune să dezvolte un model de metadate pentru arhive digitale dedicate resurselor culturale diverse și comunităților diferite, în care este necesară gruparea metadatelor din surse diverse. Lucrarea prezintă modelul denumit *Patrimoniul cultural în mediul digital (CHDE)*, care trebuie să organizeze variatele informații digitale referitoare la PCI într-o arhivă digitală.

Metode. Modelul CHDE este creat ca un model generalizat de metadate. Distinge clar o entitate de patrimoniu cultural imaterial și reprezentarea concretă a acesteia, și modelează arhive digitale pentru patrimoniul cultural imaterial folosind tiparul celor existente pentru patrimoniul cultural material. Modelul CHDE este definit folosind principiul unu-la-unu specific metadatelor și este utilizat pentru a identifica la obiect relațiile dintre metadate și entitățile descrise de acestea.

Rezultate. CHDE permite organizarea informațiilor digitale referitoare la patrimoniul cultural material și imaterial. Identifică mediul fizic și digital al informațiilor despre patrimoniul cultural și ajută apoi la modelarea arhivelor digitale prin gruparea informațiilor disponibile pe internet cu privire la patrimoniul cultural”.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

5.1. Digitizarea PCI – provocări, paradoxuri și revelații

Prezentul modul prezintă doar o mică parte din ceea ce se poate realiza cu ajutorul digitizării PCI. Arhivarea informațiilor digitale despre patrimoniul viu nu este o simplă operație de conservare, ci este, de la bun început, o muncă de creație și de selecție. Atunci când este secundată de operații minuțioase de documentare și alegere, patrimoniul cultural imaterial digitizat poate fi o sursă de inspirație pentru proiecte viitoare, caracterul polisemic intrinsec reconfirmându-i și reconfigurându-i valoarea. Deși pot părea omogene și repetitive, prea individualizate sau părți efemere din viață, datele digitale despre PCI își vor demonstra abundența înțelesurilor și discretele și prețioasele particularități la momentul potrivit și în cadrul proiectelor adecvate.

A susține faptul că digitizarea PCI prezintă multe beneficii nu înseamnă a acorda o importanță mai mare producerii de obiecte digitale decât patrimoniului viu. Mare parte din soluțiile digitale ce sunt create și utilizate pentru a conserva informațiile despre patrimoniul cultural sunt „centrate pe obiect” și sunt special concepute pentru a gestiona „fundamentele cunoașterii bazate pe material”, nefiind suficient de preocupate de conservarea naturii dinamice a PCI [25].

Așa cum s-a subliniat și în celelalte module, orice program de digitizare a PCI trebuie inclus în mod strategic în planul de salvagardare. Informația digitală despre PCI poate fi parte a diseminării academice, a programelor educative sau a proiectelor de comunicare. În afară de faptul că sunt o resursă profesională, arhivele digitale de PCI trebuie să fie resurse sociale! Colecțiile digitale de PCI nu reprezintă doar spații de păstrare a înregistrărilor sau depozite prăfuite de lucruri vechi; ele sunt instrumente antrenante și puternice pentru viitorul identității culturale.

25. Yumeng Hou, Sarah Kenderdine, Davide Picca, Mattia Egloff, Alessandro Adamou, *Digitizing Intangible Cultural Heritage Embodied: State of the Art*, în „Journal on Computing and Cultural Heritage”, 15(3), februarie 2022, p. 1–20.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Folosind cuvintele lui Terry Cook, expert în arhivistică, deschizător de drumuri în explicarea noii paradigme a proiectelor arhivistice, un susținător al trecerii arhivei de la produs la proces:

În centrul acestei noi paradigme se află o trecere de la a vedea înregistrările ca niște obiecte fizice statice către a le înțelege ca pe niște concepte virtuale dinamice; trecerea de la a privi înregistrările ca niște produse pasive ale activității umane și administrative către a le percepe drept agenți activi în formarea memoriei umane și organizaționale; trecerea de la a privi contextul sau crearea de înregistrări în cadrul unei organizări ierarhice stabile către situarea înregistrărilor în rețele orizontale fluide de funcționalitate a fluxului de lucru. [26]

Rolul obiectelor digitale nu este să rămână în raftul virtual, ci să emuleze noi cunoștințe și idei, reamintind societății importanța PCI, a valorilor fundamentale și a reperelor identitare. Acestea ar trebui, de asemenea, să stimuleze colaborări între experții în patrimoniu, meșterii populari și organizațiile societății civile.

26. Terry Cook, *Archival science and postmodernism: new formulations for old concepts*, în „Archival Science”, 1(1), 2001, p. 4.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

În paginile următoare, vom oferi câteva exemple despre modul în care datele digitale pot constitui puncte de plecare și pot oferi conținut pentru proiecte creative din diverse domenii și cu obiective diferite. Cooptarea patrimoniului cultural imaterial digital în expozițiile etnografice, altfel convenționale, reconstituirea și repovestirea narațiunilor din arhivă în contexte noi și în fața unor audiențe noi au puterea de a deveni o parte esențială a proiectelor curatoriale, a instrumentelor educaționale, a sistemelor de comunicare pentru prezentarea PCI local etc. Angrenarea creativă și reutilizarea colecțiilor digitale de PCI nu înseamnă neapărat crearea de aplicații complexe sau de noi programe de mare impact, ci și inspirarea de proiecte mici întreprinse de indivizi din comunități strâns legate, care își doresc o mai mare implicare a celorlalți locuitori față de PCI local.

5.2. Rolul PCI digitizat în cadrul muzeului participativ

Este necesar ca PCI digital să sprijine reutilizarea creativă, reconfigurarea artistică a colecțiilor pentru a implica în moduri noi publicul muzeelor etnografice, pentru a îmbogăți experiențele celor care vizitează colecțiile muzeale fizice, deoarece în prezent organizarea de experiențe muzeale imersive ce integrează tehnologiile hibride a devenit aproape o regulă, având menirea de a aduce mai multă participare, comunicare publică și implicare din partea cetățenilor în lumea muzeelor.

Pandemia de COVID-19 a determinat realizarea de pași importanți către o schimbare digitală. Aceasta a arătat că digitizarea nu înseamnă doar să ții pasul cu vremurile moderne, să oferi accesibilitate online și să ajungi la publicul mai tânăr, ci și incluziune socială, să faci parte din ceva mai mare, să fii conectat cu celălalt în ciuda izolării lipsei de interacțiune. Fiind închise pentru vizitatori, instituțiile publice și-au folosit personalul și echipamentele pentru a începe o muncă consistentă în acest domeniu, digitizând și punând la dispoziție în mediul online ceea ce inițial era vizitat fizic. A fost o încercare de a păstra legătura, de a ajunge la comunitatea căreia i se adresau.

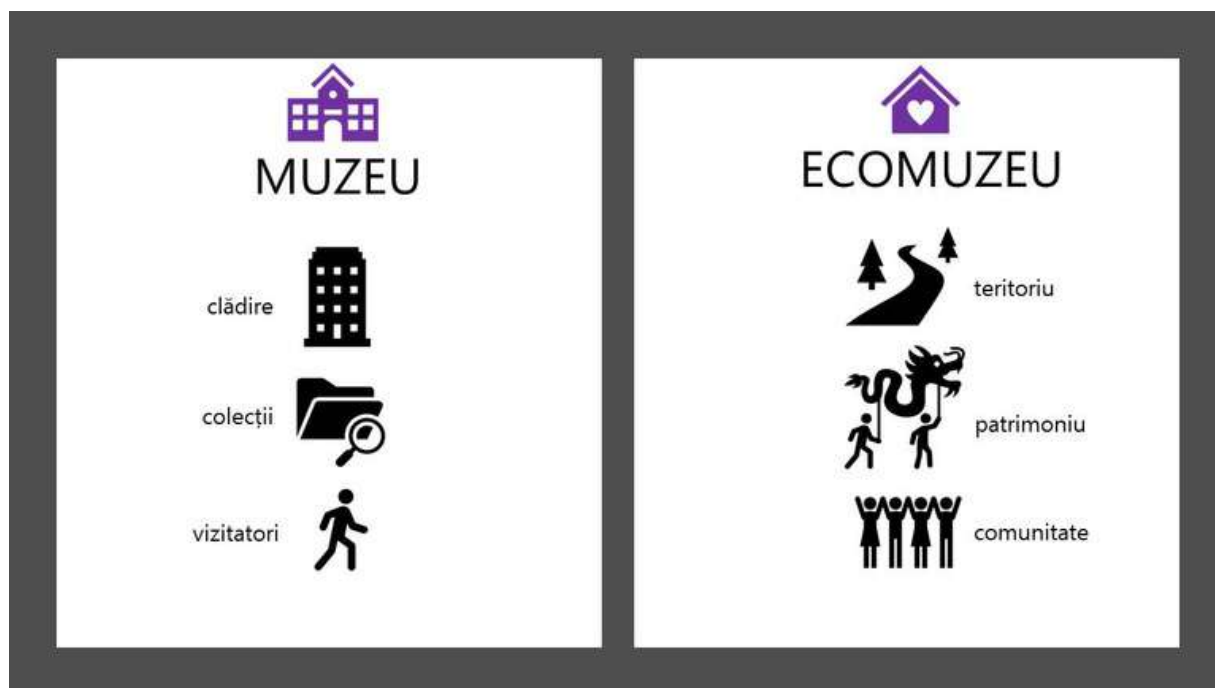

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

PCI digital în muzee nu ar trebui limitat, ca abordare, la digitizarea artefactelor valoroase (plecând de la simpla fotografiere și ajungând la vizualizarea 3D). În 2023, multe instituții muzeale au digitizat cel puțin parțial colecțiile lor, dar acest lucru nu înseamnă automat, în cazul muzeelor etnografice, că sunt deja angajate activ în utilizarea întregului potențial adus de PCI digitizat.

Mai mult, principala problemă care trebuie luată în considerare este cât de mult se angajează muzeele convenționale să păstreze legătura cu patrimoniul viu, pentru a crea „spații în care paradigma participativă și orientată spre viitor de salvagardare a PCI se întâlnește cu contextul muzeal” [27]. Un exemplu particular de muzee cu puternică componentă etnografică pentru care există o mai mare probabilitate să includă PCI local și comunitatea locală PCI în proiectele lor principale îl reprezintă eco-muzeele.

Diferența dintre un muzeu și un ecomuzeu după Hugues de Varine, fost secretar general al Consiliului Internațional al Muzeelor

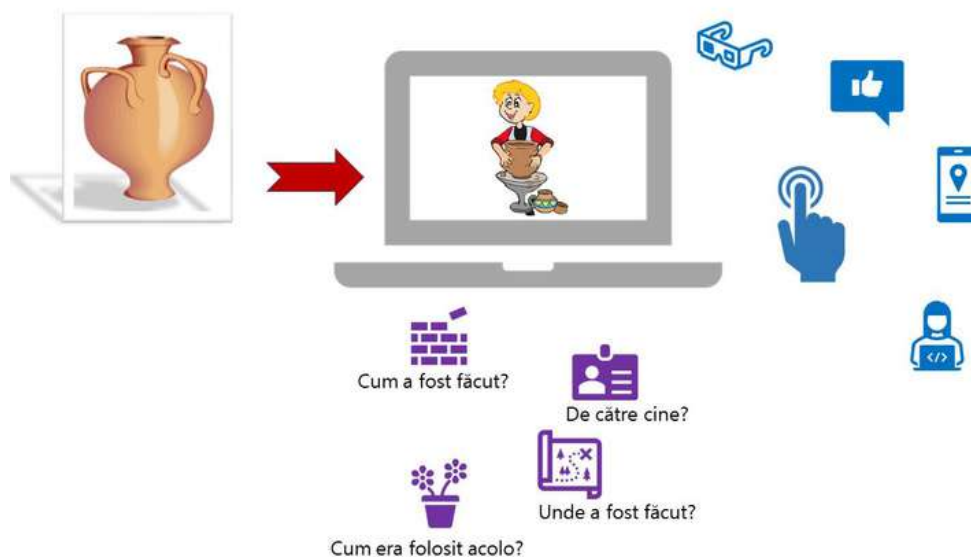
27. Tamara Nikolić Đerić, „How to use this book”, în Tamara Nikolić Đerić, Jorijn Neyrinck, Eveline Seghers, Evdokia Tsakiridis (ed.), *Museums and intangible cultural heritage. Towards a third space in the heritage sector. Companion to discover transformative heritage practices for the 21st century*, Werkplaats immaterieel erfgoed, Bruges, 2020, p. 16-17.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Cea mai recentă definiție muzeală, aprobată de Adunarea Generală Extraordinară a ICOM (Consiliul Internațional al Muzeelor) la 24 august 2022 în Praga, solicită muzeelor să devină facilitatori ai acțiunii comunitare și un spațiu de întâlnire. Prezența patrimoniului viu în muzeu, ca loc în care comunitățile și persoanele care îl practică, precum și obiectele pe care aceștia le creează sunt la fel de importante, ar scoate în evidență exact această nouă viziune. Acest lucru este valabil cu atât mai mult în cazul muzeelor comunităților [28] sau al ecomuzeelor, al căror scop principal este prezentarea propriului patrimoniu, făcând cunoscută istoria unui loc și a oamenilor acestuia din punctul de vedere al respectivei comunități și sprijinind dezvoltarea durabilă condusă de comunitate, protejând stilul de viață al comunității. Acestea sunt reprezentări exacte ale cunoștințelor locale tradiționale, ale obiceiurilor și tradițiilor vii.

Însă utilizarea mediului digital în muzee, domeniu aflat într-o evidentă dezvoltare, nu are parte doar de reacții pozitive din partea analiștilor: „Deși colecțiile digitale reprezintă un instrument valoros pentru experiențele muzeale hibride, orice soluție axată pe colecțiile digitale riscă să eclipseze întâlnirea fizică cu obiectele muzeale” [29].

28. Davis definește ecomuzeele astfel: „muzee bazate pe comunitate sau proiecte de patrimoniu care contribuie la dezvoltarea durabilă”. Peter Davis, „Ecomuseums and sustainability in Italy, Japan and China: adaptation through implementation”, în Simon Knell, Suzanne MacLeod, Sheila Watson (ed.), *Museum Revolutions: How Museums Change and Are Changed. Proceedings of The Museum: A World Forum*, London, Routledge, 2007, p. 199.

29. Annika Waern, Anders Sundnes Løvlie, „Remediating, Reframing and Restaging the Museum”, în *Hybrid Museum Experiences. Theory and Design*, Amsterdam University Press, 2022, p. 204.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Soluția la acest risc poate fi transformarea obiectelor în ceea ce Nina Simon numește „obiecte sociale”: „Un obiect social este acel obiect care conectează oamenii care îl creează, îl dețin, îl folosesc, îl critică și îl consumă. Obiectele sociale sunt personale, active, provocatoare, relaționale” [30].

După cum vor arăta, pentru unele dintre proiectele descrise mai jos, tehnologia digitală are potențialul de a transforma obiectele muzeale statice în obiecte sociale. Principala contribuție pe care perspectiva salvagădării PCI ar putea să o aducă lumii muzeale ar fi să încurajeze în continuare reprezentările holistice ale artefactelor muzeale, incluzând mai multe informații despre contextele sociale și culturale în care au fost create și utilizate inițial.

Scopul digitizării PCI nu este de a simula, de a înlocui obiectele reale cu unele virtuale, ci de a genera cunoștințe din mai multe paliere referitoare la caracteristicile trecute și prezente ale acestor obiecte reale. Acest tip de suport contextual pentru înțelegerea mesajelor ascunse ale obiectelor expuse este foarte relevant și pentru vizitatorii cu deficiențe de vedere, atunci când este disponibil sub forma unor echipamente electronice incluse.

30. Nina Simon, *The Participatory Museum*, Santa Cruz, California, Museum 2.0, 2010, p. 129.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Pentru a conecta „nativii digitali” cu expozițiile, soluția deja comună adoptată de muzee este să le solicite transmiterea de fotografii, mesaje, păreri către platforma socială sau poșta electronică a muzeului. Drept urmare, instituția este încurajată să integreze și să prezinte, în expoziția respectivă, aceste contribuții spontane, ce nu provin de la experți.

Tipul mai complex al acestui gen de experiență constă în proiectele co-creative, participative, care se străduiesc să includă cât mai mult posibil punctul de vedere și viziunea vizitatorilor. Utilizarea patrimoniului viu ca punct de inițiere a legăturii dintre public și artefacte este o strategie pentru abordarea etnografică participativă în procesele de creare a patrimoniului.

Așa cum subliniază Geismar, aplecarea spre patrimoniul cultural imaterial propriu vizitatorilor ar putea ajuta muzeul să creeze conținut personalizat și să dea vizitatorilor posibilitatea să se identifice cu obiectele: „Trebuie să explorăm modul în care obiectele digitale sunt folosite pentru a da impresia de realitate, creând lecții despre obiecte prin modificarea și participarea la modul în care vedem și înțelegem lumea” [31].

31. Haidy Geismar, *Museum Object Lessons for the Digital Age*, UCL Press, 2018, p. 19.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Afsin Altayli, coordonator al Secției Muzeu și Societate din cadrul ICOM:
Sunt muzeele instituții individuale separate de comunitate, sunt muzeele spații prin intermediul cărora comunitățile apreciază propriile colecții păstrate de muzee în numele lor, în formă fie materială, fie imaterială? (...) Cum pot muzeologia și practica muzeală să reflecte diversele epistemologii și viziuni asupra lumii? Cum se pot asigura muzeele că politicile lor privind colecțiile prețuiesc elementele imateriale, care nu sunt neapărat parte a colecțiilor materiale, dar rămân în afara zidurilor lor, înglobate în comunitatea diversă pe care o servesc? [32].

Proiectul *Patrimoniul cultural imaterial și muzeele (IMP)*

- cofinanțat prin programul Europa creativă al Uniunii Europene (2017–2020);
- a examinat varietatea de abordări, interacțiuni și practici privind patrimoniul cultural imaterial în muzee din Belgia, Olanda, Elveția, Italia și Franța.

<https://www.ichandmuseums.eu/en/about/about-imp>

32. Afsin Altayli, „The social role of museums”, în Tamara Nikolić Đerić, Jorijn Neyrinck, Eveline Seghers, Evdokia Tsakiridis (ed.), *op. cit.*, p. 46.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Proiectul CraftsLab (2018), rezultat al proiectului IMP

- implementat la Muzeul Olandez în Aer Liber din Arnhem, se axează pe reflectarea vieții cotidiene olandeze de la 1900 până în 1970 prin obiecte de arhitectură tradițională, îmbrăcăminte, tradiții, meșteșuguri etc.;
- în colaborare cu Centrul Olandez pentru Patrimoniul Cultural Imaterial (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland);
- CraftsLab a furnizat un spațiu de întâlnire și o platformă experimentală în care meșterii populari au întâlnit studenți din domeniile artă, design și meșteșuguri. Interacțiunea a permis vizitatorilor să exploreze posibilitățile aduse de fiecare meșteșug, să afle cum diversele tehnici ce au derivat din meșteșuguri pot fi utilizate și își pot găsi locul în lumea de azi și a generat adesea idei inovatoare;
- întâlnirile interactive au fost filmate și fotografiate, iar în final fotografiile și materialele video au fost expuse în muzeu pentru a încuraja discuții, pentru a realiza o conexiune între trecut, prezent și viitor.

Citiți mai multe pe: <https://www.ichandmuseums.eu/en/toolbox/book-museums-and-intangible-cultural-heritage>.

Storytelling digital în muzee pentru sporirea experienței participative a vizitatorului

Storytelling digital = practica incorporării textului digital, imaginilor, materialelor video și audio în prezentarea unei povești multimedia, mediate de calculator [33].

Dana Atchley este cea creditată cu inițierea practicii *storytelling*-ului digital, dar și a Centrului pentru Storytelling Digital din Berkley, California.

33. Sheng Kuan Chung, *Art Education Technology: Digital Storytelling*, în „Art Education”, 2007, vol. 60, nr. 2, martie 2007, p. 18.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Hypervideo-uri PCI?

Hypervideo (sau material video care are atașat un hyperlink) = redarea în flux continuu a unui material video ce conține ancore încorporate, interactive, fiind posibilă navigarea între materialul video și alte elemente hypermedia.

Este similar hypertext-ului, care permite cititorului să dea click pe un cuvânt și să găsească informații în alt document sau în alt loc din același document.

Permite utilizatorului să facă alegeri în funcție de conținutul video și de preocupările sale.

Proiectul EMOTIVE: Experiențe culturale virtuale emoționale prin storytelling personalizat

- proiect finanțat în cadrul programului Orizont 2020 al UE și implementat de un consorțiu condus de EXUS SOFTWARE LTD (Marea Britanie) (2016-2019);

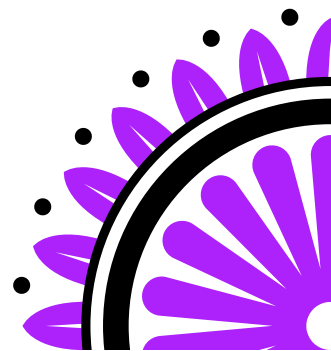
- a avut ca obiectiv cercetarea, proiectarea, dezvoltarea și evaluarea de metode și instrumente pentru sprijinirea industriilor culturale și creative în crearea de muzee virtuale, care folosesc abilitățile storytelling-ului emoțional, oferind autorilor de produse culturale mijloacele necesare pentru a crea povești digitale de înaltă calitate, interactive și personalizate;

- storytelling-ul dă posibilitatea vizitatorilor să fie implicați, le poate declanșa emoțiile, îi poate conecta cu persoane din întreaga lume și le poate îmbunătăți înțelegerea, imaginația și, în cele din urmă, experiența privind site-urile culturale și conținutul cultural.

<https://emotiveproject.eu/pages/summary/index.html>

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Jocuri digitale pentru experiențe educaționale în cadrul muzeelor

Într-un raportul din ianuarie 2023, Rețeaua Organizațiilor Europene ale Muzeelor (NEMO) a admis faptul că „în muzee, jocurile digitale pot constitui un instrument valoros de învățare la distanță, atât pentru copii, cât și pentru adulți. Muzeele utilizează jocurile digitale pentru a facilita într-un mod interactiv legătura dintre vizitatori și colecții, pentru a le testa cunoștințele sau pentru a le permite să dezvolte noi abilități și să fie cocreatori într-o manieră ludică. Experiențele de joc însoțite de resurse educaționale suplimentare pot deveni o completare captivantă a curriculum-ului școlar sau liceal” [34].

O resursă utilă referitoare la conceptul de *gamificare* și la utilizarea sa în mediul muzeal este și manualul *When Museums Meet Videogames*, creat de comunitatea de profesioniști de muzeu „We are Museums”, completat de colecția de dezbateri și ateliere colaborative asociate, disponibile la:

<https://wearemuseums.com/whenmuseumsmeetvideogames>.

34. Kristina Barekryan, Lisa Peter, *Digital learning and education in museums. Innovative approaches and insights. A NEMO Report by LEM, the Learning Museum Working Group*, NEMO – The Network of European Museum Organisations, Berlin, ianuarie 2023, p. 70.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Proiectul PLUGGY (Platformă socială conectabilă pentru sporirea gradului de conștientizare și participare)

- finanțat în cadrul programului de cercetare și inovare Orizont 2020 al Uniunii Europene (2016-2019);

- o platformă de socializare în rețea pentru patrimoniul cultural, care dă glas cetățenilor din întreaga Europă, le permite să salveze și să îmbogățească tabloul patrimoniului cultural european, dă cetățenilor europeni posibilitatea să se implice activ în activitățile de patrimoniu cultural și să acționeze nu numai ca observatori, ci și ca susținători, creatori, factori majori de influență și, mai important, ca ambasadori ai culturii țării lor;

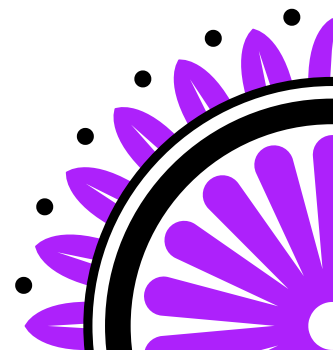
- au fost dezvoltate instrumente pentru crearea, partajarea și experimentarea modelelor 3D; instrumentele utilizează internetul și dispozitivele portabile care permit realitatea virtuală și augmentată:

- PlugSonic Soundscape și PlugSonic Sample – două aplicații ce folosesc internetul și servesc la crearea și experimentarea narațiunilor audio interactive binaurale și a peisajelor sonore;
- o aplicație ce folosește internetul pentru realizarea de narațiuni sonore 3D ce contribuie la domeniile *storytelling*-ului digital și tehnologiei audio 3D;
- PLUGGY Pins – pentru crearea propriului tur ghidat.

<https://www.pluggy-project.eu/>

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Muzee specializate care sunt conectate cu practicile PCI și care funcționează ca platforme de colaborare

Proiectul MIMO 2009–2011 (muzeele instrumentelor muzicale online) oferă cea mai mare bază de date din lume, cu acces gratuit, cu informații despre instrumentele muzicale aflate în colecții publice. Baza sa de date conține în prezent înregistrări pentru 64259 de instrumente.

Furnizează informații foarte utile despre cum se digitizează colecția de instrumente muzicale, specificații pentru modelul comun de date, maparea metadatelor, instrucțiuni de implementare și multe alte date deosebit de interesante. Puteți afla mai multe accesând:

<https://mimo-international.com/MIMO>.

Multe muzee etnografice oferă tururi virtuale ce ar putea include mai multe date digitale despre tradiții vii. Vizitați, spre exemplificare, Muzeul Virtual în Aer Liber în 3D din Letonia – Muzeul Etnografic în Aer Liber al Letoniei, unul dintre cele mai vechi și mari muzee de acest fel din Europa:

<https://openvirtualworlds.org/omeka/exhibits/show/virtual-ethnographic-museum/virtual-ethnographic-museum>.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

5.3. Captarea patrimoniului viu cu ajutorul tehnologiei

În cadrul relației dintre tehnologia digitală și patrimoniul cultural, pe lângă faptul că tehnologia digitală este utilizată pentru restaurarea, renovarea, protejarea, documentarea și arhivarea patrimoniului nostru cultural, aceasta este folosită din ce în ce mai mult și pentru redarea performanțelor de patrimoniu viu, care implică cele mai sofisticate soluții tehnice și curatoriale.

Ce ar trebui făcut astfel încât contextul curatorial să nu rămână la reprezentarea statică a unui dans sau a unui meșter popular lucrând? Redarea mișcării sau a părții performative a patrimoniului cultural este unul dintre cele mai captivante domenii ale noii muzeologii, care necesită o muncă multi- și interdisciplinară a profesioniștilor din muzee și a cercetătorilor din domeniul informaticii.

Soluțiile digitale, cum ar fi interfețele tactile, jocurile special concepute, realitatea augmentată și cea virtuală, au fost folosite din ce în ce mai des în practicile expoziționale contemporane. Printre tehnologiile muzeale digitale actuale, cele mai potrivite pentru integrarea datelor digitale de PCI sunt aplicațiile mobile, care oferă conținut suplimentar pentru artefactele fizice, și „ansamblurile” complexe „care integrează tehnologia digitală în cazul mai multor spații și exponate” [35].

Pentru a sublinia natura polivalentă a interacțiunii dintre vizitatori și un sit de patrimoniu, Nadezhda Dimitrova Savova a creat termenul „chinestezia patrimoniului”, pe care l-a explicat ca reprezentând „practicile corporale în mișcare pe care oamenii le imaginează și le interpretează pentru a însufleți aspectul estetic static al mediului construit sau calitatea imobilă atribuită de obicei siturilor istorice. Cele cinci chinestezii principale ale patrimoniului practicate de rezidenți și vizitatori pot fi vizuale (fotografiere; vedere vs privire), ambulatorii (plimbarea ca explorare), performative (reconstituirea patrimoniului cultural imaterial, cum ar fi samba, *capoeira*, fotbalul sau muzica; tururile ghidate), orale (relatarea poveștilor/imaginarea istoriei) și acustice (recrearea sunetelor specifice locului)” [36].

35. Eva Hornecker, Luigina Ciolfi, *Human-Computer Interactions in Museums*, Synthesis Lectures on Human-Centered Informatics, 12.2, 2019, p. 171.

36. Nadezhda Dimitrova Savova, *Heritage Kinaesthetics: Local Constructivism and UNESCO's Intangible-Tangible Politics at a Favela Museum*, în „Anthropological Quarterly”, vol. 82, nr. 2, primăvara 2009, p. 547.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Prezentarea detaliată făcută de Savova cu privire la modul complex în care se implică oamenii atunci când este vorba de patrimoniul înglobat oferă doar un indiciu pentru relația mult mai participativă ce trebuie stabilită cu patrimoniul ce se bazează pe performare.

Utilizarea *instanțierii* în digitalizarea PCI

Instanțierea este crearea unei instanțe reale sau realizarea particulară a unui lucru abstract ori a unui șablon, cum ar fi o clasă de obiecte sau un proces informatic. A *instanția* înseamnă a crea o astfel de instanță, prin, de exemplu, definirea unei variații a unui obiect în cadrul unei clase, denumirea acesteia și localizarea sa într-un loc fizic.

Motivul implicit care stă la baza utilizării *instanțierii* în digitalizarea PCI-ului bazat pe performare pornește de la conștientizarea faptului că performarea PCI înregistrat virtual este doar un surogat al momentului real al performării: „Un surogat digital al patrimoniului cultural imaterial într-o arhivă digitală nu este un surogat al patrimoniului cultural imaterial, ci un surogat al unei singure performări” [37].

Utilizarea *instanțierii* a fost recomandată de Wijesundara și Sugimoto drept cea mai bună modalitate de a reda mișcările dinamice specifice patrimoniului viu: „Spre deosebire de patrimoniul cultural material, patrimoniul cultural imaterial nu există ca obiect fizic unic și nu poate fi reprezentat ca un obiect. Cu toate acestea, o entitate de patrimoniu cultural imaterial poate avea multiple instanțieri. De exemplu, un spectacol de dans tradițional poate fi realizat în mai

37. Chiranthi Wijesundara, Shigeo Sugimoto, *op. cit.*, p. 76.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

multe locuri. Prin urmare, fiecare spectacol este o instanțiere a entității de patrimoniu cultural imaterial corespunzătoare. Un element de patrimoniu cultural imaterial specific este reprezentat de o combinație de *instanțieri* și resursele asociate acestora. Aceste *instanțieri* ale patrimoniului cultural imaterial se pot baza pe elementul temporal, locație, categorie, agent, activitate sau concept, asociate entității de patrimoniu cultural imaterial” [38].

Exemple de captare digitală a patrimoniului viu aflat mereu în schimbare

Proiectul Terpsichore: Transformarea spectacolului folcloric, ca element de patrimoniu intangibil, în obiect digital coregrafic tangibil

– proiect finanțat în cadrul Programului-cadru de cercetare Orizont 2020 al UE (2016–2020);

– și-a propus să studieze, să analizeze, să proiecteze, să cerceteze, să instruiască, să implementeze și să valideze un cadru inovator pentru digitizarea, modelarea, arhivarea, conservarea electronică și prezentarea conținutului PCI cu privire la dansurile populare de o manieră accesibilă, pentru o gamă largă de utilizatori (profesioniști din domeniul dansului, profesori de dans, industrii creative și publicul larg);

– proiectul a integrat rezultate inovatoare din domeniile fotogrametrie, viziune computerizată, tehnologii semantice, modelare evoluată în timp, combinate cu storytelling și coregrafia folclorică, cum ar fi, de exemplu, „aplicarea algoritmilor de segmentare și de clasificare a imaginilor de adâncime captate de Kinect și a înregistrărilor video cu dansurile folclorice pentru a identifica mișcările și gesturile esențiale și pentru a le compara cu instanțele bazei de date” [39];

38. *Ibidem*.

39. Eftychios Protopapadakis, Athanasios Voulodimos, Anastasios Doulamis, Stephanos Camarinopoulos, Nikolaos Doulamis, Georgios Miaoulis, *Dance Pose Identification from Motion Capture Data: A Comparison of Classifiers*, în „Technologies”, 6/1, 2018, p. 3.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

– produsul final a inclus un set de servicii precum realitate virtuală/augmentată, rețele sociale, hărți interactive, prezentarea și învățarea dansurilor populare europene.

Aspectele digitale și socio-culturale ale tangoului argentinian

Proiectul „Tangoul – dansabilitatea muzicii în perspectivă europeană” – finanțat de Fondul Științific Austriac FWF, Proiectul V 423 Richter-Program și implementat de Institutul de Etnomuzicologie al Universității de Muzică și Artele Spectacolului din Graz (Austria).

Proiectul utilizează instrumente analitice informatice, în special tehnologia de redare a mișcării pentru analiza mișcărilor de dans și achiziția și evaluarea cantitativă a datelor, metode împrumutate din domeniul științei comunicării.

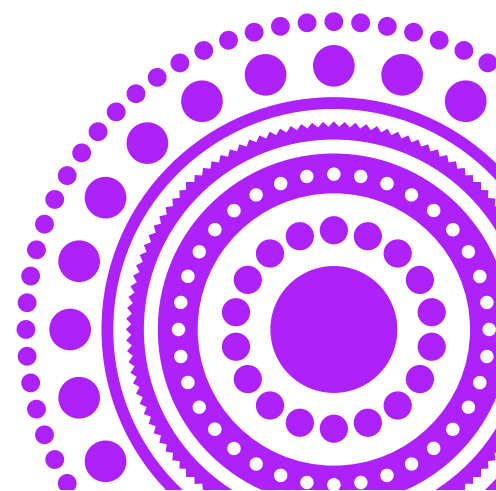
Inovația particulară nu apare în aceste metode digitale în sine, ce sunt utilizate de ceva timp, ci în adaptarea la întrebările din domeniile cercetării etnocoreologice și etnomuzicologice și combinarea acestor metode într-o inițiativă de cercetare holistică. Scopul acestui proiect este în principal de a obține informații îmbogățite despre tangoul argentinian. Dar, mai mult de atât, rezultatele preliminare prezentate aici arată că această abordare transdisciplinară, în care cercetătorii din toate disciplinele implicate fac schimb constant de informații și dezvoltă instrumente de analiză, abordări și interpretări prin feedback continuu în ambele direcții, le permite să depășească cunoștințele adunate în cadrul unei singure discipline. Sperăm că va servi drept exemplu pentru viitoarele proiecte în domeniul patrimoniului cultural imaterial [40].

<https://dancetangomusic.com/>

40. Kendra Stepputat, Wolfgang Kienreich, Christopher S. Dick, *Digital Methods in Intangible Cultural Heritage Research: A Case Study in Tango Argentino*, în „Journal on Computing and Cultural Heritage”, 12, 2, art. 12, mai 2019, p. 2.

Co-funded by
the European Union

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

5.4. Prezentarea persoanelor care practică elemente de PCI prin materiale video participative online

Materialele de training realizate în cadrul implementării Convenției UNESCO 2003: utilizarea de tehnici de înregistrare audio și video pentru un mod participativ de documentare

Caracteristicile unui material video participativ:

- PCI se concentrează pe proces și nu pe produs, surprinzând natura vie a PCI;
- gândiți-vă unde sunt necesare prim-planuri; exemple: mișcările mâinilor și ale picioarelor în dans, expresiile faciale etc.;
- permite comunității să aibă propria voce;
- participanții și membrii comunității învață să folosească ei înșiși înregistrarea video, spre deosebire de a fi „filmați” de experți sau de tehnicieni;
- utilizarea puterii mediului vizual pentru a arăta performanța autentică a PCI și materialul folosit pentru a ajuta meșterii populari să-și explice lucrările și să disemineze valoarea culturală și „povestea” intrinsecă a obiectelor lor.

Exemplu: “I Like It!” Experimentarea peisajelor mediatice în cazul meșteșugurilor din județul Prahova, de Marin Constantin (Institutul de Antropologie Francisc Rainer, Academia Română)

Este un program ce a inițiat documentarea meșteșugurilor tradiționale din județul Prahova (România), cu sprijinul Muzeului de Științe Naturale din Prahova, instituție de nivel județean cu sediul în Ploiești.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Conține o serie de interviuri scurte cu mai mulți meșteri populari locali: „În ceea ce privește structura interviului, discuțiile cu meșterii populari prahoveni au urmat, în general, linia biografică, interlocutorii mei evocând experiențele din copilărie în învățarea artei lor, evoluția în timp a muncii lor, cadrul familial de activitate și detaliile actuale ale practicării meșteșugului. După cum am menționat deja, discuțiile noastre au avut loc în atelierele amenajate în interiorul caselor meșterilor (care au devenit astfel o componentă distinctă și productivă a gospodăriilor locale)” [41].

În timpul pandemiei de Covid-19, Constantin a început să posteze materialele video cu interviurile pe pagina de Facebook a muzeului:

Pagina de Facebook a PNSM oferea acum dovezi satisfăcătoare, am concluzionat, atât pentru realitățile imediate ale meșteșugurilor populare din județul Prahova, cât și pentru interesul public mai larg pentru această categorie de conținut virtual. Mai presus de toate, Muzeul de Științe ale Naturii Prahova s-a plasat la intersecția unor rețele nevăzute și totuși vibrante de oameni care acum erau poate mai dispuși ca niciodată în trecut să facă un tur (fizic) al galeriilor muzeului [42].

<http://martor.muzeultaranuluiroman.ro/wp-content/uploads/2022/11/11-Constantin.pdf>

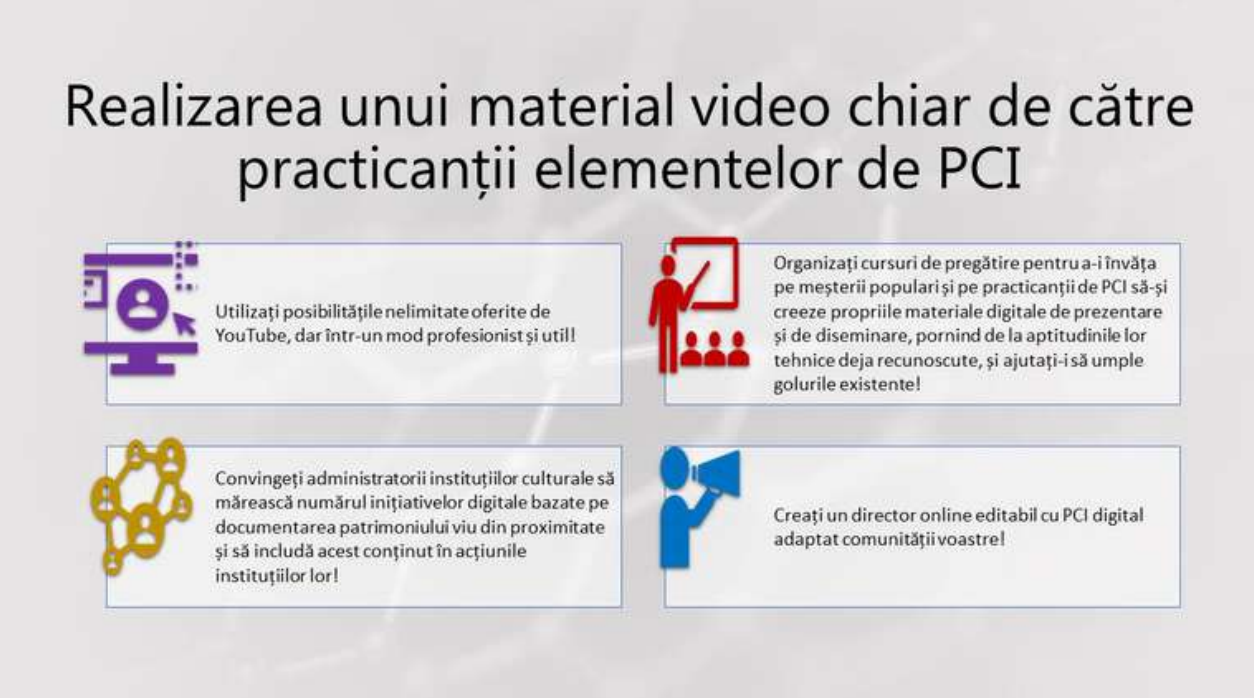
41. Marin Constantin, 'I Like It!' *Experiencing Mediascapes in the Artisanship of Prahova County*, în „Martor”, 27, 2022, p. 141.

42. *Ibidem*, p. 148.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Realizarea unui material video chiar de către practicanții elementelor de PCI

The infographic consists of four white boxes arranged in a 2x2 grid, each with a colorful icon and a text box. The top-left box has a purple icon of a person at a computer and text about YouTube. The top-right box has a red icon of a person at a whiteboard and text about organizing courses. The bottom-left box has a yellow icon of a network and text about convincing cultural institutions. The bottom-right box has a blue icon of a person with a megaphone and text about creating an online directory.

- Utilizați posibilitățile nelimitate oferite de YouTube, dar într-un mod profesionist și util!
- Organizați cursuri de pregătire pentru a-i învăța pe meșterii populari și pe practicanții de PCI să-și creeze propriile materiale digitale de prezentare și de diseminare, pornind de la aptitudinile lor tehnice deja recunoscute, și ajutați-i să umple golurile existente!
- Convingeți administratorii instituțiilor culturale să mărească numărul inițiativelor digitale bazate pe documentarea patrimoniului viu din proximitate și să includă acest conținut în acțiunile instituțiilor lor!
- Creați un director online editabil cu PCI digital adaptat comunității voastre!

5.5. Date digitale pentru revigorarea PCI

Menținerea construcției de bărci din lemn în Grecia printr-o platformă digitală colaborativă

Platforma digitală „Bărcile și construcția de bărci în patrimoniul cultural modern” este o inițiativă care își propune să protejeze cunoștințele și abilitățile tradiționale ale construcției de bărci din lemn pe insulele și zonele de coastă ale Greciei prin recuperarea și diseminarea informațiilor despre acest subiect. Platforma digitală este conectată cu un muzeu tematic din zonă: Muzeul Construcțiilor Navale și al Meșteșugurilor din Zona Maritimă a Mării Egee, un proiect al Municipality Samosul de Est creat cu finanțare din partea UE.

Platforma este administrată de următoarele instituții: Prietenii Muzeului Construcțiilor Navale și al Meșteșugurilor din Zona Maritimă a Mării Egee, Societatea ELLINIKI ETAIRIA pentru Mediu și Patrimoniu Cultural, Laboratorul de Cercetare a Urbanismului, Școala de Arhitectură a Universității Tehnice Naționale din Atena, Laboratorul de Cercetare în Didactica Matematicii și Tehnologiilor de Învățare, Departamentul de Matematică al Universității din Marea Egee.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Aceasta colectează diferite tipuri de date care pot ajuta la conservarea meșteșugului, precum: imagini din diverse arhive cu bărci de pescuit care nu mai există, materiale video informative cuprinzând interviuri cu constructori de bărci, pescari care folosesc bărcile, artiști sau cercetători care susțin cauza meșteșugului construcției de bărci din lemn.

De exemplu, muzeul colaborează cu cercetători de la Departamentul de Matematică al Universității din Marea Egee, care folosesc materialul de pe platformă în laboratorul de modelare matematică. Mai multe la adresa: <https://woodenboats.gr/en/home-en/>.

Păstrarea, prin digitalizare, a practicii culturale tradiționale taiwaneze a teatrului de umbre

Reprezintă o strategie pentru a proteja practica teatrului de umbre, conferind acestei arte performative un farmec nou, cu ajutorul căruia publicul contemporan să fie antrenat să experimenteze, să se implice și să afle mai multe.

Declinul teatrului de umbre este adesea atribuit creșterii popularității noilor media, astfel că experții în patrimoniu de la Muzeul de Păpuși al orașului Kaohsiung au decis să includă în expoziția lor permanentă tehnologia digitală interactivă. Așa a luat naștere proiectul de joc digital de umbre, rezultat din combinarea narațiunii, a practicii tradiționale – un element PCI încă practicat în zonă –, cu instrumentele digitale, creând astfel „teatrul de umbre” ce este apoi experimentat de vizitator.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

Proiectul a început cu digitizarea colecțiilor muzeale de înregistrări video vechi cu practicarea acestui element de PCI, constând în casete video (VHS) și construirea metadatelor asociate, și a fost posibil datorită cooperării dintre Universitatea Shu-Te și guvernul orașului Kaohsiung. Proiectul a fost prezentat la Festivalul Internațional de Arte Teatrale cu Păpuși Kaohsiung din 2010.

Arhiva digitală rezultată a fost găzduită online la Departamentul de Animație și Design de Jocuri al Universității Shu-Te în cadrul proiectului NSC (NSC 99-2631-H-366-001) și, parțial, pe pagina de internet a arhivelor naționale: Digital Taiwan—Culture & Nature.

„Scena digitală” a proiectului este un ecran LCD *multitouch* care permite oamenilor să-și folosească degetele pentru a opera direct o pereche de ecrane tactile și pentru a combina tehnicile de performare cu muzica și cu alte elemente, la fel cum se întâmplă în teatrul de umbre real, și nu doar să vizioneze într-un mod pasiv.

Publicul poate acum să interacționeze cu și să influențeze imaginile de pe ecran prin gesturi corporale naturale de comunicare. Acest lucru are câteva implicații promițătoare pentru teatrul de umbre, deoarece spiritul teatrului de umbre tradițional este de a exprima povești bogate și emoție prin schimbări în mișcare controlate de artiști. Prin combinarea practicii teatrului de umbre controlat de om cu formele moderne de interacțiune om-calculator, cum ar fi interacțiunea prin gesturi, moștenirea culturală poate fi păstrată prin intermediul formelor digitale ale personajelor și spectacolelor de teatru de păpuși. [43]

Ca atare, proiectul a încurajat legătura activă dintre public și acest element de PCI și, în plus, a adus mai multă atenție pentru artiștii ce practică teatrul de umbră în această zonă.

43. Tin-Kai Chen, „Preserving Chinese shadow puppetry culture through digitisation”, în Hannah Lewi, Wally Smith, Dirk vom Lehn, Steven Cooke (ed.), *The Routledge International Handbook of New Digital Practices in Galleries, Libraries, Archives, Museums and Heritage Sites*, Routledge, London, 2020, p. 213.

MODULUL AL CINCILEA

CUM ÎMI POT FOLOSI COMPETENȚELE DE DIGITIZARE A PCI?

SILKNOW. Patrimoniul asociat mătășii în societatea cunoașterii: de la cartele perforate la multi-date, învățare profundă și simulări vizuale

Acest proiect de cercetare a primit finanțare de la programul Orizont 2020 al Uniunii Europene și a fost coordonat de Universitatea din Valencia. A urmărit să îmbunătățească înțelegerea, conservarea și diseminarea patrimoniului european asociat mătășii din secolul al XV-lea până în secolul al XIX-lea, intenționând să păstreze patrimoniul material și imaterial legat de mătase prin extragerea metadatelor structurate din artefactele muzeale din acest domeniu.

Pe baza înregistrărilor din cataloagele existente, aplică cercetarea informatică de generație următoare și produce modelarea digitală a tehnicilor de țesut (într-un „război de țesut virtual”), prin recunoaștere vizuală automată, vizualizare spațio-temporală avansată, acces îmbunătățit multilingv și semantic la datele digitale.

Pornind de la imaginea unei țesături de mătase vechi (realizată în urma colaborării strânse dintre experți în grafică computerizată, în istoria artei și în țesături vechi), războiul de țesut virtual extrage automat modelul și permite utilizatorului să aplice diferite țesături și tehnici de țesut. Mai multe pe: <https://silknow.eu/>.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CROAȚIA

Republica Croația a implementat o abordare activă în ceea ce privește valorificarea, inventarierea, documentarea și promovarea patrimoniului cultural imaterial prin intermediul instituțiilor culturale și al organismelor publice. Ratificarea Convenției UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial în 2005 este considerat momentul de referință, pornind de la care patrimoniul imaterial a beneficiat de un rol mult mai important în politicile naționale. Ministerul Culturii și Presei al Republicii Croația este organismul central de punere în aplicare a Convenției din 2003 și a înscris până în prezent peste 160 de bunuri culturale imateriale în Registrul bunurilor culturale din Republica Croația, dintre care 17 au fost incluse în trei liste UNESCO ale patrimoniului cultural imaterial al umanității. Dosarele înscrise sunt rezultatul colaborării dintre Ministerul Culturii și Presei, mai precis Direcția pentru Protecția Patrimoniului Cultural și Serviciul UNESCO, Comisia Croată pentru UNESCO, Comisia pentru Patrimoniu Imaterial, și experți din diferite instituții științifice și păstrători ai acestor tradiții.

Ministerul îndeplinește sarcini administrative și de altă natură cu privire la: cercetarea, examinarea, monitorizarea și promovarea patrimoniului cultural, înregistrarea și depunerea dosarelor de înscriere; serviciul central de informare și documentare; determinarea caracteristicilor bunurilor culturale protejate; stabilirea măsurilor pentru definirea programelor de nevoi publice în segmentul culturii din Republica Croația; îngrijirea, armonizarea și supervizarea programelor de finanțare legate de protecția patrimoniului cultural; înființarea și supervizarea instituțiilor responsabile de activitatea persoanelor juridice și fizice implicate în restaurarea, conservarea și în realizarea altor sarcini ce privesc protecția patrimoniului cultural; asigurarea condițiilor pentru educarea și formarea profesioniștilor în vederea îndeplinirii sarcinilor din domeniul protecției patrimoniului cultural; definirea scopului, a cerințelor referitoare la utilizarea bunurilor culturale și la gestionarea bunurilor culturale în conformitate cu reglementările; definirea condițiilor speciale de construcție necesare pentru protecția patrimoniului cultural; îndeplinirea sarcinilor de inspecție cu privire la protecția patrimoniului cultural.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CROAȚIA

La inițiativa și în acord cu Comisia Croată pentru UNESCO, în 2002 a fost înființată prima Comisie specială pentru patrimoniul cultural imaterial în cadrul Ministerului Culturii. Aceasta este formată din etnologi, colaboratori externi din institute științifice, din facultăți și din muzee, experți în patrimoniul cultural tradițional croat. Sarcina Comisiei este să propună măsuri pentru protejarea, conservarea și promovarea patrimoniului cultural imaterial, cum ar fi selectarea, analizarea și pregătirea propunerilor de includere a bunurilor culturale imateriale în Registrul bunurilor culturale din Republica Croația. Comisia prezintă ministrului culturii și presei programele și propunerile adoptate.

În fiecare an, prin apeluri publice, Ministerul Culturii și Presei susține un șir de activități menite să asigure includerea pe termen lung a patrimoniului imaterial în educația formală și nonformală, proiecte de dezvoltare, de aprovizionare coerentă a pieței cu produse tradiționale, diverse activități de cercetare și de documentare, planuri de dezvoltare durabilă, dezvoltarea de abordări creative în ceea ce privește patrimoniul etc. Acest proces ia în considerare, de asemenea, necesitatea și nevoia de a implica ansamblul constituit din diversele sectoare și din toate tipurile de organisme sociale într-o varietate de activități de planificare și de implementare a măsurilor de protecție; conservarea patrimoniului cultural imaterial în Croația se realizează în mod sistematic și la fiecare nivel profesional, cu participarea activă a comunităților locale, municipale și regionale, precum și a părților interesate relevante.

Programele de învățământ superior în domeniile asociate gestionării și salvării PCI sunt oferite de Universitatea din Zagreb, Facultatea de Științe Umaniste și Sociale din Zagreb, Departamentul de Etnologie și Antropologie Culturală; Universitatea din Zagreb, Facultatea de Studii Croate; Universitatea Zagreb din Zadar, Departamentul de Etnologie și Antropologie etc.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CROAȚIA

Deoarece, printre obiectivele Convenției UNESCO din 2003, se numără sensibilizarea publicului cu privire la însemnătatea și fragilitatea patrimoniului imaterial, expus la diverse influențe socio-istorice ce îi pot cauza dispariția, au fost organizate mai multe expoziții cu scopul de a prezenta patrimoniul cultural imaterial din Croația aflat pe listele UNESCO drept o contribuție foarte valoroasă la conservarea patrimoniului cultural imaterial. În cadrul proiectului „e-Cultura – Digitizarea patrimoniului cultural”, cofinanțat în cadrul Programului Operațional Competitivitate și Coeziune 2014–2020 din Fondul european pentru dezvoltare regională, a fost creat *Ghidul pentru digitizarea patrimoniului cultural*. Ministerul Culturii și Presei a implementat proiectul în cooperare cu Radioteleviziunea Croată și cu statul croat. Scopul *Ghidului pentru digitizarea patrimoniului cultural* este de a stabili și încuraja o abordare sistematică și uniformă care să fie folosită de instituțiile culturale în domeniul digitizării materialelor și de a crea norme și prevederi unice și armonizate în ceea ce privește procesul de digitizare și parametrii acestuia.

Exemple de proiecte de digitizare din Croația

Arhiva Națională de Stat a Croației – Arhivele Croației se află într-un proces continuu de digitizare a registrelor esențiale și a altor înregistrări cu scopul de a le pune la dispoziție prin arhiva digitală online ARHiNET (Registrul Național Central al Fondurilor și Colecțiilor Arhivistice din Republica Croația). ARHiNET reprezintă evidența națională centrală a materialelor de arhivă păstrate de Arhivele de Stat Croate. Registrul online este parte integrantă a sistemului ARHiNET și permite accesul la datele din sursele arhivistice care se păstrează în arhiva de stat, în alte arhive și în alte instituții deținătoare de materiale de arhivă.

Institutul de Cercetări Etnologice și Folclorice este un centru de cercetare științifică în domeniile etnologie, antropologie culturală, folcloristică, etnomuzicologie și în alte domenii similare, cu accent pe cercetarea critică interdisciplinară și transdisciplinară a culturii, incluzând pe deplin aspecte și articulații tradiționale, populare, cotidiene și de altă natură. Institutul dispune de o bogată bibliotecă și colecție de materiale etnografice, unde sunt păstrate o serie de colecții de manuscrise, înregistrări audio și video, fotografiile și filme. Activitatea Institutului cuprinde: cercetări empirice și teoretice; colectarea și prelucrarea

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CROAȚIA

critică a datelor și asigurarea disponibilității acestora; scrierea, prezentarea la întâlniri și publicarea lucrărilor științifice și profesionale; participarea la proiecte educaționale; publicarea parțială a materialului pregătit, în format tipărit și electronic și pe CD-uri și DVD-uri; serviciile bibliotecii specializate etc. Prin intermediul depozitului său digital, Institutul de Etnologie și Folclor se ocupă de o colecție unică de documente (text, partituri, audio, video, foto) referitoare la cultura și societatea tradițională și contemporană prin serviciul de documentare. Fișierele sunt disponibile online pentru cercetători și pentru alți utilizatori prin intermediul platformei digitale – depozit (dief.eu), ce a fost constituită cu scopul de a conecta instituții similare și de a asigura schimbul simplu de date.

Proiectul „Digitalizarea patrimoniului cultural” – portalul eKultura a fost dezvoltat în cadrul proiectului eKultura „Digitalizarea patrimoniului cultural”, finanțat din Fondul european de dezvoltare regională în cadrul Programului Operațional „Competitivitate și Coeziune 2014–2020”. Proiectul este implementat de Ministerul Culturii și Presei în cooperare cu instituțiile partenere: Arhivele de Stat Croate, Radioteleviziunea Croată, Muzeul de Arte și Meșteșuguri și Biblioteca Națională și Universitară din Zagreb. Scopul proiectului este de a contribui la o mai mare utilizare a tehnologiilor informației și comunicațiilor în comunicarea dintre cetățeni și administrația publică, prin crearea unui sistem informatic pentru coordonarea comunicării și prin dezvoltarea unei soluții software centrale în sectorul patrimoniului cultural (<https://ekultura.hr/>).

ICARUS CROAȚIA este o asociație non-profit dedicată cercetării patrimoniului istoric, promovării accesibilității surselor arhivistice prin tehnologii moderne și dezvoltării cooperării interinstituționale și internaționale în domeniul activităților culturale, științifice și profesionale. Unul dintre proiectele implementate recent de ICARUS a fost *BoostDigiCulture – Un cadru durabil pentru îmbunătățirea perfecționării digitale a profesioniștilor adulți din domeniul culturii* (2022–2023).

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CIPRU

Republica Cipru a ratificat Convenția în 2006. Comisia Națională pentru UNESCO din Cipru a fost înființată ca rezultat direct al implementării Convenției. Organizația, în colaborare cu alți actori guvernamentali și neguvernamentali, se ocupă de arhivare și de alte materiale conexe.

Comisia Națională a Ciprului pentru UNESCO este organismul creat special pentru aceste sarcini. Colaborează cu Departamentul Servicii Culturale din cadrul Ministerului Educației, Culturii, Sportului și Tineretului din Cipru și cu Centrul de Cercetare din Cipru. Există, de asemenea, o serie de organizații neguvernamentale care desfășoară aceste activități separat, dar comunică cu organismele guvernamentale (precum Muzeul Municipal Leventis, Muzeul de Artă Populară sau Serviciul de Meșteșuguri din Cipru).

Există un inventar gestionat de Centrul de Cercetare din Cipru; acesta permite instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale să creeze înregistrări în inventar. Totodată, permite oportunitatea de a reflecta asupra posibilelor nominalizări pentru Lista reprezentativă UNESCO a PCI al umanității. Pagina de internet s-a confruntat cu probleme anterior și s-au primit critici în acest sens. A fost îmbunătățită substanțial (<http://www.unesco.org.cy/>).

În 2013, Universitatea de Tehnologie din Cipru a înființat Laboratorul de Cercetare a Patrimoniului Digital având un obiectiv extrem de important: cercetarea digitizării, documentării, arhivării și promovării patrimoniului cultural material și imaterial din Cipru. În prezent, Laboratorul de Cercetare a Patrimoniului are calitatea de coordonator pentru trei programe europene de cercetare importante și participă ca partener la alte cinci inițiative la fel de însemnate.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CIPRU

Activitatea de cercetare a institutului se axează pe patru arii tematice: înregistrarea, accesul, gestionarea și conservarea bunurilor de patrimoniu cultural. Enumerăm câteva exemple: colaborări în scopul cercetării utilizării și a impactului digitizării în domeniul conservării patrimoniului cultural și a memoriei trecutului; metode pentru digitizarea 2D/3D a patrimoniului cultural, cum ar fi dezvoltarea de sisteme, baze de date la scară largă, reprezentări virtuale, vizualizări 3D; digitizarea înregistrărilor audiovizuale; standardele patrimoniului cultural digital; managementul și memoria informațiilor; îmbogățirea semantică a artefactelor, codificarea metadatelor, raționament și inferență; operarea cu tehnologiile interactive ce permit interacțiunea utilizatorului cu conținutul; dezvoltarea de noi aplicații și mash-up-uri pornind de la seturile existente de informații și de date; găzduirea de noi proiecte de cercetare; organizarea de activități, evenimente, seminarii și conferințe pentru a discuta noul potențial de cercetare fundamentală; utilizarea și reutilizarea colecțiilor digitizate.

După ce inventarul PCI a prins contur, au existat inițiative publice (atât din partea ONG-urilor, cât și din partea persoanelor fizice și comunității) pentru realizarea de noi dosare care să fie prezentate la UNESCO. În plus, comunitățile sunt direct implicate în activitățile privind PCI, atât din perspectiva turismului, cât și a vieții lor cotidiene. Exemple de proiecte locale de diseminare, comercializare, hibridizare, eliminare a decalajului dintre inițiativele științifice și cele ale micilor comunități, arhive digitale ale familiei/comunității: http://www.unesco.org.cy/Programmes-Intangible_Cultural_Heritage_of_Cyprus,EN-PROGRAMMES-04-02-03,EN.

Exemple de proiecte de digitizare PCI în Cipru

Muzeul Dansului Virtual – Dansuri populare

<http://andreasaristidou.com/CYdigitization.html>

Centrul Imagistic pentru Arheologie și Patrimoniu Cultural – Tablouri, fotografii

<https://www.cyi.ac.cy/index.php/education/phd-programs/digital-cultural-heritage.html>

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CIPRU

SCHEGAR – Salvgardarea patrimoniului cultural prin intermediul realității augmentate

<http://digiphotolab.survey.ntua.gr/?project=terpsichore-transforming-intangible-folkloric-performing-arts-into-tangible-choreographic-digital-objects>

Patrimoniul cultural digital – Centrul Imagistic pentru Arheologie și Patrimoniul Cultural

<https://castorc.cyi.ac.cy/research/digital-cultural-heritage>

V-MusT.net: Rețeaua Transnațională a Muzeelor Virtuale

<https://www.cyi.ac.cy/index.php/starc/research-information/completed-projects/v-must-net-virtual-museum-transnational-network.html>

Profil de aplicație de metadata pentru descrierea la nivel de colecție a resurselor folclorice digitale

<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/13715>

- utilizare publică și creativă a metadatelor patrimoniului cultural imaterial (favorizată, de exemplu, de recente constrângeri cauzate de COVID-19):

[http://www.unesco.org/cy/Programmes-](http://www.unesco.org/cy/Programmes-Intangible_Cultural_Heritage_of_Cyprus,EN-PROGRAMMES-04-02-03,EN)

[Intangible_Cultural_Heritage_of_Cyprus,EN-PROGRAMMES-04-02-03,EN](http://www.unesco.org/cy/Programmes-Intangible_Cultural_Heritage_of_Cyprus,EN-PROGRAMMES-04-02-03,EN)

- expoziții cu elemente de PCI (expoziții etnografice) în spațiul digital sau expoziții convenționale ce utilizează și resurse digitale (expoziții multimedia), rolul mediilor digitale în muzeele etnografice:

<https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/museums-galleries;>

<http://foodmuseum.cs.ucy.ac.cy/web/guest/home;>

https://www.instagram.com/explore/locations/274150229/cyprus-museum/?utm_source=ig_embed&ig_rid=3a5f0110-f6a8-492f-8312-016711b8bf8f&ig_mid=4F528131-8F88-4BBD-9F95-FB56313B029E;

<https://www.instagram.com/cyprusfolkartmuseum/>

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CIPRU

EIKONOLOGION: are rolul de depozit digital al comorilor naturale și culturale din Cipru. Cercetătorii și studenții din universități pot încărca acum propriul conținut iconografic în această rețea globală. Aceasta servește ca instrument de cercetare pentru studenți, pentru publicul larg și pentru comunitatea științifică globală. EIKONOLOGION este un instrument esențial pentru gestionarea patrimoniului natural și cultural al Ciprului și oferă studenților de la programele de studii postuniversitare ale UCY și ale altor universități șansa de a dobândi expertiză în acest domeniu. Sponsorii acestui proiect sunt Fundația Anastasios G. Leventis și Fundația Total Energies.

FLORA CYPRIA: enumeră flora nativă a Ciprului și a Mării Mediterane. Încearcă să conștientizeze și să sensibilizeze locuitorii din Cipru și din toate țările mediteraneene astfel ca aceștia să cunoască și să utilizeze plantele în amenajarea peisagistică publică și privată și să prevină ca viziunea tradițională din centrele istorice și a peisajelor construite și naturale să fie alterată de invazia contemporană a plantelor tropicale, subtropicale și de alt tip. Multe organizații, și anume Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Rurale și Mediului, Fundația Total Energies și Fundația Anastasios G. Leventis, au finanțat această inițiativă.

Catedra UNESCO pentru patrimoniul cultural digital de la Universitatea de Tehnologie din Cipru a fost înființată în cadrul Departamentului de Inginerie Electrică, Inginerie Informatică și Informatică de la Universitatea de Tehnologie din Cipru (CUT) în 2018. Înființarea catedrei la Universitatea de Tehnologie constituie o recunoaștere internațională a importante contribuții aduse de Laboratorul de Cercetare a Patrimoniului Digital al Universității Tehnologice din Cipru în domeniul digitizării, conservării și promovării patrimoniului cultural al umanității. Scopul principal al acestei catedre unice este de a defini, de a extinde și de a realiza un program de cercetare în domeniul patrimoniului digital, care să promoveze în întreaga regiune agenda UNESCO din acest domeniu.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

CIPRU

Catedra desfășoară un amplu program de proiecte de sensibilizare și de schimb de cunoștințe cu privire la rolul patrimoniului cultural digital (DCH) în regiunea est-mediteraneană și dincolo de aceasta. În plus, introduce modelul de curriculum DCH („informatică culturală”) la nivel profesional, universitar și postuniversitar și extinde disponibilitatea cursurilor și facilitățile de predare și de studiu pentru studenți la nivel internațional prin învățare online de ultimă generație. Titularul este dr. Marinos Ioannides, Director al Laboratorului de Cercetare a Patrimoniului Digital, înființat în 2013, Departamentul de Inginerie Electrică, Inginerie Informatică și Informatică de la Universitatea de Tehnologie din Cipru (<https://digitalheritagelab.eu/>).

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

GRECIA

Grecia a devenit în 2007 stat-parte la Convenția UNESCO din 2003. Direcția Bunurilor Culturale Moderne și a Patrimoniului Cultural Imaterial (MCA&ICH) din cadrul Ministerului Culturii și Sportului și Comitetul Științific Național pentru Patrimoniul Cultural Imaterial sunt principalele organizații responsabile de punerea în aplicare a Convenției. S-a stabilit și modul de implementare a Convenției. Această direcție coordonează planificarea generală, precum și îndeplinirea a numeroase activități pentru conservarea bunurilor culturale imateriale cuprinse în diferite cataloage și în Indexul național al patrimoniului cultural imaterial al Greciei (EEAPKE), în conformitate cu dispozițiile pertinente ale Convenției UNESCO. Un cadru cuprinzător pentru gestionarea și conservarea patrimoniului, inclusiv a patrimoniului viu, este prevăzut de Legea privind protecția antichităților și a patrimoniului cultural în general (2002).

Deși nu există programe specifice de formare în domeniul gestionării patrimoniului cultural imaterial, multe universități și alte instituții de învățământ superior încep să predea acest subiect, iar Direcția AMC&ICH a avut discuții pe această temă cu personalul universitar, cercetătorii și studenții cursurilor postuniversitare. De asemenea, Direcția a organizat o conferință de dezvoltare a competențelor pentru peste 40 de angajați ai ministerului care sunt implicați în implementarea Convenției. Centrul Elen de Cercetare a Folclorului, Academia din Atena, precum și o serie de alte institute, organizații folclorice și culturale, muzee specializate ș.a. au documentația pregătită. Unele dintre aceste colecții arhivistice au fost digitizate și pot fi astfel accesate de public.

Exemple de proiecte de digitizare a PCI din Grecia

Unul dintre cele mai mari proiecte de digitizare a patrimoniului cultural și a relicvelor istorice ale țării este finanțat prin Programul Operațional „Competitivitate, antreprenoriat și inovare 2014–2020”, în special în cadrul Axei prioritare „Dezvoltarea mecanismelor de susținere a antreprenoriatului”, cu un buget total (cheltuieli publice) de 26 milioane de euro.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

GRECIA

Mai precis, ghiduri digitale, tururi virtuale, aplicații de *storytelling*, aplicații educaționale interactive, cronologie interactivă, portrete digitale și cărți digitale pentru vizitatori ajung în 53 de muzee, teatre, biblioteci, metropole sacre cu temple de mare valoare istorică, Academia din Atena, Festivalul Atena-Epidavros și HELEXPO-DETH.

Referitor la mijloacele naționale de implementare a strategiilor de digitizare a PCI, potrivit consultării publice deschise realizate pentru Documentul privind transformarea digitală 2020-2025, inevitabila transformare digitală a sectorului este indisolubil legată de potențialul autonom de creștere pe care cultura îl are.

Aflate în punctul de legătura dintre arte, afaceri și tehnologie, sectoarele culturale și creative sunt poziționate strategic pentru a mobiliza forțele din alte sectoare de producție. Acestea promovează cererea de echipamente electronice și de comunicații de specialitate, precum și conținutul pentru aplicații IT. Industriile culturale și creative sunt integrate în lanțurile valorice ale altor industrii, având un impact direct asupra unor industrii precum turismul. În plus, după cum a arătat și pandemia, aspectul digital al culturii a devenit esențial atât pentru facilitarea accesului cetățenilor la cultură, cât și pentru transformarea structurii și funcționării instituțiilor culturale. În prezent, tehnologia este o componentă esențială a planificării, în toate etapele punerii în aplicare a politicii culturale, precum și în toate lanțurile valorice ale sectorului cultural și creativ.

Multe inițiative și proiecte digitale au fost realizate în ultimii zece ani, consolidând poziția Greciei pe harta culturii digitale. În timp ce susținerea prin programe europene cofinanțate, cum ar fi Digital Convergence, a dus la implementarea proiectelor de digitizare pentru arhive și biblioteci istorice, colecții de artă și colecții de arheologie, noile tehnologii în cultură și managementul cultural au început să fie introduse ca subiect al programelor de cercetare și al proiectelor guvernamentale.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

GRECIA

Printre aceste inițiative se numără pagina de internet a Ministerului Culturii și Sportului (culture.gov.gr), platforma digitală a Indexului național al patrimoniului cultural imaterial (ayla.culture.gr), catalogul permanent al siturilor și monumentelor arheologice declarate ale Greciei (listedmonuments.culture.gr) și website-ul colecțiilor digitale de monumente mobile (collections.culture.gr), website-ul pentru documentarea, studierea și promovarea activității culturale regionale (festival.culture.gr), website-ul și depozitul digital al Serviciului de Conservare a Monumentelor Acropolei (ysma.gr), website-ul și platforma educațională digitală „Follow Odysseus” (<http://followodysseus.culture.gr/>) și website-ul pentru înregistrare, studiu (drasis.culture.gr).

Lista completă a inițiativelor guvernamentale privind protejarea PCI din Grecia, în derulare și a celor viitoare, poate fi consultată aici:

<https://digitalstrategy.gov.gr/sector/politismos>.

EXPOZIȚII DIGITALE ALE MUZEULUI NAȚIONAL DE ARHEOLOGIE:

https://www.namuseum.gr/digital_exhibition/

MUZEUL DIGITAL AL ACROPOLEI:

<https://www.theacropolismuseum.gr/psifiako-mouseio>

„Vizualizând umanitatea”, prima acțiune a Rețelei Muzeelor de Cultură Contemporană a Ministerului Culturii din Grecia:

<https://www.emst.gr/exhibitions/optikopoiontas-tin-anthropotita>

SUGESTIILE GUVERNAMENTALE PENTRU VIZITE CULTURALE VIRTUALE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI DE COVID-19: <https://covid19.gov.gr/draseis-politismou/>

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

ROMÂNIA

În 2006, România a acceptat Convenția UNESCO din 2003. Ministerul Culturii din România este principala instituție guvernamentală care a gestionat elaborarea acestei puneri în aplicare, prin direcțiile și instituțiile subordonate care se ocupă de patrimoniul cultural imaterial și de activitățile UNESCO. Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 a stabilit definiția patrimoniului cultural imaterial și conceptele conexe și a descris mijloacele specifice de salvagardare a acestui tip de patrimoniu în România. De asemenea, prin această lege s-a decis înființarea Inventarului național și a Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial (constituită prin Ordinul 2236/2008 al Ministerului Culturii), indicându-se necesitatea elaborării Programului național de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial. Totodată, sunt menționate principalele instituții însărcinate cu protejarea, documentarea și promovarea patrimoniului cultural imaterial.

Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial (21 de membri) este numită de ministrul culturii, la propunerea instituțiilor care au atribuții în domeniul patrimoniului cultural imaterial și în domeniile conexe. Comisia oferă expertiză guvernului în toate aspectele legate de legislația și gestionarea patrimoniului cultural imaterial. Una dintre sarcinile importante ale Comisiei este gestionarea *Inventarului național al patrimoniului cultural imaterial*, care presupune primirea în orice moment a propunerilor de elemente noi, înaintate de comunități, ONG-uri, instituții etc. După analizarea propunerilor primite, Comisia poate solicita informații suplimentare de la entitatea care formulează propunerea, poate oferi consiliere sau poate numi unul sau mai mulți experți-membri ai Comisiei care să colaboreze cu părțile interesate pentru a genera forma finală a propunerii.

Comisia Națională a României pentru UNESCO (NCR UNESCO) a fost înființată la data aderării României la UNESCO, în 1956. Comisia a fost reorganizată prin Hotărârea de Guvern nr. 624/1995. Conform actului normativ, Comisia este o instituție publică cu personalitate juridică coordonată de Ministerul Educației.

Există câteva instituții de cercetare în România care implementează constant proiecte de documentare a patrimoniului cultural imaterial. Departamentul de Etnologie din cadrul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române - Filiala Iași desfășoară activități de cercetare în domeniul etnografiei și folclorului începând cu anul 1968, iar în prezent adăpostește o vastă arhivă cu

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

ROMÂNIA

documente ce atestă cultura tradițională din estul și nord-estul României. Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române din București găzduiește principala arhivă folclorică din țară și deține o vastă expertiză în cercetarea culturii tradiționale din România.

Institutul Național al Patrimoniului este principala instituție centrală care aplică politicile publice guvernamentale în domeniul patrimoniului cultural din țară. Secția *Patrimoniu imaterial și cultură tradițională* derulează programe și proiecte menite să conserve, să protejeze și să promoveze patrimoniul cultural imaterial și cultura tradițională contemporană din România, precum și activități specifice de cercetare a principalelor subiecte ale culturii tradiționale, în special obiceiurile și meșteșugurile tradiționale.

Unele universități oferă programe de studii ce includ teme din domeniul patrimoniului cultural imaterial. Programul de Etnologie din cadrul Departamentului de Studii Culturale al Facultății de Litere de la Universitatea din București organizează toate nivelurile de studii (licență, masterat, doctorat) pentru studenții interesați să obțină diplome în etnologie. Departamentul de Studii Culturale al Facultății de Litere de la Centrul Universitar Nord din Baia Mare, care funcționează în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, organizează cursuri în domeniile etnologiei, folclorului, patrimoniului cultural și oferă diplome în cadrul a două programe de studii: licență în etnologie și master în etnoturism sau în etnologie și turism cultural.

La nivel local, există mai multe tipuri de instituții care se ocupă de patrimoniul cultural imaterial și pot pune în aplicare măsurile recomandate de Convenția din 2003 pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial. Aceste organizații sunt: centre județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale, direcții județene pentru cultură, muzee etnografice locale. Responsabilitatea pentru elementele vii existente în județul respectiv pare să cadă într-o mai mare măsură în sarcina centrelor de conservare și promovare a culturii tradiționale. Conservarea, cercetarea, salvagardarea, transmiterea către generațiile următoare, promovarea și valorificarea culturii tradiționale și a patrimoniului cultural imaterial constituie responsabilitățile lor.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

ROMÂNIA

Având în vedere acest lucru, următoarele paragrafe vor oferi o imagine de ansamblu asupra informațiilor disponibile pe paginile de internet ale celor șase centre existente în regiunea Moldovei, corespunzătoare celor șase județe situate în această parte de nord-est a României: Suceava, Botoșani, Neamț, Iași, Bacău, Vaslui, Vrancea și Galați.

În ceea ce privește tipul de organizare, unele dintre aceste centre județene fac parte din organisme publice mai mari (centre culturale – Suceava, Galați, Vrancea, Neamț), în timp ce celelalte sunt instituții publice independente, subordonate consiliilor județene.

Informațiile furnizate de aceste pagini de internet pot fi structurate în două mari categorii: date generale, incluzând misiunea, obiectivele, echipa, informațiile de contact, și informațiile specifice, legate de acțiunile întreprinse și evenimentele organizate pentru cercetarea, salvagardarea și promovarea patrimoniului viu. Informațiile specifice, subiectul acestei prezentări generale, se găsesc în diferite secțiuni, în funcție de cât de bine structurate, bogate în conținut și ușor de navigat sunt paginile de internet. Unele pagini includ informațiile în două sau trei secțiuni, fără a exista o altă clasificare; altele au un buton pe pagina de start pentru fiecare activitate; iar în alte cazuri se observă o bază de date logică, structurată arborescent, care reflectă pilonii principali și cadrul pentru activitățile desfășurate de aceste instituții.

Câteva domenii sunt larg reprezentate și bine documentate, așa cum este cazul obiceiurilor de iarnă. Este un subiect căruia îi sunt dedicate anual evenimente în fiecare județ al Moldovei, iar paginile de internet ce fac obiectul prezentei treceri în revistă sunt dovada vie a continuității și vitalității acestor obiceiuri, cuprinzând informații bogate, în principal text și fotografii, dar și înregistrări video cu grupurile care le practică sau cu festivalurile dedicate, precum și un documentar (despre „Vălăret” – în Vaslui).

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

ROMÂNIA

Conținutul disponibil online în prezent, în comparație cu situația existentă în urmă cu câțiva ani, arată o atenție tot mai mare acordată importanței mijloacelor digitale pentru salvagardarea și promovarea elementelor de patrimoniu cultural imaterial. Deși sunt evidente progresele înregistrate în găsirea unor modalități de a utiliza mai bine tehnologia actuală și mijloacele de a ajunge la public, este necesară continuarea acest demers, pentru conținut mai bogat, pentru baze de date mai bine structurate și pentru navigări mai ușoare.

Exemple de proiecte de digitizare a PCI din România

Inventarul național al patrimoniului cultural imaterial este disponibil pe website-ul Institutului Național al Patrimoniului, care funcționează în subordinea Ministerului Culturii. Sunt disponibile online și alte rezultate ale cercetării realizate de experții Departamentului de Patrimoniu cultural imaterial și cultură tradițională din același institut, precum informațiile despre practicile legate de sărbătorile de iarnă ori repertoriul meșterilor populari și al practicilor tradiționale (<https://repertoriulmesterilor.patrimoniu.ro/>).

Website-ul e-patrimoniu.ro este o altă bogată resursă online ce oferă persoanelor interesate informații despre diferite tipuri de patrimoniu cultural imaterial din România, fie în formă de date colectate despre sărbători specifice, ritualuri, obiceiuri ori calendar popular, fie în formă de cărți și albume de etnologie, de etnografie sau de folclor. În ultimii ani, proiectele culturale finanțate de principala agenție de subvenționare a Ministerului Culturii (AFCN – Administrația Fondului Cultural Național) au oferit granturi instituțiilor și ONG-urilor care au derulat proiecte de documentare și promovare a patrimoniului cultural imaterial și, în multe cazuri, scopul acestor proiecte a fost de a pune rezultatele lor la dispoziția unui public foarte larg.

ANEXA 1

Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în Croația, Cipru, Grecia și România. Context general

ROMÂNIA

A fost creată o platformă online cu scopul de a inventaria meșteșugurile tradiționale și de a vinde produsele realizate în urma practicării acestora; în acest mod, platforma își propune să promoveze meșterii populari autentici, capabili să creeze obiecte veritabile, unice și durabile (<https://iarmaroc.com/collections/mestesuguri>).

Muzee de la sat

- o platformă de sensibilizare a publicului cu privire la muzeele rurale din România, prin realizarea de tururi 3D ale respectivelor muzee;
- își propune să ofere o radiografie digitală a tuturor muzeelor de pe teritoriul rural al României, pentru a le ajuta să beneficieze de o prezență și o imagine online îmbunătățite.

<https://muzeedelasat.ro/despre>

Digitizarea patrimoniului cultural alimentar din județul Bacău – eCULTFOOD

- proiect ce a vizat promovarea patrimoniului gastronomic al județului Bacău prin conservarea, într-o formă geografică digitală, a corpusurilor reprezentative de documente audio-vizuale realizate în timpul cercetărilor de teren efectuate în județul Bacău, prin interviuare de subiecți din diferite grupe de vârstă. Rezultatul acestui demers a fost crearea platformei digitale e-CULTFOOD, o bază de date complexă care conține rezultatele cercetărilor efectuate în teren, arhive și biblioteci cu privire la practicile și tradițiile legate de alimentele din regiune. <http://ecultfood.ub.ro/geolocation/map/browse>

Anexa 2

Proiecte de digitizare a PCI

Tabel

Nr. crt.	Link-ul exemplului de bună practică	Scurtă descriere	An	Țară	Partener
1.	Applied Sciences Free Full-Text Methodology of 3D Scanning of Intangible Cultural Heritage—The Example of Lazgi Dance HTML (mdpi.com)	descrierea metodologiei folosite pentru scanarea 3D; exemplu - dansul Lazgi	2021	Polonia (autor principal)	CMNM
2.	METHODOLOGY - The safeguarding of intangible cultural heritage in England: a comparative explor (library.net)	<i>The Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in England: A Comparative Exploration</i> - teză de doctorat	2019	Anglia, Marea Britanie	CMNM
3.	Digitizing Intangible Cultural Heritage : A How-To Guide - Canada.ca	ghid pentru digitizarea patrimoniului cultural imaterial		Canada	CMNM
4.	13e06d7e-eecc-492d-bf35-85b52cab57ff (diba.cat)	inventarierea PCI în Catalonia		Spania	CMNM
5.	https://www.researchgate.net/publication/329878297_Digital_Preservation_of_Intangible_Cultural_Heritage	Conservarea digitală a patrimoniului cultural imaterial	2018	Malaezia	CMNM
6.	(99+) Cultural Mapping: a Sustainable Methodology for Intangible Cultural Heritage Sónia Moreira Cabeça - Academia.edu	Maparea culturală - o metodologie durabilă pentru patrimoniul cultural imaterial	2018	Portugalia	CMNM
7.	(99+) SEMINÁRIO INTERNACIONAL DE PATRIMÓNIO CULTURAL: PORTUGAL – BRASIL "Dez anos da Convenção do Património Imaterial 2003-2013" MESA DOS NOVOS PARADIGMAS Vergílio Ferreira - Academia.edu	10 ani de la adoptarea Convenției patrimoniului cultural imaterial	2013	Portugalia-Brazilia	CMNM
8.	Romani professions as important elements of intangible heritage - Strategy 21 - Good practices (coe.int)	strategie pentru încurajarea păstrării ocupațiilor romilor	2018	Polonia	CMNM
9.	Blockchain Technology for Management of Intangible Cultural Heritage (hindawi.com)	<i>block</i> și <i>block chain</i> pentru proiectarea arhivelor de depozitare	2017	China	CMNM
10.	https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/digitization/guide-digitizing-intangible-cultural-heritage.html	ghid pentru digitizarea patrimoniului cultural imaterial	2020	Canada	ARFI
11.	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000179529.page=2	conservarea patrimoniului digital	2009		ARFI
12.	https://amt-lab.org/blog/2021/11/intangible-cultural-heritage-context-and-digital-approaches-for-safeguarding-efforts	salvgardare prin digitalizare	2021	Marea Britanie	ARFI

Anexa 2

Proiecte de digitizare a PCI

Tabel

13.	https://i-on.museum/books-catalogues/	narațiuni personale	2020	Norvegia	ARFI
14.	http://www.batana.org/en/home	salvagardarea bărcii Batana	2011	Croația	ARFI
15.	https://ich.unesco.org/dive/	rețeaua globală UNESCO a elementelor de PCI	2019		ARFI
16.	https://australiacouncil.gov.au/investment-and-development/digital-culture-strategy/?fbclid=IwAR2joguBCVxSaR2wCDNGaeyl-3HRHlabMLplE9ZWmpObIE8uzO22Q4IDWao	strategie culturală digitală	2020	Australia	ARFI
17.	https://digital-ethnography.com/projects/indigeneity-identity-and-survival-through-ongoing-cultural-practices/?fbclid=IwARIWrWpjRpspKqeQzmfMLIAWuGo9GqzFqUBMRb5-xWuKAL_fCytJpaKDwbk	proiect de doctorat		Australia	ARFI
18.	https://folkloradatbasis.hu/fdb/index.php?page=browse	arhivă de folclor		Ungaria	ARFI
19.	http://bassebretagne-mnatp1939.com/pages/index.html	arhivă de folclor		Franța	ARFI
20.	https://www.pci-lab.fr/en/cartography	inventarul PCI din Franța		Franța	ARFI
21.	https://drustvozadtkb.org/2021/10/27/prvi-dariah-dogadaj-u-bih/	proiect pentru digitizarea PCI implementat de un ONG	2021	Bosnia și Herțegovina	ARFI
22.	https://www.bavarikon.de/object/bav:BSB-CMS-000000000007551?lang=en	inventarul regional digital al PCI din Bavaria	2020	Germania	ARFI
23.	http://www.ichpedia.org/	inventarul național al PCI din Coreea de Sud	2010	Coreea de Sud	ARFI
24.	https://ichscotland.org/	inventarul național al PCI din Scoția	2008	Scoția	ARFI
25.	https://www.ethnosproject.org/i-treasures/	proiect internațional pentru digitizarea PCI	2013	multinațional	ARFI

Anexa 2

Proiecte de digitizare a PCI

Tabel

26.	https://www.sahapedia.org/	inventarul național al PCI din India		India	ARFI
27.	http://digital-library.ulbsibiu.ro/jspui/simple-search?query=etnografie	cărți și desene etnografice		România	ARFI
28.	https://repertoriulmesterilor.patrimoni.ro/	inventarul digital al meșterilor populari din România	2016	România	ARFI
29.	https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1509452255.pdf	proiect UE pentru digitizarea PCI din Bulgaria	2014	Bulgaria	ARFI
30.	https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/en/sopimus-suomessa/wikiluettelo	inventarul național al PCI din Finlanda	2016	Finlanda	ARFI
31.	https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijevo/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/projekt-e-kultura-digitalizacija-kulturne-bastine/15548	strategie națională	2020	Croația	Radiona
32.	https://djurdjevackipijesci.hr/	centru interpretativ	2021	Croația	Radiona
33.	https://www.emi.hr/en/museum/istrian-center-intangible-culture/	Centrul pentru Cultură Imaterială al Muzeului Etnografic din Istria		Croația	Radiona
34.	https://www.ief.hr/	Institutul de Etnologie și Folclor		Croația	Radiona
35.	https://www.turistickepri.hr/en/a-virtual-tour-revived-the-old-plomin-and-its-cultural-heritage/	Comitetul pentru Turism al Municipality Kršan		Croația	Radiona
36.	http://en.crihap.cn/2016-10/27/content_27194499.htm	cursuri de formare pentru formatori pe tema digitizării patrimoniului cultural din Mongolia	2016	Mongolia	Innovation Hive
37.	https://review.memoriamedia.net/index.php/challenges-in-safeguarding-intangible-cultural-heritage-through-digitization-of-audio-visual-archival-material	digitizarea înregistrărilor audio-video și a materialelor de arhivă	2017	Norvegia	Innovation Hive
38.	http://www.euromed-dch.eu/	conferință pe tema digitizării patrimoniului cultural	2021	Grecia	Innovation Hive
39.	https://meus.gr/psifiopoiisi-politistikis-klironomias-dimoy-pyrgoy/	digitizarea patrimoniului cultural arhitectural, religios și educativ din Municipality Pyrgos	2018	Grecia	Innovation Hive

Anexa 2

Proiecte de digitizare a PCI

Tabel

40.	https://ndt.uniwa.gr/seminaria3d/	imaginile și imprimările 3D - instrumente de digitizare a patrimoniului cultural, seminar organizat de Universitatea din Atena	2022	Grecia	Innovation Hive
41.	https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=4525	program pentru digitizarea muzicii folclorice din Grecia	2014-2020	Grecia	Innovation Hive
42.	https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=4586	program pentru digitizarea documentelor pe hârtie de la reședința regală Tatoi	2014-2020	Grecia	Innovation Hive
43.	https://www.heritageresearch-hub.eu/project/schedar/	SCHEDAR - Salvagardarea dansului, ca element de patrimoniu cultural, prin realitate augmentată	2018-2021	Cipru	STANDO
44.	http://digiphotolab.survey.ntua.gr/?project=terpsichore-transforming-intangible-folkloric-performing-arts-into-tangible-choreographic-digital-objects	TERPSICHORE - Transformarea spectacolului folcloric, ca element de patrimoniu intangibil, în obiect digital coregrafic tangibil	2016-2020	Cipru	STANDO

BIBLIOGRAFIE

Afsin Altayli, „The social role of museums”, în Tamara Nikolić Đerić, Jorijn Neyrinck, Eveline Seghers, Evdokia Tsakiridis (ed.), *Museums and intangible cultural heritage. Towards a third space in the heritage sector. Companion to discover transformative heritage practices for the 21st century*, Werkplaats immaterieel erfgoed, Bruges, 2020

Maria Teresa Artese, Isabella Gagliardi, *Integrating, Indexing and Querying the Tangible and Intangible Cultural Heritage Available Online: The QueryLab Portal*, în „Information”, 13, 260, 2022. <https://doi.org/10.3390/info13050260>

Christoph Becker, Hannes Kulovits, Mark Guttenbrunner, Stephan Strodl, Andreas Rauber, Hans Hofman, *Systematic Planning for Digital Preservation: Evaluating Potential Strategies and Building Preservations Plans*, în „International Journal of Digital Librarianship”, 10, 2009

Paul Betts, *Humanity's new heritage: UNESCO and the rewriting of the World history*, în „Past & Present”, Oxford University Press, nr. 228, august 2015

Alessandra Broccolini, „Intangible Cultural Heritage Scenarios within the Bureaucratic Italian State”, în Nicolas Adell et al., *Heritage Regimes and the State*, Göttingen University Press, Göttingen University Press, 2017

Tin-Kai Chen, „Preserving Chinese shadow puppetry culture through digitisation”, în Hannah Lewi, Wally Smith, Dirk vom Lehn, Steven Cooke (ed.), *The Routledge International Handbook of New Digital Practices in Galleries, Libraries, Archives, Museums and Heritage Sites*, Routledge, London, 2020

Sheng Kuan Chung, *Art Education Technology: Digital Storytelling*, în „Art Education”, vol. 60, nr. 2, martie, 2007

Marin Constantin, *'I Like It!' Experiencing Mediascapes in the Artisanry of Prahova County*, în „Martor”, 27, 2022

Peter Conway, *Preservation in the Age of Google: Digitization, Digital Preservation and Dilemmas*, în „The Library Quarterly: Information, Community”, Policy, vol. 80, nr. 1, ianuarie 2010, p. 65. <https://doi.org/10.1086/648463>

BIBLIOGRAFIE

Terry Cook, *Archival science and postmodernism: new formulations for old concepts*, în „Archival Science”, 1(1), 2001

Edward M. Corrado, Heather Moulaison-Sandy (ed.), *Digital Preservation for Libraries, Archives, and Museums* (ediția a doua), Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2017

Paul N. Courant, Sarah E. Fraser, Michael F. Goodchild, Margaret Hedstrom, Charles Henry, Peter B. Kaufman, Jerome McGann, Roy Rensselaer, John Unsworth, Bruce Zuckerman, *Our Cultural Commonwealth: The Report of the American Council of Learned Societies Commission on Cyberinfrastructure for the Humanities and Social Sciences*, American Council of Learned Societies, 2006, www.acls.org/uploadedFiles/Publications/Programs/Our_Cultural_Commonwealth.pdf

Wendy Hui Kyong Chun, *Programmed Visions: Software and Memory*, *Software Studies*, Cambridge, MA: MIT Press, 2011

Peter Davis, „Ecomuseums and sustainability in Italy, Japan and China: adaptation through implementation”, în Simon Knell, Suzanne MacLeod, Sheila Watson (ed.), *Museum Revolutions: How Museums Change and Are Changed. Proceedings of the Museum: A World Forum*, London, Routledge, 2007

Nadezhda Dimitrova Savova, *Heritage Kinaesthetics: Local Constructivism and UNESCO's Intangible-Tangible Politics at a Favela Museum*, în „Anthropological Quarterly”, vol. 82, nr. 2, primăvara 2009

Hubert Dreyfus, *What Computers Can't Do: The Limits of Artificial Intelligence*, Harper & Row, 1972

Haidy Geismar, *Museum Object Lessons for the Digital Age*, UCL Press, 2018

Eva Hornecker, Luigina Ciolfi, *Human-Computer Interactions in Museums*, Synthesis Lectures on Human-Centered Informatics, 12.2, 2019

BIBLIOGRAFIE

Yumeng Hou, Sarah Kenderdine, Davide Picca, Mattia Egloff, Alessandro Adamou, *Digitizing Intangible Cultural Heritage Embodied: State of the Art*, în „Journal on Computing and Cultural Heritage”, 15(3), februarie 2022

Lilly Koltun, *The Promise and Threat of Digital Options in an Archival Age*, în „Archivaria”, 47, 1999

Robert Leopold, *The second life of ethnographic fieldnotes*, în „Ateliers du LESC”, 2008, <https://journals.openedition.org/ateliers/3132>

Tamara Nikolić Đerić, „How to use this book”, în Tamara Nikolić Đerić, Jorijn Neyrinck, Eveline Seghers, Evdokia Tsakiridis (ed.), *Museums and intangible cultural heritage. Towards a third space in the heritage sector. Companion to discover transformative heritage practices for the 21st century*, Werkplaats immaterieel erfgoed, Bruges, 2020

Joanne Orr, Sara Thomas, „From First Footing to Faeries: An Inventory of Scotland’s Living Culture”, în Marta Severo, Séverine Cachat (coord.), *Patrimoine culturel immatériel et numérique*, Paris, L’Harmattan, 2016

Eftychios Protopapadakis, Athanasios Voulodimos, Anastasios Doulamis, Stephanos Camarinopoulos, Nikolaos Doulamis, Georgios Miaoulis, *Dance Pose Identification from Motion Capture Data: A Comparison of Classifiers*, în „Technologies”, 6/1, 2018

Marta Severo, „Avant-propos”, în Marta Severo, Séverine Cachat (coord.), *Patrimoine culturel immatériel et numérique*, Paris, L’Harmattan, 2016

Nina Simon, *The Participatory Museum*, Santa Cruz, California, Museum 2.0, 2010

Filomena Sousa, *Map of e-Inventories of Intangible Cultural Heritage*, în „Memoriamedia Review” 1, 2017

Diana Taylor, *The Archive and the Repertoire. Performing Cultural Memory in the Americas*, Duke University Press, 2003

Timothy T. Tangherlini, *The Folklore Macroscopic: Challenges for a Computational Folkloristics*, în „Western Folklore”, 72 (1), 2013

BIBLIOGRAFIE

Annika Waern, Anders Sundnes Løvlie, „Remediating, Reframing and Restaging the Museum”, în *Hybrid Museum Experiences. Theory and Design*, Amsterdam University Press, 2022

Chiranthi Wijesundara, Shigeo Sugimoto, *Metadata model for organizing digital archives of tangible and intangible cultural heritage, and linking cultural heritage information in digital space*, în „Libres”, 28 (2), 2018

Recomandarea Comisiei din 10.11.2021 privind un spațiu european comun al datelor pentru patrimoniul cultural, C(2021) 7953 final

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-proposes-common-european-data-space-cultural-heritage>

Rezoluția 2269 (2019), Salvagardarea și consolidarea patrimoniului cultural imaterial în Europa

<https://pace.coe.int/en/files/26468/html>

Textul Convenției internaționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial

<https://ichunesco.org/en/convention>

https://www.agrotourism.com.cy_

<http://andreasaristidou.com/CYdigitization.html>

https://anthroregistry.fandom.com/wiki/Registry_of_Anthropological_Data_Wiki

<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=26468>

<https://www.arxiufolk.arxiudefolklore.cat>

BIBLIOGRAFIE

<https://ayla.culture.gr>

<https://www.batana.org/en/home>

<https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/digitization/guide-digitizing-intangible-cultural-heritage.html#3>

<https://castorc.cyi.ac.cy/research/digital-cultural-heritage>

<http://collections.mun.ca/>

<https://covid19.gov.gr/draseis-politismou/>

<https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/european-digital-heritage>

<https://culture.gov.gr>

<https://www.cyi.ac.cy/index.php/education/phd-programs/digital-cultural-heritage.html>

<https://www.cyi.ac.cy/index.php/starc/research-information/completed-projects/v-must-net-virtual-museum-transnational-network.html>

<http://www.cyprusdigitallibrary.org.cy/files/original/26f56deab6d16748849017bc3d17f3df.pdf>

<https://dancetangomusic.com/>

<https://digitalheritagelab.eu/>

<http://digiphotolab.survey.ntua.gr/?project=terpsichore-transforming-intangible-folkloric-performing-arts-into-tangible-choreographic-digital-objects>

BIBLIOGRAFIE

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-proposes-common-european-data-space-cultural-heritage>

<https://digitalstrategy.gov.gr/sector/politismos> <https://drasis.culture.gr>
https://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Core

<https://www.duchas.ie/en/info/cbe>

<http://ecultfood.ub.ro/geolocation/map/browse> <https://ekultura.hr/>

<https://emotiveproject.eu/pages/summary/index.html>

<https://www.emst.gr/exhibitions/optikopointas-tin-anthropotita>

<https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage> <https://www.europeana.eu/en>

<https://www.europeana.eu/en>

-
https://www.europeana.eu/en/item/937/Culturalia_ab944307_4f02_4cf1_ae86_8cfd91f1fc6 <https://festival.culture.gr>

<http://followodysseus.culture.gr/>

<http://foodmuseum.cs.ucy.ac.cy/web/guest/home>

<https://iarmaroc.com/collections/mestesuguri>

<https://www.ichandmuseums.eu/en/about/about-imp>

<https://www.ichandmuseums.eu/en/toolbox/book-museums-and-intangible-cultural-heritage>

https://www.instagram.com/explore/locations/274150229/cyprus-museum/?utm_source=ig_embed&ig_rid=3a5f0110-f6a8-492f-8312-016711b8bf8f&ig_mid=4F528131-8F88-4BBD-9F95-FB56313B029E

BIBLIOGRAFIE

<https://www.instagram.com/cyprusfolkartmuseum/>

<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/13715>

<http://hdl.loc.gov/loc.afc/folklife.home>

<https://www.loc.gov/standards/premis/>

<https://www.ludovakultura.sk/encyklopedia/>

<http://martor.muzeultaranuluiroman.ro/wp-content/uploads/2022/11/11-Constantin.pdf> <http://www.mediawiki.org> <https://mimo-international.com/MIMO/> <http://www.mun.ca/ich/inventory/profiles.php>

<https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/europes-digital-migration-during-covid-19-getting-past-the-broad-trends-and-averages>

<http://www.mun.ca/ich/inventory/ICHtopic.php>

<https://muzeedelasat.ro/despre/?lang=en>

https://www.namuseum.gr/digital_exhibition/

<https://omeka.org/classic/docs/>

<https://openpreservation.org>

<https://openvirtualworlds.org/omeka/exhibits/show/virtual-ethnographic-museum/virtual-ethnographic-museum> <https://www.pci-lab.fr/en/cartography> <https://www.pluggy-project.eu/>

<https://prometheus.museum/en/museum-production/>

<https://www.prometheuspoctefa.eu/fr/bienvenue/>

<https://repertoriulmesterilor.patrimoni.ro>

BIBLIOGRAFIE

<https://review.memoriamedia.net/index.php/map-of-e-inventories-of-intangible-cultural-heritage>

<https://samla.w.uib.no/about-samla/>

<https://silknow.eu/>

www.stemajourneys.com/people-of-thessalia

http://szellemikulturalisorokseg.hu/index0_en.php?name=en_f22_elements

<https://www.theacropolismuseum.gr/psifiako-mouseio>

<http://www.unesco.org.cy/>

http://www.unesco.org.cy/Programmes-Intangible_Cultural_Heritage_of_Cyprus,EN-PROGRAMMES-04-02-03,EN

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f0/Card_Division_of_the_Library_of_Congress_3c18631u_original.jpg

-

<https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/museums-galleries>

<https://wearemuseums.com/whenmuseumsmeetvideogames>

<https://woodenboats.gr/en/home-en/>

<https://www.ysma.gr>

<https://youtu.be/Gu7lbKOOV9k>

<https://www.youtube.com/watch?v=qEmmeFFafUs>

PARTENERI PROIECT

COMPLEXUL
MUZEAL
NAȚIONAL
MOLDOVA
IAȘI

Academia Română
Filiala Iași

Inovator Hub

RADIONA

STANDOUTEDU

2021-1-R001-KA220-VET-000034794

Erasmus+
Enriching lives, opening minds

School Education

Sport

Jean Monnet

Youth

Higher Education

Adult Education

Vocational education and training